

ODSEVANJA

Koroška,
jesen -
zima
2011

83
84

revija za leposlovje in kulturo

Poštnina plačana pri pošti 2380 Slovenj Gradec

OBZELUJTE

6,5 EUR

85

Kazalo

Janez Križan	AFORIZMI	5
Nina Bizjak	PESMI	6
Milena J. Cigler	BAR	9
Danijela Hliš	VSAK DAN JE NEDELJA	10
Sara Korat	NEZNANEC	13
Tim Verdinek	PESMI	14
Barbara Žvirč	VSE TO	16
Jasna Džambić	SANJE	18
Nina Bricman	POLNJENJE	21
Polona Moličnik	ČAR ŽIVLJENJA	22
Franc Vezela	13. JUNIJ	25
Tatjana Knapp	PRIČAKOVANJE	32
Peter Petrovič	TRAJEKT	35
Janez Švab	TRAGIČNA ZGODBA ŠVABOVIH	38
Helena Merkač	INTERVJU Z LITERATOM RUDIJEMLINARJEM »Pisanje dramskih besedil mi je nedvomno koristilo ...«	41
Marko Košan	HUGO WOLF IN ROJSTVO SREDNJEEVROPSKE AVANTGARDE	45
Hermann Bahr	UBOGI NOREC / NOVA LJUBEZEN	49
	FOTOGRAFIJE - NOVA LJUBEZEN (Ubog norec)	59
Andrej Makuc	NOVA LJUBEZEN (Ubog norec)	64
Andrej Makuc	BESEDO IMA ALEKSANDAR ČAMINSKI	66
Blaž Prapótnik	MITJA ŠIPEK - Človek mnogih talentov - Korošec za mušter	70
Andrej Makuc	URŠKINI DESET SLOVENJGRAŠKIH LET	78
Dragica Breskvar	Mednarodni festival mlade literature URŠKA 2012	82
Barbara Žvirč	PESNIŠKA OLIMPIJADA	82
Jože Potočnik	SLOVENJGRAŠKI KRAJNCI - štiri generacije glasbenikov	84
Andrej Makuc	ZRUŠIL SE JE VIHARNIK Kako trdna je še gora, s katere je vihral in vihral Janko Messner?	91

POEZIJA

PREVODI

PROZA

ESEJISTIKA

DRAMATIKA

PRILOGA

RECENZIJE

FILM

KULTURA

Janez Kržan

AFORIZMI

Boljši nevednež kot nevrednež.

*

Zvit človek nima pokončne hrbtenice.

*

Rad bi bil na konju, zajahal pa je osla.

*

Gola resnica je brez ličil.

*

Človek človeku molk.

*

*Smemo danes sploh biti prešerni
prosto po Prešernu?*

Človek ne živi od kruha, ampak od obljub.

*

*Proti raku in bedaku še vedno ni
učinkovitega zdravila.*

*

Pošteno laganje je zdaj legalno.

*

Prijatelja spoznaš v denarju.

*

Res škoda človeka, so dejali škodoželjneži.

LEPOSLOVJE

Nina Bizjak

PESMI

LEPOSLOVJE

*Po vsakem delu ko se
trudim ženem
ponižam da bi bilo nekaj
novega večjega
boljšega se zgrozim ko pogledam
produkt
cena na računu je
previsoka za tak škart*

*začenjam verjeti drugim
da sem navadna smrklja
brez talenta*

*

*Rekla sem
da ne bom nikoli nesramna da ne
bom nikoli nosila tangic pustila kužku
da me polže skadila cigarete kupila*

*visokih pet lulala kjer ni stranišča
govorila grdih besed preskočila dveh
metrov oblekla enodelnih kopalk se
prisilila k bruhanju poslušala goveje*

*muzike pobrila bikini dela oboževala
nerimanih pesmi spoznala slavne
osebe pogoltnila šest čigumijev vrgla
mobitel v steno se ločila od tebe*

človeška prepričanja so očetje varljivosti

*

*Kot novega leta
ne moreš začeti
s starim koledarjem*

*nove ljubezni ne morem
začeti spet s tabo*

sva že potekla

*

danes sem te sanjala

*dragi moj
kot v starih časih
pristopil si k meni in me poljubil na lice
držala sva se za roke pravzaprav bolj stiskala
rekla sem da imaš suhe
in jih povlačila z ustnicami*

*zadaj ni bilo nobene
melodije sploh ne romantične
odrivala sem
vednost da so to le
prečudovite sanje
in je v realnosti
na mojem mestu dragi moj
druga*

*

*rekel si
moral bi te videti v hlačah
da bi lahko presodil bolje
kakšna si*

*na enem kulturnih
večerov poezije ko sva se
komaj spoznala
imel si dobre pesmi
dolge ampak pritegljive*

*še nekajkrat se je ponovilo
in nikoli nisem imela hlač
niti pozneje na zasebnih
srečanjih*

*veš
mogoče bi tudi ti moral
nositi krilo
da bi že v prvič videla
da si
pička*

*

*poklicala sem te takoj
ko sem potegnila vodo
prišel si ko sem že
pripravljena stala pred tvojim
širokim ogledalom
postavi se za mano in me
stisni okoli pasu*

*to sliko bom imela v glavi
ko naju ne bo več*

*

*nalivam se z vodko
in upam da ne bo edina
ki bo prišla za mano*

*nisem pijana
samo malo preveč zaljubljena vate*

*

*še vedno končujem
zdi se da me še vedno
boliš
najbrž res če se jočem ko mislim
nate
in zamujena naju
Že tolikokrat sem rekla
amen
v prepričanju da je res
zadnjič
pa me kot sekundni
kazalec takoj spet prestavi na isto
številko*

*ne preostane mi drugega
kot da molim in
upam da bo pomagalo
ko rečem*

amen

*

*vsi načrti vsi samodogovori
se zdijo tako lažni
brezupni
ko ostaneš sam pri prižgani luči
poslušajoč smejoče grupance zunaj
čez zaveso
na rokah pa ostanki
knjige
Ljubezen traja tri leta*

*

*Vesel si bil ko sem ti pihala
na ego
o duši niti ne moreva govoriti*

*niti takrat
ko sva pri kosiljenju
v neki zarjaveli restavraciji
metala drug drugemu
svoje misli za predjed
in si gledala v oči*

*niti takrat ko sva srebala
ti čaj jaz kavico
in si vprašal »kaj je«
ko nisem pretrgala gledanja vate*

*dober igralec si
res bi moral poskusiti na
AGRFT-ju*

*

LEPOSLOVJE

*najprej so samo zamegljeni obrazi
nabrani v en prostor
brez imen osebnosti človeškosti*

*čez dni čez štetja
pa postanejo prijazni starčki
ki nenehno hodijo okoli z berglami
ki s »pomagajte« iščejo pozornost
ki vsak dan gledajo slike slovenije
ki odklanjajo hrano
ki znajo samo mrmrati trarara*

*po tem se jih navadiš
pri nekem pogovoru so ti že pri srcu
in postaneš prijatelj
samo da se oni tega ne spomnejo*

*

*puščam si dolge nohte
da bom lahko skrempila
vse obliže nalepke vse črve
ki si mi jih obesil na steno
moje izmučene notranjosti*

*naj se očistim
naj koža zamenja staro
naj zmečem iz sebe
vso slino ki si mi jo
dostavljal*

*

*dobre kavbojke imaš
še posebej ko parkiraš
stopalo desne na levo
koleno
in ko se tako postaviš v profil
mi je spet lahko samo*

žal da te nimam

*

*»nerodno mi je«
zavita v odejo in pokrčena v zunanosti
oprijemam se gležnjev in skušam skrivati sram
nastajajoč vzroka tebe
v oči te gledam
rahlo flirtanje me zrajca
popolnitiš trenutek s: »če me boš tako
gledala te bom naskočil«
saj ni treba prehitim te
kot zaledenela obstajam na tvojem
obrazu in niže
ker ti je vstal že itak
tako ko si me pogledal*

zakaj si mi zažgal hotenost

*

*jaz povem tebi
ker si mi blizu
ti poveš njej
ker ti je blizu
ona pove njej
ker jo pozna
ona pove njemu
ker se poznata*

vsi vedo

*

*tema je ena najlepših barv
poleg zelene seveda
ki je prav zaradi svoje zemeljskosti
tako kontra svetu*

*takrat ko tema posije na zeleno
lahko mirno zaspim
celo brez medvedka*

*

Nina Bizjak

PESMI

časi se spreminjajo

*danes lahko pijem cel
kozarec mleka in si še
dolijem
včasih nisem znala*

časi se spreminjajo

*danes lahko ne mislim
nate ampak na drugega
včasih nisem znala*

s časom se spreminjamo

*

*ko bova veliki sestra ali
bolje ko boš ti dobila
še nekaj let plusa
bova šli skupaj pit in se
bova spominjali otroštva
in starih časov in te
pesmi*

*če bova dovolj pijani si
bova nenehno božali lase
in rekli da se imava radi
ko bova veliki si bova
v eni noči
povedali več besed kot jih
je v kaki Shakespearovi knjigi
in še
mojstovejše bodo*

*

Milena J. Cigler

B A R

Bar

*Na vogalu uličice bar,
Pred njim mali, ljubek letni vrt,
Nekaj mizic, senca je od trt,
Tam za eno mizico se par*

*Poljubuje ognjevito, strastno.
To sva midva, jaz od tu in ti
Iz mojih sanj. Sem napredla mit?
Ne ! Resničen si! Prišel si kasno!*

*A še zadnji čas, da rešiš moj obup;
In kar traja, kakor večnost, ta poljub!
Dragi, naj upam, da me čakaš tam?*

*In da bova onstran srečni par?
Tam ne bomo se možile ne ženili.
Skupaj bova kakor senci srečni par!*

Kaj je s poletjem?

*Kaj je tisto, kar bo sredi zime »Uh!«
Roj muh ali strastni poljub?
Kopanje v jezeru ali gnoja kup!
Sredi zime? Gonja bo za kruh!*

*Pa vendar poletje – kot vedno – bilo je!
Mlade buče, tople noči, črički v temi,
Sprehodi: skale in gozdne poti!
Poletje je vsekakor bilo.*

*Potem je z mano nekaj narobe:
Saj me nič ne razveseli.
Ali s teboj je narobe, da si želiš novih stvari!*

LEPOSLOVJE

Danijela Hliš

Vsak dan je nedelja

LEPOSLOVJE

Vsak dan je nedelja

(za mojo hčer)

*Dan tiho stopa proti koncu;
jeziki popotnikov tleskajo.
Naproti mojemu večnemu spancu stopava.
Njene oči se obrnejo
k razgrnjeni pokrajini
mojega obraza.
Trenutki žalosti.
Po osmih letih sreče
na vzhodni obali Tasmanije
potujeva mojemu koncu naproti.
Spomini –
krave, potopljene med zlatice,
žive meje, goste in smetanaste
od bezga in krebuljice.
Spomini na še en dolg, molčeč sprehod
na ljubljansko železniško postajo,
na vse njene odhode.
Okenske police,
vrabci in lastovke, lipe,
kaktusi v keramičnih lončkih,
hiške pobarvane modro in rožnato,
spominjanje, najina domača dežela,
drugo življenje, napolnjeno s
pismimi in hrepenenjem.
Bil sem visok in močen
in ona, moja mala princeska,
tam prek oceanov. Pred leti. Pred mnogo leti.
V tej daljni deželi
ovc in evkaliptusa
se ji moj zgubani obraz, moja brezzobna usta
nasmehnejo: spet sva združena.
»Vsak dan je nedelja, hčerka moja.«
Čvrsti vozli preteklih let,
gube pridušenih pajčevin
nakopičenih spominov.
Nikoli ni prepozno za nove uganke.
Toliko nedelj v zimi mojega življenja.*

Otok Maria

*Avstralski buš ni podoba iz učbenika;
z besedami zmorem le nakazati
zvoke in dišave poletja na otoku Maria.
Prešita odeja neba,
silvestrovo 2010.
Potoček sreče,
drget veselja
od glave do peta!
V bušu vedno nekaj pričakujem.
S pridržanim dihom
gledam v njegove skrivnostne žareče temne oči.
Veja pade
in razbije trenutek zarote.
Veličastni občutki privrejo na dan.
Dotik potlačenega nezadovoljstva,
ko se spustijo oblaki.
Kenguru skoči,
začaranost je minila.*

Si našla moj spomin?

*»Nisem priklopljena,«
pravi mama.
Objamem, tolažim.
Kot da stojiva na križišču, izgubljeni.
»Si našla moj prstan? Mojo pamet?«
Drži me za roko,
kot da se potaplja.
Nasmehnem se,
mama se pomiri.*

Danijela Hliš

Vsak dan je nedelja

Novi svet moje mame

*Demenca: naša prijateljica,
naša sovražnica.*

Počasno padanje v temo.

Počasno padanje v nič.

*Danes sem obiskala mamo.
Še en monolog, toliko mi ima povedati.
Jaz le kimam, jo božam,
se smejim njenim »šalam«.
Okoli naju ostali upokonenci,
ki živijo v svetu demence,
v zraku nasmeški osebja.*

*Mama je razburjena,
vije roke,
vpije -
obupana je in prestrašena.
»Prstani in denar so izginili,
kdo mi je vse ukradel?!«
To traja le par sekund.
Potem je mama nežna,
ljubčka svojo punčko, porcelanasto deklico.*

*Ogrnem mamo, oblečem lutko,
in ju odpeljem
na izlet in vse je pozabljeno.*

*Iz njene sobice v domu se odpeljeva
v prostost, v lepo naravo, v svet otrok
in srečnih, zdravih ljudi.
Vsem se smehlja. Tu in tam koga objame.
»A se mi poznamo?«
Ljudje so začudeni, a prijazni.
Sediva v parku,
privoščiva si piknik na obali.
Nič ji nikoli ne zadostuje za dolgo,
vse je v istem hipu oboževano,
a tudi pozabljeno.
Ko se utruji, mi reče,
naj jo odpeljem 'domov'.*

*Mama moja draga, čas nikoli ne miruje,
tvoje življenje se vrti okrog SEDAJ.
Trenutki so edini pomembni deli
tvojega obstanka.
In moja bližina,
rada te imam ...*

*Kasneje, po izletu, poiščeva denar,
tokrat zavitega v nogavico.
Spet je dobre volje.
Pestuje eno od svojih punčk,
živi v svojem svetu:
ljubke rože, doma natisnjen denar,
porcelanasti dojenčki, ki ne jokajo,
čedna sobica s čudovitimi oblekami
in po stenah fotografije njenih ljubljjenih.*

*A čas je kot BOMBA,
stvari se spreminjajo, v glavi ji odmevajo kriki
in črvi se ji zvijajo po možganih.
Spomini na preteklost,
na vojsko,
na domovino,
So kot bežne mavrice ...
Za trenutek ... le za trenutek ... potem
vse mine ...*

*Ko spet zagleda znano postavo.
prepozna hojo, vidi moj obraz,
zakliče:
»Danijela, super madam, mami,
Oj, moja Danijela!«
In se pomiri. Sedaj sem jaz njena mati.*

ČUTI, DA JE NA VARNEM ...

Danijela Hliš

Vsak dan je nedelja

LEPOSLOVJE

Slovenija

*Si kdaj doživel ...
da so ti ljudje, ki te imajo radi,
prepevali pod oknom,
zbudili so te v vroči poletni noči,
da si vzneseno pritegnil njihovemu napevu,
polna luna pa se je krohotala z neba?
In ali si se, porjavel in razgret,
počutil tako ljubljen, da ti je pokalo srce?*

*Adijo, pa zdrava ostani,
podaj mi še enkrat roko,
je še kar visela pesem v zraku,*

*zame, ki sem zapuščala domače loge
kot že tolikokrat prej.
Kako bogato sem se počutila –
bosa, okrogla, že malo stara in siva,
ko sem z njimi pela o ljubezni
in o mladosti, ki se ne vrača.*

*Oj mladost ti moja, kam si šla, oj kje si ...
pesem, ki sva jo prepevala z očetom.
Zdaj njegova duša vandra po nebesih,
jaz pa tukaj vlečem na kup
veje našega družinskega drevesa.*

*Te je kdaj doletelo več sreče,
kot si jo bil zmožen prenesti?
Si s kožo, očmi in ušesi hrepenel
po vsaj še enem objemu,
vsaj še enem znanem obrazu,
po večnem snidenju
brez slovesa, brez tujih dežel in brez meja?*

*Pesem je umrla, luna je zaspala
in moje hrepenenje, pripadati,
je kot mehka dlan pobožalo moj obraz.*

In my special world

*There is a shop
Where I find my tea spoon of kindness.
A cup full of forgiveness
In the corner, a blue phone
Strictly for calls of joy and hellos.
I pay with my smile.*

*»Seniors Tango«
Is a warm pub next door.
A glass filled with affection
Bubbling with froth...
A slice of sweet surrender
Minestrone of hope
Laughter and compassion
Is served daily,
A sprinkle of pecorino, a passing caress.*

*The glory of self esteem
Blossoms in the Avenue Gratitude.
At traffic lights,
Turn left:
A peaceful garden welcomes,
With people strolling
And hugging, wheelchairs,
Walking frames,
Lost memories in the air.
Water lilies
Whispering in prayer
»Old age old age,
Every minute counts«.*

(Pesnica Danijela Hliš je rojena Šmarčanka,
živi in ustvarja v Tasmaniji, Avstraliji)

Sara Korat

NEZNANEC

*Zunaj je megla.
Pusta in nevarna tišina.
Okno je odprto
na stežaj.
Vaza je razbita na polici
in ob koščkih porcelana
je pismo.
Ne preberem ...
Samo pogledam skozi okno
in vem ...*

*

*Odšla bi v gledališče.
Ne da bila bi igralka,
ne da bila bi gledalka.
V praznino.
Z odmevi razburjene napetosti.
Vonj po zastarelem lesu
in prašnih rdečih zavesah ...
Odšla bi v gledališče z namenom,
da bi iskala tvoje stopinje
in videla,
če si igral ...*

*

*Vzel si me kot pero
in z mano napisal poglavje
v svoji zgodbi.
Če želiš znova pisati,
piši z drugim peresom -
meni je zmanjkalo črnila ...*

*

*Neznanec,
tvoj glas je tak kot vedno.
Dišiš po modrem parfumu
in tvoji lasje so vsak dan počesani v tisto smešno
prečko.
Najraje imaš kivijev sirup.
Sovražiš domine.
Hodiš spat ob deset dvaintrideset.
Zajtrkuješ samo ob nedeljah.
Vsak dan poslušáš svojo kričečo in neumno plo-
ščo.
Gledam te,
neznanec,
in si tajim ...*

*

*Pisan dež pada na moje dlani.
Zrem v zeleno nebo.
Hodim po rumeni travi.
Gledam z vijoličastimi očmi.
Greje me rdeče sonce.
Strah me je oranžne teme.
Moje srce je črno.
Spremenil si mojo mavrico ...*

*

Tim Verdinek

PESMI

LEPOSLOVJE

Zakaj?

Zgodaj zjutraj
sonce zaide.
Zakaj?

Vstaneš ob
luninem vzhodu.
Zakaj?

Pozimi se oblečeš
v kratke hlače,
piješ poprano kavo,
hodiš po rokah in
se ljubkuješ z omaro.
Zakaj?

Spomladi nabiraš gobe,
skačeš s kenguruji,
se pripravljaš na
poletno smučanje,
gradiš drevesa,
se hraniš s papirjem,
plačuješ davek
na kisik in
preskočiš jesen.
Zakaj?

Zakaj?

Zato, ker sem jaz
tako napisal.

Za utrinkom

Tako vabljev je, tako zelo,
tako hiter in pristen.
Me prevzame,
kot zvončki navdušijo
iskalce novega upanja
v brhki pomladni travi.

Priklene me k sebi
in odidem za njim
in divje tečem po liniji,
ki jo pušča za sabo.
Tako lepa, kot je,
tako svetla in drugačna.

Mimo lune in sonca in zemlje,
vzletim in pobegnem,
mimo vseh najlepših zvezd.

Tako vabljev, kot je bil,
tako zelo, tako prehiter zame.
Pobegnil je nekam,
splahnela je njegova črta.

Nazaj bi šel, pa ne znam,
plaval bi, pa se bojim,
točil bi, pa si ne upam.
Tu je sonce tako blizu,
tu je tako
zelo
mrzlo.

Sanjitarije

*Zadnji v vrsti,
čakam na listek,
zadnji v vrsti,
čakam na listek ...*

*Dovoljene sanje o plodni,
čudovitooki ženi
in bivanju v prozorni hiši.*

*Zakaj steklena,
retardo,
v sanjah nimajo opek.*

*Potres v sanjskem svetu,
otroški možgani preluknjani,
čarne njene šarenice razkosane
in moje črevesje razparano.
Samo še more so ostale.*

*Krvavijo ti,
ki so hoteli tu ostati.*

Objestnež

*Režal bi se
tvojim rdečim licem.
Utišal bi vsako
izogibanje slini.
Hlastal bi po
tvojem izboklem ozadju,
raztrgaval zakrivalce
centra svoje sproščenosti.*

*Grabil bi te po
razprti širini
nejevoljne odtujenosti.*

*Zagrenil bi te
s poljubom na lase.*

*K vragu z raztrgano
kretnjo nečimrnega,
vzkrilim iz
zvezde razpotja,
kjer te ljubim,
kot si res zaslužiš.*

Čudežno

*Čudim se položaju
ukrotljivih vrvic,
skorji kožnega neba,
ki olepša zastavljeno podobo.
Čudim se nemirnosti tarč,
dveh napihljivih balonov.*

*Čudim se prepletu štirih,
ki ciljajo po dahu slišanege.
Čudim se vabljivi rdečini,
ki ščiti nasmejano modrino
in govorečega prijatelja,
ki vedno služi
nečemu francoskemu.*

*Čudim se barvnim utripom,
ki se v sunkih kroga
sučejo okoli črnega korena,
v katerem zaznam razkošne,
očem nedotakljive skrivnosti.
Čudim se,
da obrazne so tvoje
poteze moje pesmi
in tako navdiha polne,
da se mi še verzi lepi zdijo.*

Zajtrk

*Prejutro krasno,
pred sončnim vzhodom,
nikoli tako zgodaj,
si prvič jajca opekel.
Na oko.*

*Pred kljuko čokoladnik,
ki se ga oprimejo
deblo kakava
in črne, sladke jagode.
Še tisto so posekali.*

*Razlog,
da neham jesti
in napišem pesem.*

Barbara Žvirc

VSE TO

PREVODI

Vse to

*Sprehodiva se skozi polja,
počasi, po prstih, neslišno.
Nasloniva se na odmev drevja
in štejeva travne bilke.
Objeta med zrelo koruzo
stopiva na nebo.
Sprehodiva se do njegovih solin,
namočiva noge v penasto morje oblakov.
Objemiva zvezde, komete in lune.
Skrijva jih v naročje,
naj se zlijejo z najino kožo.
Za spomin.
Če bo jutro drugačno.*

Samo jaz

*Samo jaz te
Znam prebrati
Sestaviti kretnje
V namige
Pričarati poglede
V pomen
Dati iskro besedam
Da te lahko
Drugi
Doživijo celega*

Poslanstvo

*Namenjen si samo
za dihanje
med enim sončnim vzhodom
in zahodom*

Ostalo so zgodbe iz drugih svetov

All of this

*Let us walk through the fields,
slowly, silently, tiptoeing.
Let us lean on the echoes of the trees
and count the blades of grass.
Embraced among the ripe maize
let us stroll in the sky.
Take a walk to his salt pans,
let us soak our feet in the clouds frothy ocean.
Let us embrace the stars, comets and moons.
Let us hide them in our lap,
for them to flow with our skin.
For our memory.
If the morning alters them.*

Only I

*Only I
Can read you
Combine gestures
Into clues
Conjure looks
Into sense
Give the spark to words
For others
To completely
Experience you*

(Prevedla Taja Jeseničnik;
mentorici: Diane Gill, Karla Zajc Berzelak)

Mission

*You were intended only
for breathing
between one sunrise
and one sunset.*

Everything else is just a story from another world.

(Prevedla Maja Brajnik;
mentorici: Diane Gill, Karla Zajc Berzelak)

Od tebe do mene

1.
*Ko bo nebo, pretežko od dežnih kapljic,
 padlo na zemljo,
 ko se bo morje, prepolno modrine, izlilo iz
 mojih oči,
 in ko se bo kamen, razbolel od spotikanj korakov,
 spremenil v moje misli,
 bo neiztrohnjeno srce časa prepotovalo
 nevidno razdaljo
 od tebe do mene.*

2.
*Ko bo konec mojih dni
 postal začetek tvojih,
 ko bo utrinek usode
 posegel v tvoj prebujajoči se jaz,
 ko bo bela luna postala temno brezno,
 takrat bo svetla zvezda
 spremenila smer
 od tebe do mene.*

3.
*Ko se bodo pozabljene iluzije
 spremenile v trenutek resničnosti,
 ko bodo preživeli spomini
 pokopali prebujajoče življenje,
 ko bo maternico sveta
 preparal krik umirajočih,
 takrat se boš ti odpravil po poti,
 ki vodi
 od tebe do mene.*

4.
*Ko bodo tvoje srebrne oči
 zaprle pot mojemu pogledu,
 ko bodo tvoja hlasajoča usta
 požrla moj jezik obstoja,
 ko bodo tvoje dolge roke
 zmečkale mojo malo dušo,
 bo tvoje hladno srce
 zgrešilo avtobus združitev
 od tebe do mene.*

5.
*Ko bo tvoja osamljenost
 kričala po moji bližini,
 ko bo tvoj poteptani ponos
 iskal uteho na mojih prsih,
 ko bo tvoj razcefrani obraz
 poskušal zaživeti v mojem,
 takrat bom s prikrito kretnjo
 zabrisala rdeče sledi
 od tebe do mene.*

Von dir zu mir

1.
*Wenn der Himmel, zu schwer von Regentopfen,
 auf die Erde fällt,
 wenn sich das Meer, überfüllt mit Blau, aus
 meinen Augen ergießt,
 und wenn sich der Stein, schmerzhaft vom Stolpern
 der Schritte,
 in meine Gedanken verwandelt,
 wird das unverwundene Herz der Zeit
 die unsichtbare Entfernung zurückgelegt haben -
 von dir zu mir.*

2.
*Wenn das Ende meiner Tage
 der Anfang deiner Tage wird,
 wenn die Sternschnuppe des Schicksals
 in dein erwachendes Ich greift,
 Wenn der weiße Mond eine dunkle Höhle wird,
 dann wird ein heller Stern
 die Richtung ändern -
 von dir zu mir.*

3.
*Wenn sich vergessene Illusionen
 in einen Moment Wahrheit verwandeln,
 wenn überlebende Erinnerungen
 kommendes Leben bestatten,
 wenn der Schrei der Sterbenden
 die Gebärmutter der Welt aufschlitzt,
 dann machst du dich auf den Weg,
 der führt -
 von dir zu mir.*

4.
*Wenn deine silbernen Augen
 mir den Blick versperren,
 wenn dein gieriger Mund
 meine Zunge des Daseins verschlingt,
 wenn deine langen Arme
 meine kleine Seele zerdrücken,
 dann versäuml dein kaltes Herz
 den Bus des Vereinigens -
 von dir zu mir.*

5.
*Wenn deine Einsamkeit
 nach meiner Nähe ruft,
 wenn dein verletzter Stolz
 auf meinen Brüsten Trost sucht,
 wenn dein zerrissenes Gesicht
 in meinem zu leben versucht,
 dann verwische ich mit verhüllter Gebärde
 die roten Spuren -
 von dir zu mir.*

Jasna Džambić

SANJE

PREVODI

Slovo

*Izpila sem nektar nesmrtnosti.
Odmrla je duša.
Razlila sem vso ljubezen.
Prazna sem.
Sama, v sebi.
Objela se bom
v svoje dobro.
Ne bo bolelo, slovo.*

*Krik.
In konec.
Moja je beseda.*

Prvič

*Čudno je sedeti v parku
sredi sončnega dne.
Biti miren, brez misli,
čudno spokojen.
In kako čudno je,
ko ti sonce zlati lase
in se te veter nalahno
dotika.
Kot da čutiš praznino,
ki jo imaš neizmerno rad.
Prvič v življenju.
Sam s sabo.
Srečen.*

Živeti

*Moja družina ni nobena družina.
Moj brat ni noben brat.
Moja kri ni nobena kri.
Moje telo ni nobeno telo.
Moje srce ni nobeno srce.
Moja duša ni nobena duša.
MOJE ŽIVLJENJE NI NOBENO ŽIVLJENJE ...
Pa vendar sem tu, da živim sebe.
Živim svojo družino.
Živim svojo kri.
Živim svoje telo.
Živim svoje srce.
Živim svojo dušo.
ŽIVIM SVOJE ŽIVLJENJE ...*

(Brata pustim pri miru.)

Farewell

*I have drunk the nectar of immortality.
The soul has withered away.
I poured out all my love.
I'm empty.
Alone, on the inside.
I will embrace myself
to protect the rest.
It won't hurt, the farewell.*

*Scream
And the end.
The word is mine.*

First time

*It's strange to sit in a park
in the midst of a sunny day.
To be calm, without any thoughts,
strangely peaceful.
And how strange it is,
when your hair shines golden from the sun
and the wind lightly
caresses you.
It feels like emptiness,
which you love eternally.
For the first time in your life.
Alone with yourself.
Happy.*

To live

*My family is no family.
My brother is no brother.
My blood is no blood.
My body is no body.
My heart is no heart.
My soul is no soul.
MY LIFE IS NO LIFE ...
However, I'm here to live myself.
I live in my family.
I live in my blood.
I live in my body.
I live in my heart.
I live in my soul.
I LIVE MY LIFE ...*

(I let my brother be.)

(Prevedla Katka Giamnik;
mentorici: Diane Gill, Karla Zajc Berzelak)

(Prevedla Maja Brajnik;
mentorici: Diane Gill, Karla Zajc Berzelak)

Sanje

*Si naju videl v sanjah?
Po robu zemlje sva hodila,
srečna, pijana od ljubezni.
Sonce se je smejalo z nama,
na krilih ptic sva letela,
v svojih rokah sem nosila
tvoje srce.*

*Si me videl včeraj?
Moja Bolečina je
gledala tvoj obraz.
Nisem srečna.*

*Slišala sem te,
kako si ponoči kričal v sanjah.
Zbujala sem se
ob vsakem tvojem premiku.
Strah mi je utapljal sen.
Poskušala sem umiriti
tvoje drhteče telo.
S poljubi sem omilila
tvojo bolečino.
Zaspal si.
In prebudil tišino.
Samo da si ob meni.*

*Veš, da si mi strl srce?
In vendar ne boli.
Tu boš, ko bo zopet celo.
In spet ga boš razlomil.
In ne bo mi hudo.
Ker si ti ti.
Ker sva midva midva.*

Leben

*Meine Familie ist keine Familie.
Mein Bruder ist kein Bruder.
Mein Blut ist kein Blut.
Mein Körper ist kein Körper.
Mein Herz ist kein Herz.
Meine Seele ist keine Seele.
MEIN LEBEN IST KEIN LEBEN ...
Trotzdem bin ich hier, damit ich mich lebe.
Ich lebe meine Familie.
Ich lebe mein Blut.
Ich lebe meinen Körper.
Ich lebe mein Herz.
Ich lebe meine Seele.
ICH LEBE MEIN LEBEN ...*

(Ich lasse meinen Bruder in Ruhe.)

Dreams

*Did you see us in your dreams?
We were walking on the edge of the earth
happy, drunk on love.
The sun was laughing with us,
we were flying on the wings of birds,
I carried your heart in my hands.*

*Did you see me yesterday?
My Pain was
staring at your face.
I'm not happy.*

*I heard you, in the night
screaming in your dreams.
I was woken by your every move.
The fear drowned my sleep.
I tried to calm
your trembling body,
to soothe your pain with kisses.
You fell asleep.
And woke the silence.
Just be here - with me.*

*Do you know, that you broke my heart?
But anyway it doesn't hurt.
You will be here when it is once again whole.
And once more you will break it.
And it won't be hard.
Because you are you,
And we are us.*

(Prevedla Katka Glamnik;
mentorici: Diane Gill, Karla Zajc Berzelak)

(Prevedla: Anja Ledinek;
mentorici: Christina Fasching, Karla Zajc Berzelak)

PREVODI

Mogoče

*Mogoče pride čas,
ko bo moje sonce
sijalo ob tvojem.*

*Mogoče pride dan,
ko bova srečna
drug ob drugem, skupaj.*

*Mogoče se zgodi,
da takrat svet
ne bo več svet.*

Vse bo le ti in jaz ... midva.

*Mogoče takrat odkrijem,
da nisi to,
kar si.*

*Mogoče te takrat
le izpustim
iz rok.*

*Mogoče tedaj
oba doseževa
Popolnost.*

Ti kot ti in jaz kot ...

Maybe

*Maybe the time'll come,
when my sun
will shine with yours.*

*Maybe the day'll come
when we'll be happy
together, side by side.*

*Maybe it'll happen
that the world
won't be the world anymore.*

Everything'll be just you and me ... us.

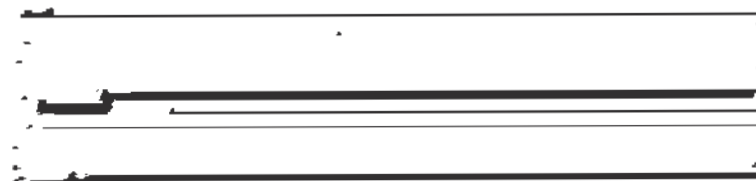
*Maybe then I'll discover,
that you are not
who you are.*

*Maybe then
I'll let you out
of my hands.*

*Maybe then
we'll both achieve
Perfection.*

You like you and me like ...

(Prevedla Maja Brajnik;
mentorici: Diane Gill, Karla Zajc Berzelak)

Nina Bricman

POLNJENJE

Polnjenje

*Prazni so lahko koraki in pogledi.
Prazni so lahko dotiki in telesa.
Polnijo se misli ob večerih in sanje dobivajo barve
ob jutrih.
Polnijo se glasovi s smehom in grla z vinom.
Polne obljub so lahko ustnice in polni vrtiljaki
otrok.
Polna so morja izgubljenih sporočil in polni so
lahko dotiki
in moji prsti so tako polni poezije.*

Za ljudi in zase

*Zgodilo se je že,
da je kdo umrl dvakrat.
Prvič za ljudi in drugič zase.*

*Prvič si duh, glas ognja,
ki bega okoli sten, a ga nihče
ne sliši. Takšen je običaj.*

*Drugič umreš v sebi.
Ko izgineš iz oči ljudi,
verjameš, da res ne obstajaš več.*

*Zgodilo se je že,
da je kdo umrl dvakrat.
Prvič za ljudi in drugič zase.*

Füllen

*Leer können Schritte und Blicke sein.
Leer können Berührungen und Körper sein.
Füllen sich Gedanken abends und Träume
bekommen Farben morgens.
Füllen sich Stimmen mit Lachen und Hälse mit Wein.
Voll Versprechen können Lippen sein und voll
Kinder Ringelspiele.
Voll verlorener Botschaften sind Meere und voll
können Berührungen sein
und meine Finger sind so voll Poesie.*

(Prevedla Janja Kočivnik; mentorici:
Christina Fasching, Karla Zajc Berzelak)

Für die Menschen und für sich

*Es ist schon geschehen,
dass jemand zweimal gestorben ist.
Erst für die Menschen und dann für sich.*

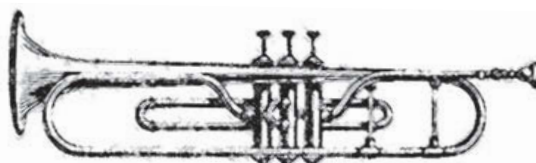
*Erst bist du Geist, Stimme des Feuers,
die Wände entlang irrt, aber niemand
hört sie. So ist es üblich.*

*Dann stirbst du in dir selbst.
Wenn du aus den Augen der Menschen verschwindest,
glaubst du, dass du wirklich nicht mehr bestehst.*

*Es ist schon geschehen,
dass jemand zweimal gestorben ist.
Erst für die Menschen und dann für sich.*

(Prevedla Janja Kočivnik;
mentorici: Christina Fasching, Karla Zajc Berzelak)

PREVODI

Polona Moličnik

ČAR ŽIVLJENJA

PREVODI

Kdo si

*Utopljaš se v bolečini,
ki ni tvoja.
Zagovarjaš dejanja,
ki niso tvoja.
Trpiš zaradi besed,
ki ti niso namenjene.
Preplavlja te žalost,
ki ti ni usojena.*

Poznam te ...

Who are you?

*You are sinking in pain,
which is not yours.
You are pleading for actions,
which are not yours.
You are suffering because of words
which are not devoted to you.
You are overcome with sadness,
which is not destined for you.*

I know you ...

(Prevedli: Ana Cerovečki, Ines Kuzmič;
mentorici: Diane Gill, Karla Zajc Berzelak)

Dežela

*Imam skrivnost,
ni le beseda,
ne le dejanje,
ne le pesem,
ne molitev,
ni fant,
ne otrok.
Moja skrivnost je dežela.*

*Dežela, kjer ni senc,
ne teme in ne sonca,
ni jeze in ne groze,
ni solz in ne strahu,
pa vendarle ni pravljica,
čeprav je veselje in sreča,
svoboda in veter,
pesem in ples,
magično poplesavanje majhnih in velikih,
palčkov in beneških mask.
Vile lebdijo in rišejo nasmeške,
otroci brezskrbno lovijo pikapolonice.
Čeprav so pravljicne sanje,
niso sanje.
Je dežela.*

Land

*I have a secret,
it's not just a word,
it's not just a deed,
it's not just a song,
it's not just a prayer,
it's not a boy,
it's not a child.
My secret is land.*

*A land with no shadows,
no darkness and no sun,
no anger and no horror,
no tears and no fears,
however it's not a fairytale,
though it's joy and happiness,
freedom and wind,
poetry and dance,
magical dancing of small and great ones,
elves and Venetian masks.
Fairies are floating and creating smiles.
Carefree children are chasing lady-birds.
Although these are mystical dreams,
these are not dreams.
It is land.*

(Prevedli: Dajra Šabić, Maša Cesar;
mentorici: Diane Gill, Karla Zajc Berzelak)

Čar življenja

*Želiš si metulja?
 Zapri oči
 in se s prstkom
 nežno dotakni svojih sanj.
 Tam.
 Tam ga boš našel.
 Varno zaprtega,
 v zavetrju pred našimi mislimi,
 besedami,
 storjenimi in napovedanimi
 dejanji.
 Varen je, ne skrbi,
 prepovedan in nedolžen.
 Nihče ti ga ne more vzeti,
 ker nihče ne ve, da ga imaš.
 Hranila bom tvojo
 skrivnost,
 vendar zapomni si,
 metulja že imaš,
 ne prosi me zanj!*

Life's charm

*Do you long for a butterfly?
 Close your eyes
 and with your little finger
 gently reach for your dreams.
 There.
 There you will find it.
 Safely closed,
 sheltered from our thoughts,
 words,
 foretold and completed
 deeds.
 It is safe, don't worry
 forbidden and innocent.
 No one can seize it from you,
 because nobody knows that you possess it.
 I will guard your
 secret,
 but don't forget
 don't ask me for a butterfly
 you already have one!*

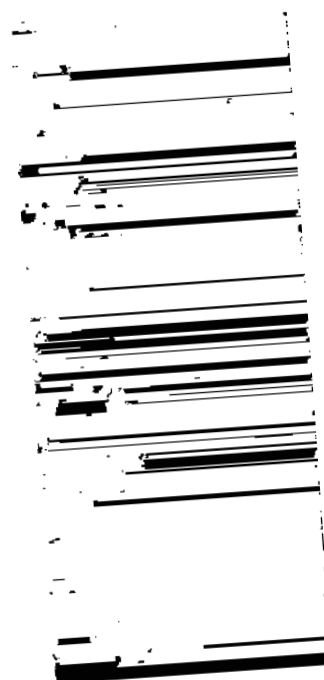
(Prevedli: Ana Cerovečki, Ines Kuzmič;
 mentorici: Diane Gill, Karla Zajc Berzelak)

Land

*Ich habe ein Geheimnis,
 es ist nicht nur ein Wort,
 nicht nur eine Tat,
 nicht nur ein Lied,
 kein Gebet,
 kein Junge,
 kein Kind.
 Mein Geheimnis ist ein Land.

 Ein Land, wo es keine Schatten gibt,
 keine Dunkelheit und keine Sonne,
 keine Wut und kein Grauen,
 keine Tränen und keine Angst,
 trotzdem ist es kein Märchen,
 obwohl es Freude und Glück gibt,
 Freiheit und Wind,
 Lied und Tanz,
 das magische Tanzen kleiner und großer
 Zwerge und venezianischer Masken.
 Feen schweben und zeichnen Lächeln,
 Kinder fangen sorglos Marienkäfer.
 Obwohl sie märchenhafte Träume sind,
 sind sie keine Träume.
 Es ist ein Land.*

(Prevedla Eva Črešnik;
 mentorici: Christina Fasching, Karla Zajc Berzelak)

PREVODI

Prijatelj

*Zate, prijatelj,
preštejem zvezde neba,
zbodem vulkan,
prelisičim volkuljo.*

*Naredim ti gaz,
da ti bo korak lažji.
Stopim snežinko,
da ti bo topleje.
Prehodim goro,
da poiščeva pravo pot.*

*Zate, prijatelj,
sem tu,
kjer čas postane nepomemben
in trenutek vsemogočen.*

My friend

*For you my friend,
I count all the stars in the sky,
I prick the volcano,
I trick the wolf.*

*I make you a path in the snow,
for your steps to be easier.
I melt a snowflake,
for you to feel warmer.
I climb the mountain,
to find the right way.*

*For you my friend,
I am here,
where time becomes insignificant,
and the moment almighty.*

(Prevedli: Dajra Šabić, Maša Cesar;
mentorici: Diane Gill, Karla Zajc Berzelak)

Freund

*Für dich, Freund,
zähle ich die Sterne des Himmels,
steche ich in einen Vulkan,
überliste ich eine Wölfin.*

*Ich bereite dir einen Weg im Schnee,
damit dein Schritt leichter wird.
Ich schmelze eine Schneeflocke,
damit dir wärmer wird.
Ich bezwinde einen Berg,
damit wir den richtigen Weg finden.*

*Für dich, Freund,
bin ich hier,
wo Zeit bedeutungslos wird
und der Moment allmächtig.*

(Prevedla Eva Črešnik;
mentorici: Christina Fasching, Karla Zajc Berzelak)

13. junij

najprej je bil big bang
potem rolling stonesov bigger bang
končno še the biggest bang – 13. junij

Vrč gre po vodo
dokler se ne razbije

Takoj ko se rodiš, si dolžan.
To se pri živalih ne dogaja.

Ko sem bil star sedemnajst let, sva se s prijateljcem odločila, da bo 13. junij *dan bohemstva*.

Potem naju je življenje ločilo (kot v kaki narodni pesmi) & nikdar nisva praznovala praznika, ki sva ga sama določila! Zanimivo pri vsem tem je, da sva izbrala ravno trinajsti dan v mesecu. Juniju!

Prava pobalinska potegavščina ...

Največja zabloda sodobnega človeštva je, da imajo jacquesa fresca za utopista. Če sem jaz anarhist, ok ... ampak – v resnici je jaka f. prerok! On sam bi dejal: saj ni težko videti naprej, samo oči odpri! V filmu *Zeitgeist* je izrekel: samo malo še manjka, čisto malo ... in – kaj in?

In sistem se bo sesul!

Termin *čimprej* obeta najboljšo rešitev. Hkrati edino. Tega ni rekel on. Dodal sem sam, ker sem seštel ena plus ena. In dobil dve.

Veš kaj! Idi na komunalno, pa skoplji dva metra jarka. Pa boš dobil pet evrov, pa boš lahko šel v trgovino, pa si kupil, kar boš hotel!

Če ne bi bil akademik, ki ga poznam, bi te moral na gobec. Na stran to, da bi oba bolelo ... ampak – če tako razmišljate izobraženi, kako potem (navadni) ljudje?

Ako bi bil človek človek, se anarhije ne bi bal, temveč bi k njej stremel!

To – da ne smeš kaditi na toplem (ena od številnih malih goljufij & lopovščin), te ne sme iztiriti. Zunaj je april. Skoraj maj. A ni maj. Šele bo.

Ravno ko sem potegnil prvi dim (jointa, seve), je mimo pripeljal policijski avto. Tisti veliki. (Marica mu rečemo). V resnici lažem:

mimo je pripeljala marica ravno takrat, ko sem potegnil prvi dim.

Čudno & še bolj čudno: uspelo mi je napisati zgodbo, preden so (me) zavohali! Ali so policaji ležerni ali je tehnika v avtu zatajila ali imajo nahod ali nimajo psa ali pa sem sam tako kamufliran, skratka – takrat – me niso dobili. Tudi zastrupljen zrak včasih pomaga, da te ne zavohajo!

Lahko bi imel same probleme. Poleg onih, ki jih že imam ... Pacek bi že po službeni dolžnosti moral biti radoveden: kdo ti je dal? ... kje si dobil? ... kako se pišeš?

Ko ne bo denarja, se to ne bo dogajalo (policajev sploh ne bo), če bi pa se (ampak se ne bo), bi jaz rekel: franča mi je dal. Idi pa ga kaznuj, če si za to plačan! Pacek bi me pisano pogledal, če bi bil oni pametni (čeravno jih sploh ne bo ...) – češ: kako ga naj kaznujem, če pa nima denarja? Da ga sam tudi ne rabi, bi pozabil dostaviti ...

In zaporov ni!

Ni zaporov?

(Na stran to, da ne vem, zakaj bi ga sploh morali kaznovati, franča je čist v redi!)

Joj – koliko papirja!

Joj – koliko odvečnega papirja!

Joj – koliko neokusnega papirja!

Joj – koliko pobarvanega papirja!

Joj – koliko plastificiranega papirja!

(pizdo kak en zastruplja planet)

Joj – koliko ovitega v papir papirja!

Joj – koliko ovitega v plastiko papirja!

(pizdo, kak en služi)

Joj – koliko zloženega papirja!

Joj – koliko razvrščenega papirja!

Joj – koliko pisanega papirja!

Joj – koliko popisanega papirja! (s tinto

lahko obogatiš)

Joj – koliko neumnega papirja!

Joj – koliko nevmesnega papirja!

Joj – koliko prozaičnega papirja!

Joj – koliko NEPOTREBNEGA papirja!

Gora.

Ne moreš si z njim niti riti obrisati – to dosežejo

s posebno tehniko

s posebnimi preparati

z različnimi prijemi

DA TRAJA NEPOTREBNO ČIM DLJE &
POTREBNO ČIM MANJ

na različne načine s posebnim motivom, z razlogom, sicer ne bi bilo reklam, nego – sekret papir!

Sekret papir moraš torej kupiti (moral bi biti že davno zastoj, tepci). Če se pa igraš z reklamami & si z njimi eksperimentalno brišeš rit, imaš pač – usrano rit ...

Pa sem rekel poštarju, da imam doma sekiro ... (menda se bolj boji za službo kot za življenje – od tod tista gora papirja!) ... brez službe bi ostal brez denarja! Brez življenja pa samo brez – utripa. Kaj mu bo utrip, če ni denarja?

Kar je nujno, je hkrati tudi neizogibno. Zato se bo zgodilo! In to mi preprečuje, da bi se pokončal. Hočem to videti! Doživeti! Čutiti (to čudovito stvar)! Ta 13. junij. Največjo zmago človeka! Vse druge so (bile) pirove – izbojevane z namenom, da se po klanju genocidu posiljevanju ropanju itd ... pije pir & piruje ...

V vsem tem navdušenju za the biggest bang sem si pozabil natočiti pravkar kuhano kavo. In izklopiti špiritni gorilnik.

Orgije imajo po krivici zlovešč prizvok slabega, najslabšega. Katoliki se tako izogibljejo te besede, da nekateri umrejo, ne da bi jo enkrat v življenju izgovorili (eno semen zla, po F. Illaryju).

Ferenc Illary je celo izjavil: če bi morala biti na svetu kaka stvar zapovedana, bi bile to – orgije!

Več bi se moralo govoriti o tem. Ampak na način: reči bobu bob. Ne pa – zabava elitne družbe! Skrivači jebivetri amoralni pizduni polni denarja & dreka. Ko bi vsaj ne skrivali tega, kar je edino pozitivnega v njih ...

Sem poln polente & fižola & zelja & lecitina (iz čokolade), zato mi možgani delujejo & spomin mi pove: natoči si in pij kavo! Ugasni plin (špirit)!

Brez fižola ne bi nikamor prišel. In zelje & polenta & cikorija & pražen ječmen & orehi ... in sveža solata & mladi grah. In voda. In zrak. Zakon! Edini, ki ga priznavam.

Tudi zdaj, ko nisem več siromak & revež (kot se izkaže na koncu zgodbe), imam rad iste jedi. In ((t)iste) ženske! Ženska. Ženska lahko

reši planet! Ne pa neki tam soldati predsedniki teroristi policaji politiki akademiki! Sodrga! **Ki podpira sistem, za katerega se že dolgo ve, da se bo sesul** (ne vem, če sam vase, v glavnem – sesuuuuul).

Če zdaj jem škampe? Kaj bi jedel potem? Ko ne bi bilo denarja? Svoje škampe. Aber doch! Kdo ti pa brani?!

Mislím, da je pes pred petnajstimi minutami tulil kot zmešan! Bolj se moram posvečati živemu bitju, ja ... Malo po tistem, ko je mimo peljala marica, je prižgal še rešilni, sireno je nažgal v nulo, se reče ... dan prej pa so samo gasilci imeli svoje manevre!

Pes ne ve, kaj je kaj! Ne loči policijske od gasilske, one pa ne od rešilske, vse je zbrkano! Veš samo, da se nekaj groznega dogaja, ker vse zavija & ustvarja zvočno polucijo ... mogoče pa loči vse tri, pa mu delam krivico!

Ampak: pri vseh treh tuli enako. Jaz zdaj psa ne razumem.

Preden sem se lotil tega pisanja, sem vedel, da lahko padem v težave. Ker jih imam (že) dovolj, mi je končno vseeno. In čisto na koncu – kar radi pozabljam: več kot ubit te ne more ...

Tudi če jim poveš čisto resnico (te lahko samo ubije)!

Bolj ko si na dnu, bolj te boli patak. Nag bos lačen žejen nima kaj izgubiti. Razen utripa. Zato se (lahko) zabava po svoje ...Prasci te morajo nujno obleči obuti nasititi – najbolje s strupi & drogami, kar je eno & isto, ker strup je količina, če kdo ni vedel. Doza. Pa prodati coca colo, da lahko sami preživijo.

Sicer bi se 13. junij že davno zgodil!

Imam malo somišljenikov.

Mar to pomeni, da je razum rariteta ali pa – da sem rariteta jaz sam? Res, da sem postal anarhist. A ne čez noč. Tako se rojevajo zvezde (čeprav ni res) – naredil me je sistem. Na žalost. Borim se zase. S tem avtomatično proti režimu. Meni se zdi to prirodno. Biti ego. Biti človek. Ne številka. Ne model. Ne zombi. Ne delovna sila. Ne suženj. Ne kriminallec.

Vsak, ki služi sistemu, se mora spremeniti. Iz človeka v nekaj ... uniformiranega.

Starši radi pozabijo, da so oni sami naredili & ga rodili, ki bo delal v prid sistema, ki ga sovražijo! Uniforma pa je poslanstvo, oblast &

vse tisto, kar zatira v kali človečnost & človeškost. Najbolj nevaren & najbolj pogost stavek, ki se sliši v »normalni« družbi, je:

Jaz ne morem tu nič! Kaj pa lahko?

Takoj na gobec! Zato imajo anarhiste za nasilnike. Ker na neumnost odgovarjajo na neverbalen način. Ampak vejo zakaj! Pri zombiju ne zaleže beseda, nego akt! Nadrealisti so uporabljali smrdljivec ... Pač nadrealisti (je pa res, da smrad rad razžene ljudi)!

In samo predstavljam si, kakšen nogomet bi se igral med barcelono & liverpoolom, ko bi igralci ne bili več nič vredni. Razen toliko, kot bi pokazali na igrišču. Bi s tem pridobila igra? Bi s tem pridobil nogomet sam? Bi nogomet res postal nogomet?

Obkroženi smo s samimi surogati. **Očitno bi se prave stvari pojavile šele, ko ne bi bilo denarja.** Očitno se bodo - ko ga ne bo ...

Morali bi se prepustiti presenetiti, ker: kaj slabšega se lahko zgodi, kot se že dogaja? Vklopi TV & svojo domišljijo! Kaj je še lahko?

Premalo je revežev. In preveč tistih, ki so, pa ne vejo, da so (reveži)! Ni še jim kanilo ...

Biti jih mora milijardo & več - ne: biti jih mora več kot pol planeta, da zaleže njih volja, ker so izredno mali & izredno nepomembni ... nepomembni, ker niso za nobeno rabo ... še za trak niso! - sploh ne veš več, če je suženj ali tlačan ali sezonski delavec - vsi bi nekaj radi, sodrga! Vsi bi nekaj spreminjali! Ja - bi.

Vsak pa reče tisto znamenito: jaz nič ne morem ...

Saj pravim, priti moraš do dna. Postati poden. Poglej, kako skrbi clintonco, da jih **p r e v e č ne bi imelo nič!** Ker bi težave nastale v času njenega življenja. Ko je ne bo, pa naj se jebejo (vsi po vrsti)! Pa če planet vrže iz orbite ...

Ravnokar sem ujel & ubil muho. Temu se reče zmaga!

13. junij

?) (& / & # ! « \$ # % & & / (& = / () (/ & % ! ? % & ... haaaah!?

14. junij

Včeraj sem ostal brez denarja. Brez kinte! Prav tako sosed. In bratranec. Teta v Indoneziji,

stari stric v Rusiji, bivša ljubica na Norveškem, sošolka na Tahitiju, znanec iz srednje šole v Torontu. V Pekingu nimam nikogar ... Vsi. Vsi smo ostali brez denarja. Povedal bom natančneje, da si bom zapomnil: včeraj smo se **VSI ZNEBILI DENARJA!**

Sliši se običajno: znebil se je denarja ... Govorim nekaj drugega!

Včeraj smo vsi odvrkli denar & se mu odrekli. Nočemo ga več **IMETI!** Bolje povedano - zasuli smo centralne banke širom sveta **Z NJIHOVIM DENARJEM!** Bankovci so plavali po zraku, kovanci so švigali & leteli skozi zrak - vseh valut vseh velikosti oblik tež »vrednosti«, vse je letelo & plavalo! Zdaj nima nihče več niti penija ne centa ne stotina ne krajcarja ...

Priznam: malo sem izgubljen prve trenutke - ravno sem vstal - brez denarja!

Spomnil sem se, da nisem samo jaz brez njega, nego vsi ... nihče ga nima. Ne morem ničesar kupiti & ničesar prodati! Izboljšuje se mi jutranja meglica - začnem drzno razmišljati iz minute v minuto!

Kaj to pomeni!? Vsi brez denarja!!

Mislím, da se bom hitro privadil.

Hoditi brez kinte v žepu ... ne imeti dolgov - to bo malo težje ... preživeti en cel dan neprekinjeno brez groženj. Da ti odklopijo elektriko! Plin! Olje! Vodo! Da ti ne pride policija ukrast v imenu zakona registrskih tablic, ker ne moreš registrirati avta (pač nisem imel denarja ...) Da ti ne zmanjka v trgovini 14 centov, ko jih najbolj potrebuješ! In ostaneš brez banan ...

Redki so bili taki dnevi, ko ni bilo zapleta.

Pa pozabiš dokument ravno takrat, ko ga ne bi smel! Murphyja bi morali bolj upoštevati & ga uskladiti v naše (prejšnje) življenje - zdaj bodo njegovi zakoni manj v veljavi, ker ni denarja & to spremeni celo stvar! Cela poanta je zdaj drugačna ... Vzorec razmišljanja, s tem pa tudi delovanja.

Res je nenavadno. Zato se nenavadno odzivam.

Kaj bo jutri? To se sprašujem. Potem smuknem ven & odidem v trgovino. Brez kinte v žepu.

15. junij

preživel sem včeraj. Zgodilo se je **t o l i k o**, da se ne da opisati.

16. junij

Ne more se mi več pripetiti, da bi zaradi ukradene skorje kruha izginil & zgnil v Alcatrazu. To je naravnost smešno (človeku uničiti življenje, ker je ukradel skorjo kruha, ali pa štruco recimo - pa se sklicevati na zakon, ki vlada)! Še bolj smešno pa: da lahko danes, šestnajstega junija - tri dni po *dnevu vstaje*, ki so jo pripravili anarhisti, kadarkoli kjerkoli ukradem karkoli & kar čem. Pa ne ukradem. Ker je bedasto.

Potem pa samo nosiš ...

Če bi ukradel, sploh ne bi ukradel! Vzel. Kjer je. Da bi pa tam vzel, moraš prej napolniti. Tako enostavno je vse skupaj. Dajemo noter, potem pa vzamemo ven! Več kot nažreti se ne moreš.

Več kot popiti tudi ne moreš popiti. Vsi vejo, da je vsega dosti & dovolj ...Kako določiti vrednost ene zemlje? Ene mize ...

O tem bom še danes razmišljal ... ne, ne danes - danes grem plavat.

19. junij

Včeraj nisem pisal dnevnika, ker smo imeli orgije.

Prihajam k sebi. Počasi, postopno, brez odvečnih nihanj, prihajam k sebi. Izvedel sem, da bodo orgije vsakega sedemnajstega v mesecu. Mislim si: bolje dvanajstkrat na leto kot vsaka dva meseca. Mislim, da prav mislim. Morda zdaj vsi prav mislimo, če že ne prav, pa drugače. Skratka: nazaj k naravi! Ju hu. Splačalo se je počakati (s tistim samomorom) - če kaj razumem sam(ega) sebe.

Zaporov ni več.

Mislim, da so ljudje, ko so metali denar, kričali od navdušenja!

... Ogorčenje bes nenadna moč, ko si naenkrat tako reven, da sploh nisi več reven, temveč svoboden človek, ki je dokaj pozno odkril & spoznal goljufijo vseh sistemov vlad organizacij bank fabrik, ki je spoznal, da je stoletja & stoletja bil & do trinajstega junija ostal zombi, kar pomeni angleško bedak bebec neumnež butec močna pijača iz ruma, vinskega žganja & sadnih sokov ...

Dali so si duška - to sem videl v partizanskih filmih.

Zaporov ni več. Ni neke nostalgije ... Vsak, ki se obnaša nečloveško - ki torej kaže ostanke zombijev, je opozorjen na to, da je njegov inte-

ligenčni koeficient - IQ - malo nizek sicer, a bo zdržalo. Če ne bo deloval preveč izstopajoče v smislu kaj slabega komu narediti ... Sicer nastopijo sankcije. Če ne bo dovolj brihten, da bi dojel, da ima nizek IQ, ga odpeljemo na psihiatrijo. Imamo še nekaj klinik. Tudi te bojo sčasoma izginile, kot izginjajo pisdaria za pisdario, ker oni na psihiatriji bojo pomrli, novih bo vedno manj, na kraju nič, ker - sistem je rodil norce & nasilnike, psihiče & pedofile! Družba tega ne dela. Prava. Sama sebi je selekcija.

Tomaža so odpeljali. Mislim - smo ga odpeljali. Jaz, soseda Treza & njen Tone. Kaj je storil?

Prišel v tuje stanovanje & rekel: ven! Tu bom zdaj jaz! Začel je mahati po zraku z nekim železom, včasih so mu rekli revolver ... **Vsi smo bili začudeni.** Kar nekaj minut. Potem pa je postal tečen & nadležen & Janez mu je rekel: hej, pa ti nisi normalen! Če vidiš, da so oni tu, pa tebe nočejo zraven, kaj boš?! Adijo!

Potem smo ga cepili proti neumnosti. Na oddelku je ostal štiri tedne. Hodil je po travi, jo puhal med cveticami & razmišljal o sebi. Danes igra citre.

»Saj ni tako hudo bit nor, ampak malo mi je dolgčas. Vedno isti ksihti ...«

Ko je to povedal svojemu zdravniku, ga je ta malo motril, pa rekel: »Da si to opazil, marsikaj pove o tvoji percepciji - to je: o zaznavanju. Pomeni lahko marsikaj, tudi žalitev moje osebe, a bom to preslišal, sicer bi te moral nagraditi, lahko si tudi patološki lažnivec, lahko si obremenjen z geni prednikov in spretno skrivaš svojo požrešnost, za katero veš, da te lahko družba izloči izserje izlije izščije iztisne ... še kaj na iz? Če boš koga ubil, te zapremo do smrti, to veš - tako nor spet nisi, če pa si, se spet vidiva na zelo dooolgi rok.«

»Gospod doktor! Štiri krat sedem dni sem hodil med rožicami. Veste, kako lepe so rožice?«

»Vem. Lepe kot ženske!«

»Tako pa spet ne!«

»Spet imaš prav!«

»Hodil sem med njimi, včasih katero poduhal, se zamislil, tako klečeč na obeh kolenih, povohal sem še enkrat in prešinilo me je spoznaje: to je vijolica! Končno vijolica!«

»Lepe so tudi spominčice ...«

»Tudi. Ampak ženska! Dobil si bom žensko.«

»To stori. Kdaj hočeš ven?«

»Čez par dni. Ko bom pripravljen. Vijolica mi je dala misliti. Ni vse v stanovanju ... in v tem, da živiš z nekom, ki te ne prenaša in ki ga

poleg vsega še ti sam ne prenašaš! To je prehudo za moje nerve, gospod doktor!«

»Za moje bi bilo tudi.«

»Najti moram eno, ki me bo imela rada. Imeti mora eno značilnost!«

»Katera pa je ta?«

»Da jo bom imel tudi jaz rad.«

»Aha.«

Ubili smo hudiča v njem.

22. junij

Pravkar sem izvedel, da je čakalnica v ambulanti povsem prazna (kaj je zdaj? Vsi bi radi nekaj plačali, da jih zdraviš - zdaj pa nimajo s čim plačati, pa sploh niso bolni?) Hm ... lani je bila ravno v tem času po čakalnicah takšna gneča, da je bilo - citiram Marijo: črno od ljudi! Ravno ta čas pred, med & po praznikih! Ko bi morali ljudje biti najbolj zdravi ...

Danes, ko je doktor zastonj, ko je zdravilo zastonj, ko je vse zastonj, pa - nič! Nobenega bolnega. Nobenega nič ne boli? Nobenega pedra nikjer! Vse zdravo?! Nobenemu ne gre na bruhanje? Ni krčev? Alergije čudežno izginile!

Kako vpliva na celoten duh človeštva odvzem dolgov tegob težav stresa ... pa to je neverjetno! Tega še NASA ni vedela.

Ali pa? ... Prasci!

*Delaj, kar hočeš, samo ne
ogrožaj človeka*
je edini moto časa po dnevu 13

Jutri grem na vrtnarijo.

Prejšnji teden sem delal v pekarni. Delal - ni prava beseda, a pustimo malenkosti: nekaj sem počel. Prenašal moko, meril tehtal kar ročno - to rad počnem, digitalno je dolgočasno. Omislil sem si analogno. Rad gledam, kako se kljunčka tehtnice zibljeta vedno počasneje & manj, kako se ustavita & kako vidim, da mi manjka nekaj desetink grama, da bi bila (popolnoma!) v isti liniji - fantazija tako doseči ravnovesje, čeprav ni popolno, ker moje oko vidi, kakor vidi.

V neskončnost ne moreš na silo! Zaradi tega ni kruh manj dober. Včasih celo boljši. A to jih zazna deset na planetu.

Na vrtnariji sem presajal. Prišel sem tja, videli so me, kako izgledam, vprašali so me, kaj znam, če sem že kaj počel? Pa sem presajal. To sem vedno rad počel. Ne rečem, da bi se v železno-atomskem digitalnem času zaposlil tukaj!

Ojoj! Vsak dan osem ur presajati sadike! Se ti ja zblede! Ampak šest ur na teden mi ni težko. Zmenil sem se, da pridem trikrat po dve uri, ker dve uri ga lahko žgem optimalno - to je tudi smiselno & najboljše za mojstrske izdelke - pridem pa v torek, četrtek in soboto.

Poučeval sem francoščino.

Igral sem kitaro osemindesetletnici, ki je hotela slišati Angie & Heart of gold. Na srečo oboje znam ... pakiral sem jajca & se pri tem uril v motoriki. Žgal sem po njih, da kure niso uspevale sproti nesti.

V restavraciji sem stregel & zabaval goste s svojo prisotnostjo. Nekatere pa z odsotnostjo. Ustregel sem obojim - prikazoval sem se nenaadno & enako nenaadno izginjal, kot kak Gabrijel, itd ...

Nikjer mi niso dali denarja. Vse delam zastonj. V resnici sploh ne delam zastonj, nego zase. Če bi bil len, drugi pa isto - ne bi noben nič imel. Vsi bi pocrkali. V zdravi družbi se to ne more zgoditi.

Če lenuh priganja lenuha, naj dela, je to - jalovo.

Delaj, kar znaš, tistih šest ur v tednu, najdi, kar ti je po godu - pa naredi, kot je treba. Če si pa začneš kopiciti stvari reči jedi ... opazovali te bomo. Bolj na obeh boš. Potem se bomo odločili. Si normalen ali pa je potrebna pomoč? Ali je zgolj motnja v tvoji presnovi ...

Za te stvari ti ni treba biti doktor. V vseh naših glavah je več znanja, kot si lahko predstavljaš. Ni dovolj, da te en vidi tako, drugi pa tako? Pazi se. Edino tega se pazi. Sicer pa živi.

Naslednji teden grem za vodiča. V svojem mestu bom razlagal turistom o svojem mestu. Kaj jim naj povem? Da je mesto kot vsako drugo? Točno tako je. Ampak ne. To mesto je drugačno od ostalih mest po svetu! V njem sem se rodil jaz! Kako to čimbolj slikovito prikazati turistom? Sploh če je skupina mešana!

Nevaren za okolico ni norec za zidovi, ampak oni, ki piše & izvaja *zakone!*

5. avgust

Praznujem svoj rojstni dan.

V resnici (baje) sem bil rojen četrtega, ampak to je tako grozno, da boli! V prejšnjem štetju sem tako imel osebno število 35, ki je najslabše število numerologije! Iz obupa sem si domišljjal, da sem prišel na svet šestinsedemdeset minut - kaj je pa to proti večnosti - pozneje,

le da bi bil rojen petega ob 00. 01! Tako mi je pa že ura rojstva sama podala 31-ico: 22.45 – število osamljenega volka! Da padeš. Zdaj v novem štetju bom moral vse skupaj preveriti. Ampak, ker ne veš, od kdaj bi začel šteti čas, si v zagati.

Naslednji teden grem predavat zgodovino.

Nisem je študiral, a so me vseeno vedno zanimali švabi prusi & mongoli v istem vrstnem redu: malo sem še pobrskal po bukvah iz srednjega, starega, prastarega, novega veka, da bom bolje pripravljen. Sem v letih, ko se moram paziti improvizacije. Če se bolj držim teme, ni težko obvladovati scene. Na predavanje pride, kdor pride. Navadno jih pride nekaj. Vedno kdo pride. Vedno se najdejo, ki jih zanima, kaj se je godilo v preteklosti. Kje pa naj izvedo, če ne pri meni?

Šol ni. Že dolgo.

Učijo po domovih & raznih javnih krajih, tudi v toplicah, učitelji, ki so učitelji. Njih poslanstvo je, da učijo. Velikokrat se primeri, da kateri izmed njih presaja sadike ali peče žemljice, kar se mu to zdi neke vrste hobi ali dopust. Bremena učenja tako & tako ne občuti. Otroci niso jezni. Rastejo kot konoplja. Okrog po poljih. Čudovit pogled!

Praznujem torej rojstni dan. Nihče mi nič ni kupil. A jih razumem. Ne morejo. Ker se ne da. Znajdejo se – podarijo mi! Podarili so mi reči, ki so mi & še mi bodo pri srcu ali v želodcu ali pri meni ... skratka, fajn mi je. (Ferdo mi je podaril vodno pipo.) Pripravna stvar. V resnici – umetnina. Ne kakršnakoli: utility art (uporabna umetnost). Moja pesem pa je: under art! Nekaj že pomeni ...

To še manjka, benti – da mi papirčkov zmanjka!

Zdaj & šele zdaj je prišlo do izraza poslanstvo vsakega poklica & posla & človečnost, iznajdljivost – v novi prikupni podobi. Mislim da se človek počasi privaja na to, da noben nobenega ne udari na gobec. To je dokaj razveseljivo.

Vladam so šle glave, teroristi so poniknili, kot so vzniknili, nehali so se vojskovati – na severu & jugu pa na vzhodu tudi, še na zahodu je mir, ker – se nimajo več za kaj vojskovati! Še zadnja krinka je padla: za svobodo! Ali za domovino!? Benti so dolgo nosili maske!

Na koncu smo mi izpadli kot ena velika **skupinska maska**. Skoraj. Če ne bi bilo boga. Ki mu

je bilo končno vsega dovolj! Pripeljal je vse na rob & pahnil. Sicer bi še vedno gledali beneški karneval & občudovali (pa kupovali!) beneške maske. In nosili svoje.

Lasulja te naredi samo še večjega idiota! Zakaj bi se vojskoval? Baba me pa doma čaka ... Nimam se za kaj tepsti!!

Ni tatvin. Ni vlomov. Ni zlomov ni recesije ni inflacije ni revščine, nič ni. Zato je vse. Ne razumeš tega? Imaš malo nižji *i n t e l i k o e f i* ...?

Mislil sem, da bo težko preživeti brez denarja. Če ga imaš premalo, je to res. Če ga pa sploh nimaš – in ti življenje teče mimo njega, kot da nikdar ni bilo vsesplošne človeške goljufije na račun (tudi človeške) neumnosti – ga ne potrebuješ. Vse kar potrebuješ, imaš pri roki.

Človeka – več milijard ljudi! – robote avtomate obrate, ki ne obratujejo (ker ni bilo dovolj denarja!) prostore take & drugačne, materiale one & one, digitalizacijo opremo računalnike ...

Mislil torej, da sem narobe mislil: težko & nemogoče je bilo množicam preživeti v svetu denarja, otročje lahko je to brez njega! Naenkrat se vse razporedi. Si lahko to omejen človek predstavlja? Samo normalen moraš biti. Četudi omejen. Ne kaznujmo ga še mi, če ga je že narava.

Nastanejo tudi obrobni problemi, ki se takoj rešijo. Recimo, da imaš dva želodca.

Navadno si orjak ... potem imaš probleme. Delaš za dva želodca. Torej dvakrat šest ur. Ampak orjaki so zato orjaki, ker to zmorejo. Kako bi sicer bili. Da samo izgledaš orjak, ampak nisi? Malo hecno. Orjak potrebuje več vsega, zato bo poprijel za delo. Lahko se pa mati narava poigra: noče delati, ker mu tako nihče nič ne more!

Ne more!? Da mu nihče nič ne more, je samo pravljica – s podobnim začetkom kot je bila ŽAD doba – Železno Atomska Digitalna doba. Da ne bo konec enak, je treba orjaku nekaj takoj dopovedati, če ne bo razumel, pa – sankcije! Sam ne more nič proti človeku. Proti ljudem da, je pač orjak ...

Človek pa bo poklical drugega človeka & bo vse v redu. Tako ali drugače.

Orjaki so vedno bolj redek pojav. Razen onih ameriških. Črnih & belih. Ki si jih včasih videl po TV-ju. Pojavili so se takrat prvi dovolj eni mutanti ...

7. avgust

Veliko uslužbencev zavarovalnic & drugih vseh sort poklicev, večina elitnih, tudi velmožje & njihove soproge – po zgledu legendarne družine Goering: simbol prvovrstne krinke nasilja nestrpnosti katoliške hipokrizije snobizma leglo cinizma v neskončnost, pošasten produkt sistema, primer zameglitve uma zaradi **nekaj imeti** – je naredilo samomore.

Nekateri že kar 13.!

Katoliki so, da bi prišli v nebesa, pobesili drug drugega, ker samomor jih oddalji od železne posmrtnosti »stvarnosti«. S tem so potrdili, da je zanje bilo deset božjih zapovedi – zapovedi, ki se kršijo.

Vzajemno so se pobesili, bomo rekli?

Cinizem nikdar ne bo povsem izginil. Za to sem porok. Brez njega bi bilo tudi življenje brez denarja osiromašeno. Vsaj za nekatere ... Cinizem je začimba. V pravi jedi, prava doza, pravi čas, pravo trajanje ... kup misterijev, kako priti preko cinizma v čisto ljubezen. Nje doslej sploh nisem omenil. Prevajal sem nekoč pesem & že takrat sem vedel:

zdaj čut je to, kar potrebujemo, zdaj čut je to, kar reši svet,

zdaj čut je to, kar reši naš planet – ker ljubezen je šla na izlet ...

Enkrat se bo že vrnila, mislim. Tudi izleta je enkrat konec. Samo, da se ni izgubila! Če jo vsi začn(em)o iskati, ni vrag, da je ne bi izsledili.

En od njih, ki se je želel pokončati, a je bil goreč katolik – eden zadnjih je moral biti, ker ni našel nikogar, ki bi mu storil uslugo & ga obesil, je naletel name:

»Obesi me! Obesi me, prosim!«

»Daj, no!«

»Sam se ne smem!«

»Zaka te ne? Če se ne znaš, povej, samo ne laži!«

»Vera mi ne pusti!«

Malo sem ga moral jebati – ne more kar tako ubežati kazni:

»Vera? Pa jo pusti! Olga je še boljša! Lepša. Mlajša. Bolj gajstna ...«

Potem je še kar moledoval – celo moliti je začel!

»Z drekom se ne ukvarjam, razen če je v interesu človeka. Ali v mojem lastnem.«

Torej sem ga obesil.

Ni bilo preveč hudo, ker me je pred tem gledal, kot me zna gledati samo moja psica, ko si ji česa zahoče ... in potem tisto – dobi.

Vrv je bila nova, to moram priznati. Elita ne kupuje poceni.

18. avgust

Šel sem na bazen. Voda je božanska.

Moj prvi vnuk je tak teleban, da mu nisem mogel razložiti besede loto!

Loto! To ja ve vsak ... Mislim ...

Vesel sem, da imam takega vnuka. Telebana.

»Včasih so se rojevali telebajski,« sem mu povedal.

Tudi tega ni razumel. Pameten potomec. Še več takih!

Ampak: nisem v življenju premalo fukal?

23. avgust

Mislim, da mi ta planet kar ustreza.

Nimam niti kinte, pa me ne zebe. Niti centa, pa nisem lačen. Niti krajcarja (eden je enkrat zaradi njega zgnil v ječi), pa nisem žejen. Niti ... nič denarju podobnega nimam, pa sem oblečen.

Čudno. Za nekatere. Ti so pa vsepovsod – ne dajmo se motiti!

Hej! Niti dolžan nisem nikomur nič! (Prvič v življenju nisem nič dolžan!) Recimo nekomu, ki ga sploh ne poznam & ga nikoli ne bom spoznal ...

Obesiti ga je bilo vseeno preveč humano / po moji lestvici vrednot ...

P. S.

Dragi bralec!

Sprejemem te za človeku podobno opico, a ker sem to tudi sam – ne jemljimo tega kot zlo. Po drugi varianti (iz katere je nastal vic) sva oba vmesni člen med opico & človekom, ki ga je Darwin vneto iskal do smrti, a ne našel. Imel ga je pred nosom ...

Zato lahko mirne duše zapišem kar s petsto let starimi besedami heretika kozmopolita veseljaka filozofa F.-a Rabelaisa: odkar je opica skočila z drevesa, se nič bistvenega ni spremenilo pri človeškem rodu. Samo napredek ga hoče nekaj jebati! In ga.

In ko slišiš besedi *po novem*, veš takoj, da se je zgodila še ena lopovščina. Po moje: dobili ste, kar ste si zaslužili ... šele ko bojo policaji tudi fizično odpirali glave, se bodo zganile one druge – še zaprte. Če.

Pričakovanje

LEPOSLOVJE

I.

Muci se je pretegnil na rdečem oguljenem kavču, prekratek za njegove dolge kosmate noge, z jezikom zbezal košček sira od zadnje večerje izza na hitro oplaknjenih zob in se zazrl v strop nad sabo. Na izbiri je imel vsaj dvojce: ostati v postelji in se pretvarjati, da se dan ni začel, ali pa se dvigniti, za silo nase vreči nekaj oblačil in iti na sestanek na zavod za zaposlovanje.

Če mu ne bi odklopili mobilca, bi lahko poklical mulca, preden gresta v šolo, ampak stara bi tako ali tako najbrž prekinila, ko bi videla njegovo številko. Ko mu bodo priklopili staro nokio, bo v nastavitvah označil *skrij identiteto* in potem bo mislila, da kliče kateri njenih ljubčkov ... Ta misel je Mucija dodobra razvedrila. Zadovoljno se je zahajljal, se usedel na rob kavča, med bezanjem majice izpod odeje dvakrat prdnil in sključen oddrsal do ogledala.

Spet se mu je sanjalo, da je čez noč osivel in postal škrbast. Posledično ni bil razočaran nad rdečeoko pojava z visokim čelom, na katerega so padali temni skodrani prameni z redkimi črticami sivih las. Ni se mu dalo obriti se, oplaknil se je z razredčeno kolonjsko, si dvakrat razmršil lase na temenu in si nataknil očala za branje. Osa na zavodu ga bo gotovo spet morila z raznimi vprašanji, zato je želel dati vtis, kot da ravno prihaja od pisanja gore prošenj, ki bodo, ker žal nima zvez (na tem mestu je na hitro zvadil obupan izraz na obrazu), obtičale po raznih predalih pisarn lokalnih d. o. o.-jev.

Zadnje tedne ni zaklepal vrat sobe. Odločil se je, da bo vsak dan naredil preizkus z lasmi - izpuli si je enega izmed sivih in ga s slino zalepil tako, da je povezoval vrata s podboji. Vedno, ko se je vrnil, je bil las natanko tam, kjer ga je pofočkal. Nihče ni odpiral vrat. Nikogar ni zanimalo, kaj ima za njimi.

Ulica je bila skoraj prazna. Okoliške mačke so očitno zaključile svoj nočni trubadurski pogon, ki je Muciju oklestil spanec. Zavesa nad vhodnimi vrati je rahlo pomigala. Na koncu ulice je pekovski kombi zatulil svoj predvidljivi pi-pi-pip. Ob zadnjem pipu je Muci začutil, da ga nekoliko boli glava. Ne bi smel jesti sira. To je menda slabo za migreno. Bolečina se bo stopnjevala, postalo mu bo slabo in ne bo mogel ostati pokonci ... Stegnil se je v majični žep po tri izluščena pomirjevala in jih pogoltnil s slino. Glavobol je malo popustil.

Nekaj metrov pred zavodom je v hrbet zagledal

žensko postavo, ki bi lahko bila sošolka s faksa. Ni želel tvegati srečanja, zato je zavil levo mimo vogala in se naslonil na zbledelo reklamno tablo *Vse za jurja*. Prižgal si je cigareto in jo dolgo kadil.

Ogorek je trikrat zmečkal s peto in se znova odpravil proti vhodu. Ženske ni bilo več na pločniku. Pomislil je, kako jo poseksa v zavodski kurilnici ... s tisto njeno ognjeno rdečo pavjo frizuro, ki gre gor in dol in gor in dol ... Nehote se je na glas zakrohotal in privlekel pogled starejšega para, ki se je z napol polnimi košarami očitno vračal z nakupov. Pozdravil ju je z nagibom glave in si predstavljal, kako seksata v zavodski kurilnici med kupi svežega paradižnika, korenčka in belega kruha. Divje.

Ose ni bilo v pisarni. Namesto nje je za mizo sedela najbolj povprečna siva miška, ki je najbrž pred kratkim diplomirala iz analize osebnih dohodkov štiričlanskih družin v Zaplankani in posledičnega vpliva na preživljanje njihovega prostega časa. Ki nima fanta. Ki je ob pisanju prekone ostudno fantazirala o tem, kako ima nekoč svojo lastno bedno štiričlansko famulijo, ki v nedeljo popoldne v osladnih puloverjih drsa na zaplankanem bajerju. In potem gredo na klinčev vroči kakav. Zdaj se bo zagovarjal personi, ki bo nekoč mastno zaslužila z vlaganjem v investicijske sklade. In z izmenjavo receptov za vložene kumarice in paprike in feferone s sosedami dajala vtis, da je na Zaplankani 11 vse v najlepšem redu in da njen stari ne spi s polovico svoje proizvodne hale. Jeba.

Gospodična Miška si je popravila ovratnik bele bluze pod (kajpada) temno-modro pleteno jopo in s posiljenim nasmehom opozorila na Mucijevo zamudo. Zunaj pa čakajo še ostale stranke (kako ne). Ampak ga bo vseeno vzela naprej (nemogoče) in ga s tem prisilila, da bo cel popoldan onaniral na njeno ustrežljivost. Krava zmešana.

Ker ji ni hotel dati zadovoljstva ob zasliševanju, je z monotonim glasom pričel napletati zgodbo o odposlanih prošnjah in krizi v gospodarstvu. Očitno se ji je dalo poslušati, zato je navrgel še zgodnico o teoretičnem diskurzu, ki ga je razvil na faksu in ki bi prišel prav vsaki spodobni firmi, če ne bi bilo nepotizma bla bla bla ... Opazil je, da se je na Osini difenbahiji nabral prah ... to ji ne bi bilo všeč. Kje sploh je? Ni se mu ljubilo vprašati. Očitno ji ni mar, da bodo njeno rastlino pustili zgniti pod nesnago iz zraka. Miški bi bilo najbrž pod častjo, da bi jo ob jutranjem čaju otrebila prahu.

Torej sva zmenjena za december? je, najbrž tretjič ali četrtrič, zapiskala Miš in predramila Mucija. Stegnil je roko in vzel kartonček. Mogoče bo Osa do decembra nazaj. Mogoče mu bodo medtem vsilili kakšno službo za bedake. Mogoče bodo Miši zrasli joški. Kartonček je potisnil v majični žep in se v nekakšni jutranji pijanosti odmajal nazaj na ulico.

II.

Svet je v dreku. Muci je v dreku. To je najbrž jasno vsem, razen njegovi zabiti ženi. Zakaj za vruga Muci zdaj leži na razmetanem oguljenem kavču in razmišlja o zblojeni bivši?

Glavobol se mu je razširil v senca in čeljusti in navzdol v vrat.

Kaj če bi kar pri priči šel tja in jo potisnil skozi okno bivše dnevne sobe? Iz želodca v glavo in navzdol se mu je razširila neprijetna mrzlica, ki ga je silila na bruhanje. Ali se mu res že dokončno meša? Kaj če bi kar sam sebe pahnil skozi okno zdajšnje, dnevne in edine, sobe, da mu ne bi bilo več treba gledati te posrane preproge nedoločne barve za vrati?

V bližnji šoli je pričelo hrumeti kot v panju. Večerna tekma. Ubijajoč glavobol. Muci se je odvrlel do stranišča in skušal iz kartonske škatle, v kateri so bili včasih zloženi vanilijevi in jagodni pudingi, izbrskati nekaj aspirinov. Našel je polomljeno igračo (kdo se še igra s kalejdoskopom), čajno žličko, kartonček zavoda za zaposlovanje, par žetonov za mestni avtobus in čisto na dnu nekaj aspirinov in pomirjeval. Pod jezik je potisnil dva aspirina in pomirjevalo, pri pipi hitro naredil požirek vode in odkrevsal do okna ter ga zaloputnil. Hrup je bil neznošen. Zdelo se je, da mu ne preostane drugega, kot da se zateče nekam, kjer mu bodo dali mir.

Na prvem avtobusu, ki je pripeljal na postajo, je bila gneča. Muci se je nejevoljno stisnil globlje v kot postaje in zvečil svoj zadnji cigaret. Še v trafiko bo moral.

Drugi avtobus je imel zamudo. Razen starikavega šoferja in parih debelih študentk na njem ni bilo nikogar, ki bi ga lahko vznejevoljil. Izbral si je sedež zadaj in svoje pajkaste noge potisnil proti oknu.

Peroksidna mozoljasta debeluška je razlagala, da ima menstruacijo in ne bo mogla v bazen. Razpredala je o vrstah tamponov in medeničnih bolečinah in ob vsem gnusu, ki se je pri tem širil po avtobusu do Mucijevih podplatov in navzgor v sleherno poro njegovega telesa, zdolgočaseno grizljala sezamov grisin. Hrrrrrrrrc. Hrc. Hrc.

Muci se je videl, kako vstane, skoči na sedež in kriči, kriči in preglasi bedarije in drobtine, ki letijo iz mesnatih ust, in preglasi hrup iz šole in šoferjevo smrkanje in smernike v križišču in brne-nje semaforja in svoje misli ...

Na prvi postaji se je zvalil iz avtobusa in poskušal normalno zadihati. Želel si je, da bi pihal veter. Seveda je bil zrak miren kot oljna gladina, in prav tako gost. Za silo se je zravnal in pot nadaljeval peš. Ena, dve, tri, vdih, ena, dve, tri, izdih ...

Spomnil se je dneva v srednji šoli, ko je prvič poskusil travo. Najprej ni čutil nič posebnega,

nato pa ga je postalo malo strah. Obrazi sošolcev so se podaljšali. Luči na blokkih v ulici, kjer je takrat prebival s svojo zapito materjo, so počasi utripale. Šlo mu je na bruhanje od okusa previsoke koščene mišjelaske iz paralelke v ustih.

Zarezal se je, ko je pomislil, da se je nekaj let kasneje s trsko izpred blokov celo poročil. Čeprav ni imela nobene riti. Je bil pa Muci zato dovolj velika rit, da ji ni nikoli povedal, da je ne ljubi. Da se mu gnusijo njeni privihani nožni palci, pokriti s temnimi dlačicami.

Mogoče bi lahko poiskal očeta. Nazadnje ga je videl na pogrebu stare mame pred petimi leti. Zredil se je in postaral. Muci je sovražil vse priložnosti, kjer so se imeli priliko srečati sorodniki in stari prijatelji. Nekaj temačnega je bilo v teh snidenjih. Prav vsako se mu je zdelo kot pogreb. Tudi poroke.

Stara mama je ležala tam v temni hrastovi krsti. Oči je imela zaprte, a ne tako kot ob jutrih, ko se je Muci splazil k njej na staro meščansko posteljo in jo ure dolgo gledal v obraz, ki je bil tako zelo drugačen od vseh, ki jih je poznal. Dolg. Moško strog. Peščeno sivo obličje z nosom krokarja. V trugi se je še podaljšal. Bil je nekako posmehljiv in do skrajnosti utrujen. Objokani obrazi okoli njega so bili prav taki. Nadvse dolgočasni in leto bliže lastnemu propadu kot na poroki ženi-ne sestre. Velika siva halucinacija, ki ti v želodcu pusti grenak priokus, da nisi več večen. Tako kot si bil tistega jutra na travniku za hišo stare mame, ko je odjeknil Černobil in si brezskrbno vtaknil v usta vejico navadne dobre misli. V srednjem veku so verjeli, da ščiti pred hudičem.

III.

Lahko bi bila čustvena impotenca ali pa samo zloba. Načrti, ki jih imajo za nas drugi ljudje, se ne skladajo vedno z našimi osebnimi. Pravzaprav se ujemajo zelo poredko. Tisti drugi imajo pretežno v glavi, da nas čim globlje potisnejo v drek. Če že niso naše mame po krvi. Ali očetje po slučaju.

Za ostale je Muci že davno nehal verjeti, da mu želijo dobro. Zaradi njega jim lahko ta trenutek na glave popadajo ušive lončnice z balkonov blokov na poscanih ulicah obrobij mest. Ako se jim ta moment razčesnejo lažnive betice, ne bo niti za sekundo prehitro. Prekleti hinavci! Nikoli in nikdar ni noben slogan *Rdeča pesa - vrata v nebesa* prinesel kaj drugega kot mokre sanje in luknjo v denarnici. V nebesa se pride na samo en način. Tako, da crkneš.

Muci se je razlezel po kavču, ki je zadišal po jogurtu iz štacune 24 ur, si zmasiral levo roko, ki mu je zaspala pod tilnikom, in se zavedel, da že dobro uro takole v prazno premleva. Zgrozil bi

se, če se mu bi dalo, ker je, ponovno, tuhtal o tem, kako bi bilo, če bi si v glavo nasul svinca iz stare vojaške puške. Bi zelo bolelo?

Pol manj kot šlager iz zvočnika spodnje sosedje najbrž. Muzika je prav tako ogabna kot njeni blede neobriti goleni pod rožasto haljo stare mame. Še če ji je neokusna capa zadnji spomin na babico, ki je kmalu po padcu juge, zavita v vijolične rože, skuhala svoj zadnji močnik ... je skrajno neprimerno, da v njej kadi na balkonu. Mogoče bo vsaj enkrat koristna in bo s komolcem med prižiganjem cigareta ponesreči čez ograjo prevrnila eno izmed zaprašenih pelargonij in razbila črepinjo kakšnemu prevarantu na dvorišču. *Rumen dežnik se pa vrti, se vrti, se vrti in dež prežene sonce, da pod mavrico midva obljubiva zvestobo si do koooooonca ...* Okus po rji v ustih ga je pregnal pred hladilnik. Ledena slatina se mu je zagrizla v umazane zobe in ga prijetno praskala po grlu. Klinčev rumen dežnik. Sodobni dežniki ne prenesejo resnih nalivov.

Ko bi vsaj imel spomin na kakšen dober fuk. Na zapuščeni železniški postaji na primer. Ali na javnem stranišču. Nekaj časa je živel v kraju, ki sploh ni imel nobenega javnega stranišča. Tako tudi ni mogel tja peljati nobene ozkobočke rdečelaske. V tistem zakotnem selu je najbrž zamudil najboljšo priložnost za odlične minute v zadnji kabini smrdljivega podzemnega sekreta. Vsekakor žalostno. Tile majhni kraji. Vonj praznega krompirja se ti zarine v možgane in še leta po odhodu sanjaš debelo trgovko, ki ti je v zadnji nesamopostrežni štacuni v državi prodala liter mleka in francoza z desetimi dekami posebne.

Excusez moi mon cheri ...

Koliko žensk s krokarjevim nosom spozna v majhni vasi debelega pesnika s skodranimi lasmi, ki nikoli nič ne napiše? V odstotkih? Tiste, ki potem v mestni porodnišnici dobijo zlatenične sinove in jih k sebi vzamejo speče stare mame iz meščanskih hiš. Hčere pa se zapijejo in vzamejo sinove nazaj k sebi, ko so že dovolj veliki, da jih ne gane vonj po poceni vinu iz veže. Ljubčki prihajajo in odhajajo in nosijo s sabo bonboniere z likerjem. Včasih se prisiljeno nasmehnejo najstniku v kratkih hlačah. Vsi imajo potne srajce, kakšen tudi luskasto čelo in dlani. Smrdijo po predmestnih kosilih in nikoli ne ostanejo dlje kot do polnoči. Kot kakšne groteskne pepelke srednjih let. Dan, ko si jih začneš predstavljati v čipkastih krinolinah, ne more biti posebno dober ...

Vseeno se je Muci zahihital novi domisljici. Lahko bi poiskal mater in ji povedal, o čem je pravkar razmišljal, a se mu ni posebej ljubilo. Prevezla ga je neka čudna otožnost. Stisnil se je v kot pod edinim oknom v sobi in začutil, da mu telo drgeta v kratkih sunkih.

IV.

Na ulici je zapihal topel južni veter. To je bila prva sapa po dolgem času. Iz prenapoljenega kontejnerja za smeti je dvignilo nekaj listov večrajšnjega časopisa in par bilk suhega cvetja, ki so se na tleh pomešale v prah, ki je na asfalt sedel iz dimnikov bližnje tovarne. Pretegnjena črna mačka je skočila iz prebujenega zabojnika in jo z dolgimi koraki ucvrila čez cesto v smeri vrtnih hišic. Dolgonoga mamica v temnem plašču je hitela proti vходу na drugi strani ulice. Veter ji je razpiral strogi balonar in razkrival utrujene razkošne prsi pod belo službeno majico.

Iz spodnjih nadstropij blokov je zadišalo po sveži kavi in piščančji salami.

Najstnika v črnih majicah sta vstala s polomljenih klopcev pred vrhom na staro pokopališče in držeč se za roke izginila pod napuščem upravne stavbe tovarne. Kovinska vrata so na kratko zacvilila.

Končno je začelo deževati. Blisk je prepral nevihtni oblak in nad mesto so se vsule velike mlačne kaplje. Ljudje so utihnili in se umaknili v topla stanovanja. Skuštran mešanec, ki se ga je na cesti dalo videti že nekaj tednov, se je zavlekel med škatle pod nadstreškom trgovine s kitajsko robo.

Nikoli še ni nihče tako željno čakal dežja. Pregreti pločniki so zakadili sledove avtomobilskih gum na robnikih. Vse je potihnilo, samo voda je polivala ostanke dolgega poletnega dne. Debeli pesnik bi o tem mogoče končno napisal svoje edino delo. Napisal bi nekaj takega, kot da se je pozno popoldne nad mestom razjokalo nebo. Potem bi dodal prizor, ko se pod rumenim dežnikom sredi opustele ceste stisneta zaljubljenca in si obljubita večno zvestobo. Eno samo sranje skratka.

V resnici sploh ni mogoče opisati takšnega dežja. Samo vonj po njem se ti zažre v vsako poro telesnega spomina. Počutiš se opran in čist. In ko se nad mestom dokončno stemni, se z vonjem po dežju zmeša duh po murvinem milu in sveži posteljnini, ki prinese sanje o novi rdeči zofi sredi pospravljenih sobe. Zvrneš se vanjo in pogreznjen v polsen v njeni dišeči mehki čutiš dlan stare mame, ki ti boža utrujeni obraz. In nato samo okus in vonj in glas dežja in nič drugega. Utrujen kot ostarel zvezdogled, ki se bo zbudil v novo jutro, končno zaspis. Ponovno.

Muci se je tesneje zavil v svojo prekratko odejo in v spancu zamrmral nekaj nedoločnega. Ko se je obrnil proti steni, je ogledalo za trenutek ujelo nasmeh na postaranem dolgem obrazu. Las na podbojih vrat se je odlepil in z vso težo padel na pohojeno preprogo. To bi bil edini zvok pred udarcem polnoči iz cerkvene ure za opustelo šolo, če ne bi mačke pričelev svojega večernega pregona po strehah.

Trajekt

Ko smo se okoli ovinka pripeljali v trajektno luko, je bil trajekt ob pomolu, v vrsti pa so bili na označenem voznem pasu le trije avtomobili. Nejevoljno sem pomislila, kako smo morali hiteti s pospravljanjem prtljage in kar metali smo kovčke in torbe v prtljažnik avtomobila, da bi ja ne bili pozni in zato tam nekje daleč zadaj v vrsti.

»Lahko se zgodi, da nam poln trajekt odpelje pred nosom, potem pa čakajmo na naslednjega«, je vmes godel mož.

Zdaj, ko smo bili četrti v vrsti, na trajektu se pa ni dogajalo nič, vsaj videti ni bilo nikogar, ki bi na njem kaj počel, se nisem mogla več zadržati in kar planilo je iz mene.

»Na, poglej, kje smo. In kaj bomo počeli ves ta čas, ko nam bodo končno blagovolili zapeljati avto na to preklemano ladjo? Lahko bi se v miru poslovili z gospodinjjo in sede popili tisto kavo, s katero je tekala za nama. Kako moreš biti tak tudi na dopustu?«

»Nehaj. Je že prav, tako kot je. Grem po karte in pogledal bom, kdaj ima trajekt odhod.«

Prekleta, vedno ima prav. To me je včasih razjezilo, še večkrat pa sem se počutila kot odvečna, kot nekaj, kar se lahko omalovažuje z levo roko. Stala sem poleg avtomobila, sin in hči pa ob meni, kot da sta moja obramba. Otroka sta bila že dovolj velika, da sta razumela najina prerekanja in nekakšno razhajanje, ki se je včasih zgodilo. Kot danes. Objela sem Marka čez ramena in ga nežno božala. Bil je skoraj že tako velik kot jaz, ampak še vedno se je mirno prepuščal mojim nežnostim. To me je pomirilo.

»Stopimo do pomola in poglejmo, kaj se tam dogaja,« sem rekla. Marko se je nekako stiskal k meni tudi ko sva prestopila, Jasna se je pa najprej ozrla, kje je oče. Seveda, prvorojenka je bila njegova ljubljanka. Tudi to me je jezilo in zato sem mogoče še bolj segala po Marku, da bi odnose v družini nekako uravnotežila. Vedela sem, da sem trapa, pa sem to vseeno počela.

»Hej, gremo v restavracijo. Imamo še skoraj uro in pol časa,« je mož zakričal proti pomolu. In je odšel na vrt lokala, kjer je res pisalo, da je tam restavracija.

V meni je vrelo. Kriči kot kak prostak, potem bo pa ves čas tiho, ker ne bo imel kaj povedati. In kadil bo daleč proč. Umaknil se bo, ker je to menda prav, ker sem ga v to prisilila. Da bi ne škodilo otrokom. Posebej Marku, ki ima blago obliko astme. Vse vem.

Sedel je za mizo in bral jedilni list, kot da je lačen, čeprav smo šele malo prej kosili. Je pa res, da je on malo jedel. Moral je hiteti s prtljago in vsem ostalim, kar se dogaja ob odhodu z dopusta, mi je povedal vsaj dvakrat.

Jasna je takoj sedla k njemu, midva z Markom pa na drugo stan mize. Bili smo nekako hladni, nerazpoloženi, čeprav smo se imeli na dopustu lepo. Pod platneno streho je tudi zares bilo hladno. Pihal je zoprn veter, naša miza pa je bila na takem mestu, da ni bilo za njo nobenega kritja. Zakaj bi to povedala možu? Zagotovo se ne bi presedli kam drugam. Vem, on bi samo zamahnil z roko in še naprej gledal v jedilni list.

Z jadrnico smo se privezali na bojo, kar nam je tokrat šlo dobro in hitro od rok. V malem in dobro zaprtem zalivčku je bilo mirno, pravo brezvetrje, zato manever ni bil zahteven. Pa smo se kljub temu trepljali po ramenih in si čestitali.

»Kapitan, boš kaj rekel?« je padlo vprašanje posadke.

»Mislim, da zdaj res lahko sežemo po daljinomeru in naredimo dober požirek slivovke«, sem slavnostno naročil kot prvi mož barke. In kapitan ima vedno in v vsem prav. To je na ladji pravilo števila ena.

O daljinomeru in požirku sem rekel kuharju, ki je bil nemudoma v kabini in iz hladilnika vzel steklenico z žganjem, ki smo ji rekli daljinomer. Ko je steklenica zaokrožila nazaj do mene, je bil daljinomer očitno naravnčan na nov nivo. Štirje moški ga lahko dobro srknejo. In smo ga.

»Fantje, tu sem pred leti že bil. Desno je vas, ki pa ni nič posebnega. Včasih je bila na prevalu do naslednjega zaliva, kjer je trajektna luka, gostilna. Spomnim se neurejenih sanitarij, domišljavega natakara in visokih cen. Ne vem, nemara je zdaj drugače. Bomo videli. Počakaj, kuhar, mogoče si bo še kdo naravnal daljino,« sem govoril, ko smo že zapuščali jadrnico.

»Če je gostilna zanič, ostanimo na barki,« je eden pomodroval. »Daj mi steklenico,« je še dodal. »No, fantje,« je rekel po požirku, »ne bom menda samo jaz pil.«

Pili smo vsi. Vsi smo se tudi strinjali, da gremo do trajektne luke, da se sprehodimo in nemara nekje kaj pojemo.

Na prevalu, od koder se je videlo v drugi zaliv, je bila še vedno Krčma kod Pere. Trije nemško govoreči moški so sedeli za mizo in pili črno vino. Najbrž so tudi bili jadranci. Tak vtis so dajali. Mi smo obstali pri sosednji mizi in se spogledali. Najstarejši med nami je rekel, da bi tu spili kozarec vina. Da on plača. Samo za pokušino, je rekel. Pa za hrano bomo vprašali, če bo sploh kdo prišel in nas postregel, je seveda dodal kuhar. Končno smo dočakali tudi natakara.

Spili smo liter vina, ki naj bi bilo domače, z otoka, nam je bilo rečeno. No, pili smo tudi že kaj boljšega. Ko smo izvedeli, da je ob trajektnem pomolu restavracija, smo se samo spogledali in krenili tja.

Mož nas je že drugič pustil same pri mizi, ker je šel spet kadit. Naslonjen na deblo drevesa, ki je rastle tik ob zadnji mizi, je vneto vlekkel dim za dimom. Na pomolu pred njim je bil trajekt in zdelo se mi je, da ga sploh ne vidi. Jaz pa sem videla, kako so prihajali v vrsto čakajočih novi avtomobili. Jasna se je ukvarjala z mobilcem. Nič okoli nje je ni zanimalo. Marko je prav počasi jedel pomfrit. Žal si spet ni dal reči, da to ni dobra in zdrava hrana.

»Mama, saj vem, pa ga imam vseeno rad,« se je branil. In zmagal. Tudi tokrat.

Pobožala sem ga po ramenu in ga ljubeče pogledala. Rada ga imam. Moj fant je.

Popila sem požirek vina. Ko smo natakarici naročali, sem rekla za vino. Mislila sem, da bo imel mož k temu kakšno pripombo, pa še trenil ni. Mogoče me bo vino pogrelo, sem mislila, pa mi je bilo še hladneje. Tudi pri srcu. Gledala sem, kako so prihajali venomer novi ljudje in zasedali mize, se pogovarjali, klepetali, pili in jedli. Naredila sem še en požirek.

»Tu pa je živahno. Je še kje prosta miza?« je zaskrbljeno vprašal eden iz skupine.

»Je, tam na sredini je še ena.«

»Prav, zasedimo jo.«

»Tu bo pa treba čakati na postrežbo, če se ne motim,« je menil kuhar.

»Se kam mudi? Danes ostanemo na boji. Saj smo se tako zmenili,« sem rekel. »Ko bo trajekt odpeljal, bomo ostali tu sami in lahko se nam bodo posvetile vse natakarice.«

Pokimali smo si in se nasmejali. Ko je prišla k mizi natakarica, edina, ki je stregla, drobcena damica črnih las, živordeče našminkanih ustnic, v beli bluzici in črnih hlačah, smo jo najprej vsi štirje prestrelili s pogledi, se napasli na njej, potem pa za začetek naročili liter vina Babić, ki smo mu zaupali, kot smo nenadoma zaupali, da je ta deklica prava profesionalka. Res je potem z elegantnimi gibi postavila pred nas kozarce pa steklenico vina. Zahvaljevali smo se ji in ji rekli še za navadno vodo. Ker se voda dobro meša z vinom pa da si punco še malo ogledamo, smo si kimali. Moški po štirih dneh jadriranja postanejo čudni. Nazdravili smo si.

Mož se je vrnil k mizi. Vprašal je, če kdo še kaj želi. Takoj za tem pa je vstal, šel k točilnemu pultu, vzela neko revijo, videla sem, da je bilo tam več časopisov in revij, sedel k nam in se pogledal v branje. Marko je pojedel pomfrit in rekel, da bi kaj pil, ker je žejen.

»Bom rekla natakarici, ko pride mimo,« sem mu zagotovila. Z roko sem mu šla po ramenu, pogledala sem ga po vratu, potem še po laseh in spet po hrbtu. Prsti na roki so se mi zatresli. Postala sem vznemirjena. Jezno in grdo sem pogledala moža,

ki pa se ni zmenil za nič, kar se je dogajalo okoli njega. Jopa, ki sem jo imela oblečeno, mi je zdaj zlezla narazen, obvisela je preko ramen, pa mi ni bilo hladno, ker sem se stiskala k sinu. Gledala sem na dovozno cesto, kjer je bilo zdaj že veliko avtomobilov. Naš je bil tam čisto spredaj, kot da je tekmoval, pa le za las zgrešil zmago. Nasmehnila sem se, ker smo mi bili očitno pravi čudaki. Nekako nervozno sem pogledala naokoli. Štirje moški, ki so pravkar prišli, so sedli k mizi čisto blizu nas. Takoj sem vedela, da niso potniki za trajekt. Bili so drugačni kot vsi mi, ki smo imeli namen zapustiti otok. Pomislila sem, da bi še kar ostala tu, si našla prijetno družbo in se prepustila svobodi dejanj in dogodkov. Mogoče mi je vino pomagalo, da sem nenadoma videla vse okoli sebe lepše, prijaznejše. Pogledala sem k njim. Eden je imel zelo prijazne oči. In obnašal se je kot vodja. Sedel je tako, da sem ga lahko neovirano gledala. Zdelo se mi je, da je kaj videti. Moški srednjih let, svež, zagorel, sproščen. Tudi on pije vino.

Še vedno sem božala Marka, pa se tega skoraj nisem več zavedala. Nehala sem gledati tja, saj res ni spodobno in prav, da sedim za mizo s svojo družino in se ogledujem po nekem tujcu. Kaj potem, če je simpatičen in privlačen tip. Popila sem požirek vina.

Preden sem naredil naslednji požirek, sem si jo za trenutek ogledal. Pravzaprav ni nič posebnega, sem se prepričal. Takih mam je povsod vse polno. No, ta pretirava z naslajanjem s sinom. Mož in hči se očitno nista menila za to igro ali kar se ona že gre. Tako sem ocenil trenutek pri njih. Potem se mi je zazdelo, da sva se srečala s pogledoma. No, še to, sem si rekel. Mogoče pa ni čisto taka mama, kot so skoraj vse. Preko kozarca sem zdaj gledal njen globoki dekolte, ki sta ga robova lahke jope, ki ji je sproščeno visela čez ramena, samo še poglobljala. Prsna dolinica je bila lepo izražena, čeprav je imela male dojke, kar sem sklepal po videnem delu njene postave. Vsekakor je bila suha ženska. Vrat je že imela suh in dolg, kar je poudarila tudi njena frizura. Temne lase je imela spete na vrhu glave. Zato so izstopale tudi njene oči, ki pa so bile žalostno odsotne. Pred seboj sem pravzaprav imel kaj videti.

»Hej,« sem slišal od naše mize, »mi pijemo.«

Tudi jaz sem spil malo vina.

Da bi umirila nervozo, ki me je obšla, sem se sklonila k Marku in mu rekla, da lahko dobi še eno pijačo, če je žejen. Stisnila sem ga k sebi in ga nežno poljubila na čelo. Kaj potem, če me oni tip tam opazuje. Ko sem se zavedla, da si ogleduje predvsem moj dekolte, sem prijela robova jope in ju potegnila skupaj. Stisnila sem tudi ramena in se naredila, kot da mi je hladno. V resnici pa sem čutila v sebi neko čudno toploto in nekaj je za trenutek zagomazelo po

meni. Nisem prav vedela, kaj mi je. Počutila sem se kot pubertetnica. Spustila sem Marka, se nagnila nad mizo in vprašala moža, kaj bere. Presenečeno me je pogledal, kot da ni vedel, da sem tudi jaz za mizo. Zdaj je spet zagomazelo po meni. Ampak močnejše, drugače.

»Tračarije so. Kaj pa naj bo v rumenem tisku,« je rekel in malo privzdignil revijo, da sem videla slike nekih na pol golih deklet.

»Pa se ti ljubi?« sem mu rekla.

Pogledal je na uro in proti trajektu.

»Imamo še dvajset minut časa, potem bomo pa šli na pomol. V miru lahko še eno pokadim.«

Takoj je vstal in šel tja, kjer je bil že nekajkrat.

Dvajset minut, mi je zvenelo po glavi. Točno toliko in nič več, pa tudi nič manj ne. To sem vedela. Takšen je.

»Marko, slišal si očeta.«

»Ja, mama, ampak nisem ženjen. Grem na pomol. Saj bom hitro nazaj.«

»Prav,« sem mu rekla. »Kaj pa ti, Jasna? Je s teboj vse v redu?«

Seveda, kot vedno je Jasna samo pokimala in se naprej ukvarjala z mobilcem.

Čutila sem, da sem v stresu. Bila sem tako neizprosno sama, od vseh zapuščena, da me je stisnilo v grlu. Prijela sem kozarec, pa sem ga spet odložila, ker se mi je zdelo, da mi vino ne bi moglo steči po grlu. Spustila sem se na naslon stola in s težavo globoko dihala.

Dogajanje pri sosednji mizi se mi je zdelo vedno bolj zanimivo. Poleg tega je bil zdaj njen dekolte spet odprt. Tista tanka krpica, ki si jo je malo prej vlekla skupaj, je bila spet narazen. Nesramno sem jo gledal naravnost tja, kjer mi je bilo njeno telo zdaj najbolj všeč in si predstavljal, kakšne so njene prsi. Njena koža je bila gladka in napeta, to sem dobro videl, in morala je biti prijetna na otip. Od gledanja in vina mi je postalo toplo. Potem sem se naredil finega in sem za nekaj trenutkov gledal natararico, ki je hitela med mizami. Ljudje so plačevali, kar so naročili. Očitno se je bližal čas vkrcanja na trajekt. Kakšno bogastvo svobode je, če jadraš z barko, ker te ne brigajo vozni redi in nervozne natararice.

Pustila sem se tako, kot se je na meni naredilo vse, ko sem se naslonila na stolov naslon. Globoko sem vzdihnila, potem sem pa pustila prsni koš napet, da sem poudarila tisto nekaj malega, kar so moje prsi. Naj me gleda, naj se naslaja na meni, naj se vsaj kdaj pa kdaj kdo zanima za moje telo, sem si rekla. Ko pa sem ga pogledala, je bil njegov pogled usmerjen na natararico, ki se je nagibala nad sosednjo mizo. Bila sem užaljena. Spet sem se zdelo neumnina sama sebi. Presneto, minute se bodo vsak čas

iztekle in tudi jaz bom morala plačati. Kruta realnost, me je prešinilo. Vedno je tako. Žal, sem se zavedala. Še vedno pa sem vztrajala v tistem napetem položaju, ko sem moje male prsi tiščala navzgor in so zato skoraj padle iz majice. Seveda sem bila brez modrca. Dopust, morje, čas sprostivne. To sem vedno rada izkoristila.

Zdaj pa me je pogledal. Ampak zdaj me je pogledal v oči. Zdaj je hotel na meni videti nekaj drugega. To mi je bilo popolnoma jasno. In bilo mi je všeč. Počasi sem izdihnila zrak in se sprostila, spravila sem se v normalno držo. Ves čas me je spremljal s pogledom in nekakšna prijaznost je prihajala od njega k meni. Počasi sem potegnila jopo na prsi, potem pa jo takoj spet razgrnila, kot da upravljam z zastorom v gledališču. Vse je videl. Ni me nehal gledati. Ves čas je spremljal vse, kar sem počela. Mogoče bi se mu celo prepustila, da bi z mano počel, kar sem kot v pravljici zasanjala.

Tako zasanjana sem potem tudi plačala, ko je natararica prišla mimo. Potem sem sledila možu, ki je šel mimo nas in suho rekel, da gremo, ker je čas za vkrcanje.

Ko je vstala in šla za možem, ki ji je najprej, ko je prišel k mizi, nekaj rekel, sem jo videl v celoti. Bila je manjša, kot sem pričakoval, ampak imela je tisto elegantno in lahkotno hojo, ki je značilna za baletke. Mogoče pa je bila kdaj baletka. Zdaj so se tudi njene male prsi zdele kot edino prave. Komaj opazno se je obrnila proti nam, mogoče samo k meni, ko je šla mimo naše mize, da sem za trenutek še enkrat videl njen dekolte in tisto tanko jopo, s katero je izvajala teater. Nekako žal mi je bilo, ko je ni bilo več za mizo in pred mojimi očmi. Tudi kako je šla na trajekt, nisem videl, ker se je v gneči ljudi in avtomobilov zgubila.

Prijel sem kozarec in si rekel konec in na zdravje. Všeč mi je bilo, da mi je pol ure čakanja na hrano minilo tako prijetno in zabavno.

»Fantje, saj ste že naročili?« sem vprašal čez mizo.

Z Markom in Jasno smo se povzpeli na zgornjo palubo trajekta. Marka sem objela čez ramena in ga stisnila k sebi. Gledala sem proti restavraciji, vendar v senci dreves in platnene strehe nisem mogla ničesar razbrati. Vse je bilo oddaljeno, neresnično. Mogoče ga sploh ni več tam, sem pomislila. Zdaj se je premaknil tudi trajekt. Stisnila sem Marka in globoko dihala.

»Mama, si tam kaj pozabila? Tako čudno gledaš na otok,« me je spravila v resničnost hči Jasna. Prijela sem jo za roko in odkimala. Nisem vedela, ali lažem ali je res. Trajekt pa je vozil zares. Vedno dalje od otoka je bil.

Tragična zgodba Švabovih

LEPOSLOVJE

V ozki dolini potoka Velke loči manjše kmetije od večjih greben. Manjše ležijo v strmem delu Velke in Kozjega vrha, ko pa se svet zravna, so tudi kmetije večje in lažje za obdelavo. Kar precej velika polja na večjih kmetijah so se dala obdelovati s pomočjo volov ali krav, strme kmetije pa je bilo mogoče obdelovati le z motiko in pridnimi rokami. Na ravninskih kmetijah so pridelali žito, krompir ter *rips* in *raps* za olje. Manjše kmetije so premogle le *petl* za vrtnine in kakšno manjšo njivo za krompir.

Pokosili so vse možne robove, da je bilo na takšni kmetiji dovolj sena za kravo ali dve. Dajale so mleko in včasih tudi meso, praviloma številčnim družinam.

Gospodinje so morale v *tavrh* na večje, gorske kmetije in k edinemu velikemu kmetu v dolini. Plačilo za trdo delo je bil navadno hlebec suhega, kislega rženega kruha, ki ga je takšna družina s kopico otrok pojedla v dnevu ali dveh.

Peterlejeva kmetija je bila tipična »spodnja«. Bila je nad potokom Velko in njena lega v senčnem in zelo strmem pobočju je bila pravo jamstvo za ne le težko življenje, pač pa za životarjenje.

Do prvih sosedov v dolino in tudi na vrh so vodile le ozke steze v obliki cikcaka. Te poti so bile dokaj obljudene, kajti mama Marija je velikokrat šla v *tavrh* k zgornjim sosedom ali v dolino k Anzlu, pa tudi oče Jože je šel večkrat v Traberka po nakupih ali na kakšno priložnostno delo.

Peterlejevi so si lahko kupili le malo stvari. Kakšno jajce, skuto in mleko so zamenjali za denar, kakšen dinar od Jožetovih priložnostnih del pa je bil le za občasno zalogo soli in sladkorja.

Ni jim preostalo drugega kot životarjenje in le za malenkost bolje je bilo takrat, ko je Jože posekal kakšen *kubik* lesa na majhni površini, pa še od tistega si je *holzhandler* vzel največji del.

Mirno, vsakdanje življenje so motili pogovori o pričetku vojne. Ljudje v Traberku so vedno pogosteje govorili o nevarnosti vojne tudi v kraljevini.

Na vse lepem so se na velikonočno nedeljo leta 1941 na nebu začuli posebni glasovi in v naslednjih dneh se je slišalo vedno močnejše

streljanje iz Traberka, po nekaj dneh pa je počasi ponehalo.

Jožetu radovednost ni dala miru in po prenehanju streljanja se je tudi sam odpravil v Traberka. Na trgu je slišal vedno več tuje govorečih ljudi, na nekaterih hišah so visele zastave s kljukastim križem in ljudje so se pozdravljali z nepoznanim pozdravom *heilhitler*.

Ni mu bilo všeč.

Vedno pogosteje je slišal pogovore o izseljenih ljudeh iz Traberka v Srbijo in Nemčijo. Menda so bili izseljeni le zato, ker so govorili slovensko in ker so na glas baje dejali, da so Slovenci.

Le zakaj naj bi maral te tujce in njihove domače pajdaše?

Tudi on ni znal nemško, ni znal in tudi ni hotel pozdravljati po nemško in nikakor mu niso bili všeč ljudje, ki so se radi kazali z Nemci. To so bili v glavnem traberška gospoda in lenuhi, ki so si nadejali kozarca vina ali žganja zastonj.

S prijateljem Podlaufom (Martinom Komprejem), prav tako majhnim kmetom s sosednje Kozjega vrha, sta večkrat šla v Traberka, spila kakšen kozarec vina in med vijuganjem proti domu izrekla kakšno slabo na račun tistih priliznjencev, ki so na hiše izobesili zastavo s kljukastim križem, pozdravljali s *heilhitler* ali se trudili govoriti v tistem groznem, lajajočem jeziku.

Posebno Jože je marsikdaj na glas izrekel kakšno proti njim.

O njegovih besedah in razmišljanju so kaj kmalu izvedeli partizani, ki so se zadrževali na Kozjaku in pridobivali simpatizerje med revnimi ljudmi Kozjega Vrha, Velke, Ojstrice, Pernic in Goriškega Vrha.

Proti koncu leta 1941 so se pri hiši prvič oglasili nekoliko kosmati, pa vendar zelo mladi oboroženi fantje. Prišli so na večer in takrat je morala mama Marija hitro spraviti otroke v skupno posteljo v izbi.

Bili so še majhni: najstarejša Pepca je imela štiri leta, Franc dve, Marici še ni bilo niti leto; na Mariji pa so se že kazali prvi znaki četrte nosečnosti.

Partizani so včasih s seboj prinesli kakšno marmelado iz gozdnih sadežev, pri hiši pa so po navadi dobili kislo mleko in v *rižljah repo*.

Fantje, med katerimi je bilo kar nekaj doma-

činov, ki jih je Jože že od prej poznal, so na to skromno domačijo prinesli upanje v boljše življenje. Jože in Marija sta jim verjela, da se borijo za to, da bodo ljudje po koncu vojne bolj enaki, predvsem pa sta verjela v to, da bosta lahko tudi onadva toliko pridelala, da bodo njuni otroci siti.

Zavedala sta se, da se pri tej osvoboditvi rabi tudi njuna pomoč; najprej morajo pregnati okupatorja, ki jih sili govoriti in pozdravljati v tujem, nemškem jeziku, nato pa si izboriti enakopravnejše življenje.

Vedela sta, da tako lepo kot Hanzli, Pernati ali Veržuni nikoli ne bodo živeli, želela pa sta si vsaj zadosti kruha, krompirja, fižola in morda tudi mesa za življenje svojih otrok.

Pogovorila sta se in Jože je sklenil, da bosta pomagala Otovem Francu (Francu Koboltu) in njegovim tovarišem, ki so vse pogosteje prihajali mimo Polža, Lampreta in Pečka k revni Peterlejevi bajti. V Traberku so imeli svoje ljudi, ki so jim dostavljali sanitetni material, hrano in predvsem sveže podatke obveščevalcev.

V septembru leta 1944 se je na to področje Kobanskega premaknila glavina po herojstvu znane Lackove čete. Konec oktobra so se tej četi priključili tudi partizani iz sosednje Avstrije, njihovo ime je bilo Avantgarda. Jože je postajal aktivnejši, vedno več je bilo potrebnih stikov med zaledjem in terenci v Dravogradu in partizani v tem delu Kozjaka.

Pogostejše odhajanje v Traberker in včasih nekoliko lažje življenje Švabovih so opazili tudi sosedje in drugi v dolini potoka Velke. Večkrat se je tudi zgodilo, da je marsikateri že kuhani krompir ali polenta za otroke romal na mizo za utrujene, kosmate obiskovalce osamljene kmetije in da so se Peterlejevi otroci posladkali z marmelado.

Med vojno se je konec leta 1942 rodil Štefan, v sredini naslednjega oktobra pa še mala Urška.

7. novembra 1944 zvečer so se pri hiši oglasili partizani. Jože je ženo Marijo s takrat že kar petimi otroki poslal v izbo. Pojedli so kuhan krompir in veliko skledo kislega mleka in med seboj šepetali.

»Ja, seveda bom šel!« so bile zadnje Joževe besede ob slovesu partizanov, ko je bil prazen tudi *pisker mošta*.

»Zutra m'rem v Traberker!« je v postelji zašepetal Mariji.

Imel je nemirno spanje. Vso noč se je preme-

taval, noben položaj mu ni odgovarjal. Prebudil se je že pred svitom.

»Rajtam, pa tud m're b't fertih š'te hudičeve vojne, pale pa bo tak boljši za vse kup. Menda pa ja ne bo triba še za što umret bohve kejko ludem,« je pred odhodom potolažil svojo utrujeno ženo.

Sklenil je, da bo prebudil še soseda Podlaufa (Martina Kompreja) in ga zvalil s seboj v Traberker. Tako bo manj sumljiv, kajti postajal je previdnejši. V podzavest sta se mu prikradla strah in negotovost.

Nerad je šel mimo policije, kajti vedel je, da so ti *hudiči frdamani*, kot jih je imenoval, tudi zanj zelo nevarni. Posebno neugodno mu je bilo srečanje z zloglasnim gestapovcem Bedrichom, ki so ga domačini imenovali kar Bluthund. Grd obraz, osorne besede iz dostikrat pijanega »človeka«, okrutnost in *pendrek* so zaznamovali tega sudetskega Nemca. *Pendrek* je bil njegov zaščitni znak in domačini so vedeli povedati, da se od njega ne loči niti v spanju.

Že samo narobe storjen korak je lahko domačina stal njegove brce, klofute ali udarca s *pendrekom*.

Po prihodu v Traberker sta zavila v Volfovo gostilno, nato v trgovino in nazadnje še k Baču.

Jože, ki je imel slabe občutke, je računal na to, da če mu kdo sledi, mu bo zamešal sledi prav z logično potjo: gostilna, trgovina, gostilna in pot domov.

Pri Baču je lastnici Angeli, ko jima je prinesla drugi kozarec vina, stisnil v roko listek, ki so mu ga prejšnji večer dali partizani.

Spraznila sta kozarce in stopila iz gostilne. Pred vrati pa so ju čakali trije mrki možje. Jože je prebledel. Zavedal se je, da je izdan.

Pred njiju je stopil grdi, kozavi Bluthund in z osornim glasom zakričal: »Hande hoch, banditen!«

Jožeta so uklenili in Bedrichova pajdaša sta ga pošteno udarila s puško vsak s svoje strani. Pred šefom sta se hotela izkazati.

Bedrich je Podlaufa nagnal in ta je tekel po klancu z veliko hitrostjo.

Na drugi strani ceste je stal starejši možakar Plimon in vse skupaj opazoval.

Bluthund je, ko je mislil, da Plimon ne gleda več v to smer, z nogo močno udaril Jožeta v mednožje. Zaradi bolečine se je revež sklonil, pajdaša pa sta nadaljevala s puškinimi kopiti.

»Schweine, auf!« se je drl Bluthund in vsi, ki so se v tistem času znašli na trgu, so pospešili korak ali se poskrili za vrati starih hiš. Tudi pri-

letni Plimon je zbežal.

Tisti dan so aretirali kar nekaj domačinov, med njimi tudi Bačevo Angelo, ki je bila zadnji stik z Jožetom.

Odgnali so ga v zloglasne zapore in tam je bil deležen »poštene obravnave«. V eni od celic je zbral toliko moči, da je na steno izpraskal svoje ime in priimek.

Podlauf jo je jadrno ucvrl domov. Ni si upal niti pobrati živeža, ki je padel iz Joževega nahrbtnika ob aretaciji. Proti večeru je le zbral korajžo in jo mahnil k Peterlu in Mariji povedal za tragični dogodek. Marija je preko Podlaufa zaprosila njegovo ženo za varstvo otrok in čez dva dni odšla v Traberker na policijo.

Privedli so jo pred gnusnega gestapovca Bluthunda in ko je drugi gestapovec Pliberšek prevajal njeno moledovanje, da bi lahko moža vsaj videla, jo je le-ta odpravil z besedami: »Baba hudičeva, banditska, beži, da ne bomo še tebe!« Tudi drugi so se norčevali iz nje.

Objokana, razočarana in prestrašena je odšla proti domu. Po glavi so se ji podile same črne misli. V svoji kmečki pameti ni razumela, da so lahko na svetu pošasti, ki petim malim otrokom odzamejo očeta. Ni pomagalo niti sklicevanje na revščino niti na bolezen dve in pol leti stare Marice in tri tedne stare Urške.

Pomanjkanje, bližajoča zima in bolezen so povzročili, da sta obe kmalu umrli.

S pomočjo nekaterih sosedov so se Marija in majhni otroci, šestletna Pepca, štiriletni Franc in dveletni Štefan, prebili čez dolgo zimo. Res jih je dostikrat bolel želodec zaradi lakote, pa vendar je skrbna mama zanje že nekako poskrbela.

Spomladi je mama Marija prišla pod roko vse tri in šla v *tavrh* k sosedom. Za celodnevno delo je prislužila hlebec kruha. Kadar je bil *tavrh* dlje od doma, pa je bila varuška mlajšemu Francu in Štefanu sedemletna Pepca.

Pod hišo pri Peterleju je stal star, zakravljen macesen. Že generacije te male kmetije so ga puščale kot nekakšno hišno drevo, da strela ni udarila v hišo ali v hlev, ki je bil v nadaljevanju hiše, ampak vanj.

Pod njim je bilo veliko mravljišče. Male uboge sirote so nekje slišale, da ko so mravlje na mravljišču močno aktivne, takrat kmalu prične padati dež. Razkopali so mravljišče, mravlje so postale močno razdražene in zelo bojevite; le dežja ni bilo od nikoder. Dežja so se nadejali zato, da bi mama čim prej prišla s »tavrha« in bi njihove lačne, že kar boleče želodčke potešil

kruh, ki bi ga prinesla.

O Jožetu ni bilo ne duha in ne sluha. Marija je še nekajkrat poizkusila na policiji izposlovati obisk, vendar so bile tiste zverine neomajne. Niti tega ji niso hoteli povedati, ali je živ ali mrtev.

Bližal se je konec vojne in podgane, ki so upravljale dravograjske zapore, so se pričele pripravljati na umik.

Tudi razuzdani, krvoločni ubijalec, sudetski Nmec Vladimir Bedrich, res pravi Bluthund, si je iskal pot za beg pred svojci tistih, ki jih je maltretiral, mučil in večino pobil. Skril se je v veliki množici beguncev, ki se je valila preko Dravograda in Poljane v Avstrijo.

Koncem osemdesetih let prejšnjega stoletja je še vedno živel v okolici Malnitsa na koroško-tirolski meji. Krogla in medalja le redkokdaj zadeneta pravega.

Za Jožeta ni nikjer zapisano, kje se je končalo njegovo življenje, tako kot še za marsikatero žrtev dravograjskih krvnikov ne.

Mariji, moji stari mami, res čudoviti ženski, so znanci, ki naj bi bili tudi očividci, povedali, da ga je Bedrich izvlekel iz zapora in ustrelil v bližini Volfove ute, Drava pa naj bi ga naplavila v okolici Boštjana pri Dravogradu.

Neznane ali narečne besede:

- *rips in raps* – oljna repica
- *petl* – manjša površina zemljišča, vrt
- *tavrh* – dnina
- *kubik* – kubični meter
- *Traberker* – Dravograd
- *rižlji repe* – krompir v kosih
- *pisker mošta* – lonec sadjevca
- *zutra m'rem v Traberker* – jutraj moram v Dravograd
- *menda pa ja ne bo triba še za što umret bohve kejko ludem* – menda ne bo potrebno za to stvar umreti veliko ljudem
- *Rajtam, pa tud m're b't fertih š'te hudičeve vojne, pale pa bo tak boljši za vse kup* – mislim, pa tudi mora biti konec te hudičeve vojne, potem pa bo bolje za vse
- *hudiči frdamani* – prekleti hudiči
- *pendrek* – gumijevka
- *hande hoch, banditen* – roke v zrak, banditi
- *schweine, auf* – vstani, prašič

»Pisanje dramskih besedil mi je nedvomno koristilo, saj je bil pozneje dialog v mojih romanih ena boljših plati mojega pisanja.«

Intervju z literatom Rudijem Mlinarjem, po izidu njegovih biografskih romanov o dr. Francu Sušniku in Francu Ksaverju Mešku

Spominjam se najinih skupnih let v železarni Ravne in Vaših obiskov pri uredniku Informativnega fužinarja Marjanu Kolarju. Zaradi šibke podobe pravopisa v Vaših besedilih je sicer zmajeval z glavo, a Vas je takoj prepoznal kot človeka s talentom za pisanje. Kakšni so Vaši spomini na tiste začetne čase Vašega ustvarjanja in kakšna je Vaša »fabriška« ustvarjalna bera?

To so bili povsem drugi časi, vse je, vsaj tako se mi zdi, ko danes pogledam nazaj, teklo počasneje. In ne samo to, tedaj so bili za pisanje, branje, za knjige drugačni, bolj prijazni časi.

Nekega dne se nas je zbralo nekaj zane-senjakov: Zlatka, Vida, Marta, Toni, jaz in zagotovo sem še koga pozabil, potem pa smo šli do urednika *Informativnega fužinarja* Marjana Kolarja ter mu predlagali, da bi *Fužinarju* dodal še dva lista, ki bi ju urejali mi. Tako se je rodil *Mladi Fužinar*, v katerem smo se šli malo novinarje, malo literate. In vsaj dva sva to delo pozneje tudi nadaljevala – Zlatka Strgar je postala odlična novinarka, sam sem zajadral med literate.

Na uredništvu *Fužinarja* pa sem večkrat obiskal tudi pisarno, kjer sta bili vidve z žal mnogo prezgodaj umrlo Potočnikovo Mojco, ki me je znala spodbuditi. Obe pa sta poiskali v mojih prvih literarnih poizkusih tisto, kar je vsaj malo dišalo po dobri literaturi. Ti poizkusi so prišli na svetlo v knjižici črtic *Pekoče zvezde*, ki je izšla v železarni Ravne 1986. leta kot prva v nizu.

Takšni so bili moji literarni začetki, zame-tek vsega, kar je nastalo pozneje.

Spominjam se tudi zlatih časov gledališča v šoli na Vaših rojstnih Lešah, ko so se kar vrstile predstave izpod Vašega peresa in v Vaši režiji. Kakšno mesto torej ima v Vašem ustvarjanju dramatika?

Rudi Mlinar z ženo

Zlati časi, ja, morebiti res. Danes bi jih tudi sam tako imenoval. Tedaj pa je delo v gledališki skupini zahtevalo tudi veliko napa in odrekovanja, da smo lahko postavili predstavo na oder.

Začeli smo 1975. leta s prvo igrico, ki sem jo napisal – *Najlepša dota*.

Potem je sledil nekajletni premor do leta 1979, od tedaj pa smo skoraj vsako leto do 1998. odigrali vsaj eno igro.

Za tako gledališko skupino, kot je bila naša na Lešah, ni bilo lahko najti ustreznih besedil, zato sem jih začel pisati sam: *Največje Odkritje, Beg, Temni trenutki, Odpustki* (dramatizacija novele Prežihovega Voranca), *Postaja, Četrta božja zapoved, Mali oglasi, Trupla v kleti* in še nekaj krajših.

Ko so ta dela dosegla neko kvaliteto in odziv pri gledalcih, me je to potegnilo naprej. Vsaj v začetku sem bil deklica za vse, čeprav moram priznati, da režija ni bila nikoli moja prioriteta in je naša gledališka skupina dosegla višji nivo šele s prihodom Franca Gutmana; žal je tudi on mnogo prehitro prestopil mejo med življenjem in smrtjo. Smo

pa pod njegovim vodstvom dvakrat sodelovali tudi na srečanjih amaterskih gledališč Slovenije (Linhartova srečanja).

Potem, ko je režijo v gledališki skupini prevzel Gutman, sem se sam bolj posvetil mlajšim ustvarjalcem. Prevzel sem gledališki krožek na podružnični osnovni šoli na Lešah in z njim sem pripravil vsaj dve predstavi na leto, krajšo in daljšo (*Snežni mož in snežna žena, Darilo, Dedek Mraz preveč, Superpunca, Svet je tudi zate, deklica* itd.). Nekako enakovredno sem pisal za otroško in za odraslo gledališko skupino, za vsako približno po petnajst besedil.

Nekaj besedil sem napisal tudi za skupino na Holmcu in v Šentanelu. Nekatera moja besedila so odigrale tudi gledališke skupine izven občine – Ožbolt ob Dravi, Hajdina pri Ptujju. V obdobju zadnjih treh let pa sem napisal tri igre za gledališko skupino v Dobljučah pri Črnomlju (od tam je doma žena Ivanka Vatovec).

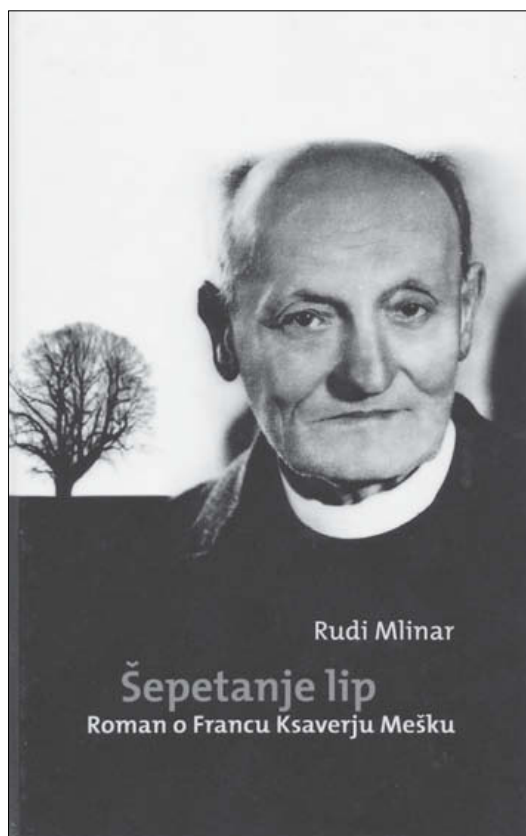
Pisanje dramskih besedil mi je nedvomno koristilo, saj je bil pozneje dialog v mojih romanih ena boljših plati mojega pisanja.

Po letu 2000, potem ko ste se preselili v Brežice, pa nastajajo predvsem Vaša prozna dela, največ črtice in romani. Od kod takšen preobrat?

Že sama selitev s Koroške v Brežice je pomenila velik preobrat, v življenju in v pisanju. Iz okolja, kjer sem bil vpet v kulturo (na Lešah, v železarni in v občini), iz okolja torej, kjer je nastalo toliko mojih gledaliških del, sem prišel v okolje, kjer je bolj ali manj vlada- lo gledališko mrtvilo.

Ker pa sem čutil v sebi potrebo po pisanju in me je k temu spodbujala tudi Ivanka, je leta 2004 s pomočjo Vinka Ošlaka izšel moj prvi roman *Ciril iz Šentanela*. V spremni besedi je Ošlak zapisal: »Roman je skoraj koroška družinska saga, saj opisuje dedovo življenje od njegovega rojstva 1904. leta pa do rojstva njegovega prvega vnuka, oziroma avtorja, leta 1950.«

Res, pravopis je bil moja šibka točka, a s preselitvijo v Brežice sem prišel pod okrilje žene Ivanke, ki je znala moje »literarne otroke«, kot radi pisatelji poimenujemo svoje stvaritve, ocediti in urediti, da so lahko brez zardevanja prišli na mizo urednikom.

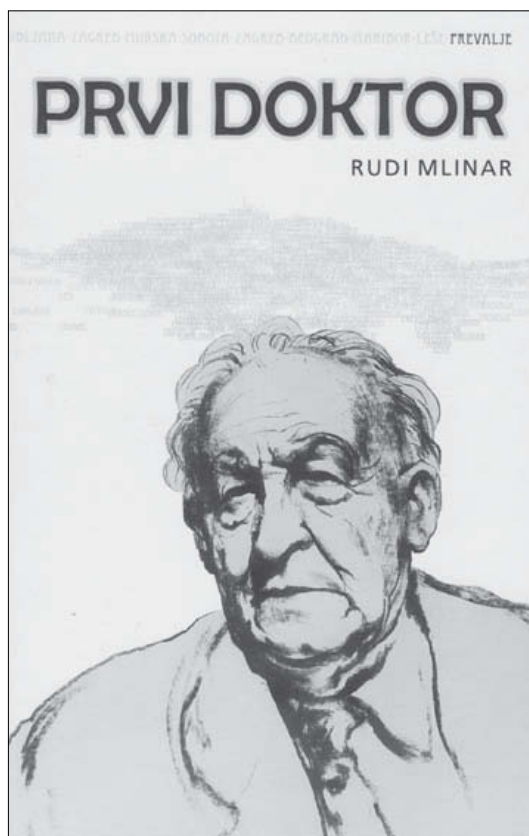

Faksimile naslovnice

Zlasti poglavja v prvem delu knjige vsebujejo pretanjene segmente mladinske in otroške pripovedne proze in bi lahko izšla v samostojni knjigi za mladi rod. V teh poglavjih so prepričljivi opisi drobcev narave, ljudskih značajev, družinskega življenja, otrokovega mišljenjskega sveta, starozitnosti in etnoloških prvin. V nadaljevanju skuša Mlinar oplemenititi kronološko nizanje s poetiko, značilno za Meška, naslikati njegov občutek za človeka v Prlekiji, na Štajerskem in v osrčju Koroške ter prikazati mehko koroških duš, med katerimi je deloval kot pisatelj in duhovnik. (...)

Šepetanje lip torej ponekod zaniha med stilnimi prvinami biografskega romana z zgradbo in formo ter kroniko z monografskimi drobci, kar pa ni *punctum litis*. Mlinar v nekaterih poglavjih vendarle prodre v zanimivo nizanje Meškovega življenja in dela, zapletenih poti, po katerih je prodril do objav svojih pesniških, proznih in dramskih besedil.

(Odlomek iz kritike Miroslava Slave Mirosa *Samega sebe ne vidim*, *Ocene in vpogledi*, Delo, Književni listi)

Faksimile naslovnice

Od tedaj so si sledile knjige: 2005 *Kjer ptice oneme* (roman o povojnih pobojih na Lešah – skozi otroške oči), 2006 zbirka črtic *Vstopite*, 2006 *Vsa njegova križpotja* (roman o življenjski poti duhovnika Franca Špeliča; soavtorstvo z ženo), 2007 *Postaja* (roman o mojem delu varnostnika na železniški postaji v Ljubljani), 2007 – *V senci gore* (roman je nastal po pripovedovanju Julijane Krištof, govori pa o njeni družini med drugo svetovno vojno; soavtorstvo z ženo).

V zadnjem času pa bralce razveseljujete – mogoče po vzoru Bogdana Novaka in Ivana Sivca – z biografskimi romani; zadnja sta npr. o dr. Francu Sušniku in Francu Ksaverju Mešku. Kako pa ste zabredli v vode takšnega pisanja? Kako izberete človeka, o katerem boste zastavili pero, in kako je videti ustvarjalni proces?

Sam sem pristaš znane resnice, da življenje piše najlepše romane. Od tu do pisanja biografij potem seveda ni dolga pot, če pa ti ideja za takšen roman, kot je roman o življenju dr. Franca Sušnika *Prvi doktor*, kar nekako podtakne človek, kot je Vinko Ošlak,

Priznati moram, da je imel pisatelj Rudi Mlinar z biografskim romanom o življenju in delu Franca Sušnika zelo težko delo, ki pa ga je izvrstno izpeljal. Ponekod s časovnimi zamiki v obliki spominjanja na že minuli dogodek, ki ni neposredno opisan, pisatelj razgiba kronološko zastavljeno dramaturgijo. Vendar je tisto, kar vleče, osebna zgodba Franca Sušnika, postavljena v posamezna poglavja, ki se za Uvodom začnejo z letnico 1906 in končajo z letom 1941. Pisatelj vpeljuje tudi notranji monolog, notranji glas. Dialog je doživet in tekoč, prav tako so svojevrstni opisi pokrajine in ljudi. V romanu se pojavijo tudi pisma, posamezne misli, ki jih glavni junak izreče ali pa dopolnjujejo samo situacijo določenega dogodka. Nekatere situacije, recimo reševanje junaka na fronti ali pa sedenje s svojim sinom v cerkvi, ko zunaj poletno pripeka in sopari, so tako pisateljsko dovršene, da bralca prevzamejo s svojo neposrednostjo in atmosfero. Od začetka pa do zadnje strani ne popušča njegova umirjena osredotočenost na osebo, ki jo popisuje, z dovolj širine zgodovinsko, socialno-kulturnih in političnih razmer zgodnjega 20. stoletja, vse do prve in druge svetovne vojne, ko se roman – žal – konča, saj bi vsak, ki ga knjiga prevzame, želel brati še naprej in izvedeti, kaj se je s Francem Sušnikom dogajalo tudi kasneje. (...)

Pisatelj Rudi Mlinar je roman z naslovom *Prvi doktor* oblikoval sicer v preprostem jeziku, vendar se je znal tako prepričljivo živeti v vlogo svojega junaka, s takimi nadrobnostmi je znal prepričljivo opisati okolje in življenje, da mi je na koncu zadnje strani knjige, potem ko sem jo zaprl, še dolgo v glavi zvenelo njegovo pisanje, lik Franca Sušnika pa bo živel v meni še naprej in k njemu se bom vračal po iskreno človeškost.

(Odlomek iz kritike Marka Elsnerja Grošlja *Pripoved o humanistu*, revija Mentor, letnik 31, številka 5, 2010)

pa sploh ni težko začeti. Drugi roman pa nosi naslov *Šepetanje lip* in opisuje življenje Ksaverja Meška.

Oba omenjena romana sem z veseljem pisal, čeprav moram povedati, da takšno pisanje zahteva veliko več dela kot pisanje izmišljenega romana, saj sem moral podrobno raziskati življenje obeh mož. Kar nekaj ur je bilo potrebno presedeti v knjižnici na

Ravnah, prebrati vse, kar je že bilo napisanega o njiju, vse sortirati, si postaviti okvir zgodbe in nato pisati. Iz zbranega gradiva in z načinom, kot sem si zadevo zamislil, je nastalo toliko napisanega, da sem moral oba romana zaključiti, preden sem življenjski poti obeh glavnih oseb pripeljal do konca. Sedaj me številni, ki so deli prebrali, spodbujajo, da bi napisal tudi nadaljevanje. Nekaj sem že obljubil (predvsem Meškovicim soročnikom), a še vedno ne vem, kako bo. Težko se je namreč vrniti in začeti znova tam, kjer sem končal, ko se vedno znova in znova pojavlja še toliko drugega, ki kar kliče po pisanju.

V Vaši bibliografiji sem zasledila, da je soavtorica nekaterih Vaših knjig Ivanka Vatovec. Kako je videti takšna pisateljska spreja?

Ob omembi soavtorstva bi rad pojasnil, kako je do tega prišlo. V tistem obdobju sem pisal skoraj vsak dan, veliko tudi na vlaku iz Brežic v Ljubljano in ponoči, ko se je umiril vrvež na železniški postaji, kjer sem bil zaposlen kot varnostnik.

Zaradi tega je seveda trpela kvaliteta besedil. Zgodbo sem nekako še uspel »peljati« po tisti poti, ki sem si jo zamislil, oplemenititi pa je nisem utegnil – in tu mi je priskočila na pomoč Ivanka. Ker je sama pesnica, je s svojim tenkočutnim liričnim pogledom vnesla v oba omenjena romana toliko lepih misli, da tega nisem mogel niti hotel zamolčati.

Brez pretiravanja lahko potrdim misel, ki pravi, da za vsakim uspešnim moškim stoji ženska. O tem, kako uspešen sem sam, naj sodijo drugi, vsekakor pa velja, da brez ženske pomoči ne bi dosegel tega, kar sem.

Gotovo ste še polni pisateljskih načrtov. S čim še znate obogatiti slovenski knjižni trg?

Načrti? Seveda jih je še kar nekaj; bilo bi tudi slabo, če jih ne bi bilo. Predvsem veliko sedanjega časa posvečam iskanju založnika za svoja že napisana, a neobjavljena romana *Preprosto življenje* in *Stopinje v svetlobo*.

Žal so prišli časi, vsaj jaz jih tako občutim, ko je skoraj lažje napisati roman, kot pa ga potem izdati in spraviti med ljudi (prodati).

Prvi roman govori, kot že naslov nakazuje, o povsem navadni družini srednješol-

skega profesorja in o njegovih skušnjavah. Z drugim romanom nadaljujem zvrst biografskih romanov, pišem namreč o mladem fantu, ki je že zelo zgodaj zašel na kriva pota. Opisujem njegovo, skoraj bi si upal trditi, neverjetno življenjsko pot od prevzgojnega doma v Radečah do zaporov za odrasle. Do svojega 28. rojstnega dne je namreč prebil po zaporih več kot osem let. Rešitev najde v veri in s pomočjo komune za odvisnike v Španiji se mu uspe iztrgati iz krempljev mamil in kriminala.

Pri Mohorjevi v Celovcu, kjer je izšlo največ mojih knjig in ki ji gre moja res iskrena zahvala, da so imeli in še imajo toliko poslušha zame, je te dni, ko to pišem, izšel krajši mladinski roman *Gugalnica za dva*.

Govori o občutljivem času odraščanja v zadnjih razredih osnovne šole, ko se posamezniki že srečujejo s kajenjem ne samo cigaret, ampak že tudi marihuane. Pišem o fantu in njegovi polsestri, o dveh povsem različnih osebnostih, ki se ne znajdetaj v vrtincu, v katerega ju je potisnilo življenje. Tu so še njuni trije sošolci, nekakšni rešitelji (zaščitniki) in tu je še ded, nekje na obrobju mesta, ki nazadnje odločilno poseže v življenje obeh glavnih junakov.

Ravno te dni sem napisal kratko mladinsko zgodbo *Superpunca*, kot spomin na čase, ko sem vodil gledališki krožek na osnovni šoli na Lešah.

Ali bo še kaj nastalo, pa bo pokazal čas.

Veliko je še idej, veliko moči, a vse rahlo zavira dejstvo, da vedno manj mladih bere.

Ravno te dni smo se literati sekcije Beseda pri K. D. Franc Bogovič Dobova predstavili na sejmu, v telovadnici brežiške gimnazije. Poleg svojih del smo ponudili tudi knjige slovenskih avtorjev po res nizki ceni – dva evra. Ampak prav njim, gimnazijcem, nismo prodali niti enega dela. Z izjemo dveh, ki sta pokazala vsaj malo zanimanja za naše knjige, je bil odgovor drugih: »Ne beremo.«

Če je to res (še vedno ne morem verjeti!), potem se knjigi in piscem obetajo – ve se, kakšni časi. Ampak neka misel pravi: »Upanje umre zadnje.«

Zamisel in vprašanja **Helena Merkač**

Hugo Wolf in rojstvo srednjeevropske avantgarde

Fin-de-sieclovski Dunaj v času tik pred 1900 je bil bleščeča prestolnica z bahato arhitekturno ogrlico ob novem uličnem Ringu. S sijajnimi fasadami imenitnih historiciističnih palač je skušal obnoviti nekdanjo slavo krepko utrujenega tisočletnega imperija, a vse skupaj se je nazadnje izkazalo za labodji spev nazadnjaškega državniškega in kulturnega konzervativizma, saj so se njegovi temelji zamajali v njegovem osrčju, kjer so se tedaj kovale najbolj avantgardne intelektualne misli sočasne Evrope. V osemdesetih letih 19. stoletja je zdravniško prakso pričel Sigmund Freud in od leta 1891 dalje v znamenitem kabinetu na Berggasse 19 revolucionarno odpiral povsem nove poglede v brezno človekovega (samo)zavedanja. Njegovo proučevanje ima jasno klinično in znanstveno ozadje, a bi tolikšne interpretativne širine bržkone ne zmoglo brez vplivov iskrivega kulturniškega ozračja in idej o rekonstrukciji umetnosti, ki so jo v krogih mlade dunajske razumniške elite pojmovali kot edino ustrezno orožje resnice v boju za »hrabri novi svet«. Izostreno zrenje k novim obzorjem onstran tradicije, napolnjeno z vznemirljivo kreativnostjo, se je rojevalo zlasti v naelektrenem, z gostim cigaretnim dimom obteženem ozračju znamenitih dunajskih kavarn *Café Central*, *Café Museum* in *Café Griensteidl*. Zlasti slednja v srcu Dunaja na *Michaelerplatzu*, nasproti *Hofburga*, ki je ponudila zavetje t. i. gibanju *Jung-Wien* (dunajski literarni krožek), še danes velja za najslavnejšo dunajsko kulturno institucijo na prelomu stoletja. Njen neformalni vodja je bil pisatelj, dramatik, predvsem pa literarni kritik in teoretik Hermann Bahr (1863–1934), zagovornik simbolizma in izpostavljeni apologet odpadniške secesije v likovni umetnosti in arhitekturi ter dosledni podpornik ekspresionizma ter vseh smeri eksistencialnega umetniškega izraza. S knjigo *Preseganje naturalizma* (*Überwindung des Naturalismus*, 1891) je kot pravi intelektualni prerok utrl pot modernizmu, tudi slovenskemu, saj je s svojimi idejami povsem

Café Griensteidl, pred 1897

očaral mladega Cankarja, v krogu njegovih somišljenikov pa najdemo skoraj vse, ki so v tistem času orali ledino nove psihološko poglobljene literature: Arthurja Schnitzlerja, Huga von Hofmannstahla, mladega filozofa in kasnejšega razvpitega utemeljitelja antropozofije in *Waldorfske šole* Rudolfa Steinerja ter Felixa Saltena, avtorja popularne mladinske povesti *Bambi*, ki si je v alternativnih krogih še večjo slavo pridobil z (anonimnim) avtorstvom razvpite pohujšljive novele o dogodivščinah dunajske kurtizane Josephine Mutzenbacher. V skupini prijateljev, ki so večer za večerom zagrizeno debatirali pri posvečenem omizju, so bili tudi arhitekti, med njimi Josef Maria Olbrich, avtor stavbe *Dunajske secesije*, ter Karl Mayreder z ženo Roso, prvo javno deklarirano dunajsko feministko, ki je s cigaro v ustih in v hlačah ter z vožnjo na kolesu po pločnikih Ringa razburjala dunajske tercialke. V družčino sta sodila tudi skladatelja Arnold Schönberg in zlasti v prvih letih skupine *Jung-Wien* tudi Hugo Wolf.

K stalni mizi v *Griensteidlu* je Wolfa pripeljal Friedrich Eckstein, eden izmed ustanoviteljev *Wagnerjevega združenja*, v katerem so prvi začutili plameneči genij navidez zadržanega, v resnici pa strastnega provincialnega skladateljskega samouka s Spodnje Štajerske. Čeprav je bil eno leto mlajši od Wolfa, je postal njegov duhovni vodja v nav-

dušenju nad miselnim svetom Friedricha Nietzscheja, v dunajskem teozofskem združenju ga je uvedel v ezoteriko (in pri omizju v *Griensteidlu* okužil tudi Rudolfa Steinerja), ga usmeril v vegetarijanstvo in mu utiral pot k stikom z dunajsko premožno elito, ki mu je mecensko pomagala skozi bohemsko življenje in ustvarjanje. Eckstein je bil tisti, ki je Wolfa predstavil Rosi Mayreder, ki je začutila nebogljeno genialnost Wolfove ustvarjalne zavzetosti in mu pomagala po najboljših močeh, v prvi vrsti seveda kot libretistka obeh oper: dokončanega *Corregidorja* in *Manuela Venegasa*, ki je ostal le v načrtu klavirskega izvlečka in kratkih orkestralnih skic.

Wolfu je stalno mesto med avantgardnimi umetniki *Griensteidla* zagotovilo tudi znanstvo s samim Hermannom Bahrom. V drugi polovici devetdesetih let sta se njuni poti sicer ločili, a je guru dunajske in srednjeevropske moderne v spomin na kratkotrajno skupno bivanje v Trattnerjevi palači na *Grabnu* (kjer je do rane smrti z družino некоč stanoval tudi Mozart) že leta 1898 v uvodu k *Zbranim spisom o Hugu Wolfu* (*Gesammelte Aufsätze über Hugo Wolf, Vol. 1/2, Berlin 1898/99*) nesrečnemu skladatelju, ki se je tedaj s pomočjo prijateljev in za ta namen ustanovljenega Wolfovega društva že zdravil v elitnem sanatoriju v dunajskem predmestju, zapisal ta imenitni hommage.

*Pred petnajstimi leti sem pri nekem prijatelju stanoval skupaj s Hugom Wolfom. Le redki smo takrat slutili, kaj bo nastalo iz njega. Za večino je bil le ubogi norec. S prijatelji sem takrat užival pravo študentsko življenje po krčmah, veselo in kasno v noč, dokler se ni zdanilo. Ko smo vendarle končno prišli domov - to je bilo običajno okoli petih zjutraj - utrujeni od pijače in burnega mladostniškega navdušenja, smo hoteli le še leči. Pa so se odprla vrata in iz sosednje sobe je pred nas v dolgi, dolgi nočni srajci stopil Hugo Wolf, s svečo in knjigo v roki, zelo bled in čuden v sivkasti, zabrisani svetlobi, z zagonetnimi, za trenutek zmedenimi in nato spet svečanimi kretnjami. Rezko se je smejal in se nam rogal, nato pa stopil na sredino in zavihтел svečo ter nam, medtem ko smo se slačili, začel na glas brati, največkrat iz Kleistove *Pentesileje*. To je počel s*

tolikšno močjo, da smo onemeli in okameneli. Tako velik je bil, ko je govoril, in kot nenavadni črni ptiči so hitele besede iz njegovih bledih ust ter samo še rasle in naenkrat je bila cela soba polna njihovih grozljivo živih senc. Dokler se zopet ni zasmel in se nam posmešnil ter v svoji dolgi, dolgi srajci, s plapolajočo svečo v iztegnjeni roki, počasi izginil skozi vrata. Mi pa smo še dolgo samo sedeli tam, dokler se ni začelo daniti in smo se skrivnostno ovedeli, da se je zgodilo nekaj čudnega, a velikega ...

Nikdar več v življenju nisem slišal koga tako brati. Tega se ne da opisati. Rečem lahko le: ko je spregovoril, so besede zaživele z nenavadno resničnostjo, dobile so telesa, ja, imeli smo občutek, kot bi njegovo lastno telo postalo meso besed, kot bi se te roke, ki smo jih videli lesketati se v temi, ne pripadale več človeku, temveč besedam, ki smo jih poslušali! S celotnim telesom se je tako rekoč spremenil v pesnikove besede, te so sedaj stale pred nami, naš prijatelj je izginil.

V času, ko sem nato blodil po Evropi, o njem leta nisem ničesar slišal, dokler nisem naletel na njegove Goethejeve pesmi, ki so me zadele v globino. In nenadoma sem se spomnil. Ja, to je bilo enako! Enako kot v tistih nočeh. Ko je bil tam pred nami potopljen v poezijo in se je zlil z eksistenco vsake besede. Ko lesketajoče se roke in grozeče oči niso bile več njegove, temveč roke in oči vsake izmed besed, ki jih mi sami nismo videli, tako tudi to glasbo ni »dodal« človek, temveč je bila to naravna glasba verza samega. Naša ušesa so bržkone gluha, sicer bi jo morali že zdavnaj slišati: to je vendar verzu lastna glasba, v njih samih živi, in tamkaj je od vekomaj bila, on jo je le naredil slišno, čeprav si ne domišljam, da lahko sodim o glasbi. Vem le to, da tisti med nami, ki se spoznamo na umetnost besede, s sodobno glasbo večinoma nimamo kaj početi. Ko poslušamo samospjev z besedilom ljubljene pesnika, imamo občutek, da nas glasba »moti«. Ljubljeni pesmi se zdi tuja, glasbena spremljava se zdi kot preobleka. Hugo Wolf je edini, ki nam pesmi ne odtuja, saj se njegova glasba popolnoma prilega značaju pesmi kot tisto, kar je v verzih samih, kot naravni zrak, ki jim pripada in brez katerega sploh ne bi mogle živeti. Zato ga častimo, zato ga ljubimo, zato mu želimo, da bi ga narod končno začel ceniti.

Herman Bahr, 1891

Hermann Bahr se je Hugu Wolfu še enkrat poklonil z enodejanko *Ubogi norec* (*Der arme Narr*, 1906), danes skoraj že pozabljeni, a s podobo o genialnem prekletem umetniku, ki je za sladkost božanskega ustvarjalnega nemira pripravljen žrtvovati vse na tem svetu, morda navdihnila izvirni motiv Mannovega *Doktorja Fausta*, o čemer pišejo mnogi literarni zgodovinarji. Redkokdaj je namreč umetnikovo življenje tako celovito prežeto z genialno tragičnostjo kot prav Wolfovo. Kot komet, ki zasveti v daljavi in se nato potopi v temno noč, je svoje skladateljsko poslanstvo končal le v kratkih osemintridesetih letih, če odštejemo zadnjih pet let, ki jih je, paraliziran od bolezni, preživel v azilu. A kljub temu so bila ta leta sestavljena iz dolgih mesecev upa in brezupa, neusmiljene samokritike in iskanja lastnega sloga, ki je svoj neprekosljivi vrhunec doživel v kratkem obdobju med februarjem 1888 in septembrom 1889, ko je nastal grandiozni opus triinpetdesetih samospevov na poezijo nemškega romantičnega pesnika Eduarda Mörikeja, petdeset Goethejevih pesmi in trinajst na poezijo Josepha von Eichendorffa. Kljub razočaranjem in izjemni občutljivosti, ki se je v letih razraščanja bolezni le še stopnjevala v manično-depresivnih, v ekstreme zapeljanih izlivih strasti, se je Wolfovo življenje zaokrožilo v romantično pripoved o poklicanju prekletega umetnika, z eno nogo zaostalega v romantičnem prisluškovanju včerajšnjega sveta in z drugo v avantgardnih stremljenjih, kakršna so se rojevala v sloviti kavarni *Griensteidl*. Med mnogimi obrazi, ki jih je vročekrvni skladatelj nizke postave tamkaj navdihnil, je bil tudi Karl Kraus (1874–1936), v kasnejših letih znameniti literarni kritik, pesnik, esejist in satirik, ki je v svojem časopisu *Die Fackel* neusmiljeno bičal hipokrizijo dunajskega velikega in malega meščanstva. Z ironijo in posmehom se je loteval tudi umetniških kolegov (po ločitvi od družine iz *Griensteidla* se je kot s toliko drugimi znašel na sodišču tudi s tožbo Hermanna Bahra), da bi v znamenitem satiričnem nekrologu, ki je v reviji *Die Fackel* izšel takoj po skladateljevi smrti februarja 1903, usodo Huga Wolfa ironično primerjal z usodama dveh skladateljskih velikanov, ki sta doživela enako, šele posmrtno dvolično priznanje.

Ali je mučenje v Avstriji odpravljeno?

*Genija lahko še vedno izmučijo do smrti.
Vsem na očeh!*

Smetano so namučili, dokler ni v norosti umrl.

Njegov zločin? Napredek.

Smetanovo življenje je bilo počasno umiranje od lakote.

Ko ni mogel ničesar več slišati, gotovo ničesar več slišati, so ga imenovali za Mozarta našega časa.

Kako dobro to dene, če človek že leži med tistimi drugimi deskami, ki ne pomenijo življenje!

Smetana je odrešen ...

Privedli so Antona Brucknerja. Postopek krvavega sodišča je šel svojo pot.

Hanslick vpraša: »Ali si kriv, da si pisal simfonije?«

Bruckner molči in dela.

Vrhovni sodnik lahko zategne lisice. Pojasni, da je pred izvedbo Brucknerjeve simfonije zapustil dvorano Glasbenega društva, da ne bi prisostvoval njenemu onečaščenju. Množica tuli. Pred vsako izvedbo Brucknerjeve simfonije bo zapustila dvorano Glasbenega združenja.

Brucknerjeve kosti pokajo. Toda Bruckner ima močno konstitucijo. Pomočnik Dömke je zavihal rokav.

Vrhovni sodnik vpraša: »Anton Bruckner, ali se počutiš krivega, da si napisal kvintet?«

Bruckner molči in dela. Pomočnik Dömke stopi naprej: »Anton Bruckner komponira kot pijanec!« Množica tuli.

Brucknerjeve kosti pokajo. Toda Bruckner ima močno konstitucijo. Pokličejo pomočnika Kalbecka. Klobuk s širokimi krajci potisne na oči.

Vrhovni sodnik vpraša: »Anton Bruckner, ali se počutiš krivega, da proti naši volji še vedno pišeš simfonije in varaš tujino?«

Bruckner molči in dela. Pomočnik Kalbeck prične privijati Brucknerja. Množica tuli. Brucknerjeve kosti pokajo. Toda Bruckner ima močno konstitucijo.

Proglasijo ga za norega. Toda njemu se ne bo zmešalo. On verjame v Boga in verjame v Umetnost. Napiše Deveto in umre. Pomočnik Kalbeck ga še vedno privija...

Sedaj ujamejo Huga Wolfa.

Vrhovni sodnik vpraša: »Hugo Wolf, ali se počutiš krivega, da si s svojimi samospevi izzval Mörikejega duha, ki je že spal v zgodovini literature?«

Hugo Wolf rentaći, razsaja in dela. Morajo ga omehčati.

Hugo Wolf bo umolknil za zmeraj. Živega bodo spravili s sveta. Hugo Wolf trpi. Torej še živi.

Vrhovni sodnik vpraša: »Hugo Wolf, ali verjameš v Brahmsa?«

Karl Kraus

Hugo Wolf pred kliko pobegne. Ni se omehčal.

Pomočnik Dömke se je medtem pobral. Pomočnik Kalbeck je pripravljen, da privije tudi Wolfa.

Vrhovni sodnik vpraša: »Hugo Wolf, priznaš, da še vedno verjameš v Richarda Wagnerja?« Hugo Wolf besni, bije okrog sebe in dela.

Vrhovni sodnik popusti vijake: »Nedvomno mož duha in talenta, a varovati se mora 'dobrih prijateljev' in prevzetnosti.«

Dobri prijatelji dajo Hugu Wolfu jesti. Moral bi se paziti hrane. Dobri prijatelji dajo Hugu Wolfu stanovanje. Moral bi paziti, da ne počiva v posteljah dobrih prijateljev. Nič več ne strada. »Tako se varuje prevzetnosti«, pravi vrhovni sodnik.

Hugo Wolf se varuje, gre v norišnico in umre.

Takrat se zbudi ljudstvo in tolaži gospoda doktorja Michaela Haberlandta. Hugo Wolf je dozorel za anekdotični nekrolog. Umrl je zaradi Goethejevih in Mörikejevih pesmi. Če bi uglasbil pesmi Rudolfa Lotharja, njegovo ime nikoli ne bi izginilo iz časopisnih stolpcev. Dvakrat dnevno bi ga imenovali »naš nesmrtni Hugo Wolf«. Intervjuvali bi ga kot kakšnega konfekcionarja ali klobučarja.

Po temeljiti rekonstrukciji trga in prezidavi palače *Dietrichstein* s kavarno *Griensteidl* v letu 1897 ter po začasni preselitvi družine *Mladi Dunaj* v *Café Central* je Karl Kraus nekdanjim prijateljem postavil ironičen spomenik v satirični polemiki z naslovom *Zrušena literatura (Die Demolierte Literatur)*, v kateri je kljub nostalgичnemu spominu na razgrete nočne pogovore neusmiljeno razgalil tudi njihovo dvoumno in v mladostni zagnanosti nedosledno raziskovanje sanj in resničnosti, erosa in smrti v nenavadni kombinaciji neoprijemljivega simbolizma in populistične levičarske politike, ter njihove vznesene ideje o pangermanstvu in neprikriti antisemitizmu. V vrtincu protislovja velikih idej se je znašel tudi Hugo Wolf in se brez zavor prepustil vrtinčastemu toku dekadentnega Dunaja, ki ga je nazadnje posrkal vase in mu po velikem naporu redkih, a zvestih prijateljev, šele po smrti postavil ustrezen spomenik na dunajskem *Centralnem pokopališču*.

Marko Košan

NOVA LJUBEZEN

(dramaturška podlaga enodejanki je

Ubogi norec / Der Arme Narr Hermanna Bahra)

Dramsko besedilo *Nova ljubezen* je z avtorskimi posegi v Bahrov tekst (prevedla Maja Vogrin) in z razširitvami oblikoval kot podlago za gledališko uprizoritev Aleksandar Čaminski.

DRAMATIKA

Hermann Bahr

UBOGI NOREC

Hugo in Pierrot (skupaj):

Ali lahko si dva na svetu tem pripadata kot bi si želela?
To v dolgi noči preišlujem in moram si priznati: ne!

Hugo

(rahlo se smeji) O, ne. *(nasmeh zamrzne; pokrije oči z desno roko; zelo žalostno)* O, ne.

(umakne roko, široko odpre oči; kratko zatrese z glavo ter sovražno in z grenkobo)

Ne, to vam ne bo uspelo. *(tihu, z utrujenim nasmehom)* Le čemu, doktor? Zmeraj me želite preizkusiti. *(zasmehi se skozi nos- *značilnost)* Hm. Napačne ulice, napačne hiše, vse zamešano.

Jaz se vendar še prav natančno spominjam. Ne boste mi uničili mojega lepega sveta! Moj lep, žareči svet! *(nenadoma z levo roko raztrga ovratnico, žalostno, skoraj objokano)*. Vedno mi daste te težke stvari. Zakaj je le vse tako težko? *(s plosko roko pritiska na čelo; pritožujoč se)* Ja kaj pa? Kaj pa naj rečem? Nekaj se mi le dozdeva. Nekaj se mi zdi ... ampak se zdaj več ne spomnim. Zdi se mi ...*(ustavi se, kot da hoče ujeti določeno misel; z dvema prstoma pritiska na čelo; pritožujoče)* Nekaj se je moralo strgati. Čisto kot strgano. *(naglo se zasmehi skozi nos; nato napol pojoč z zaprtimi očmi)* »Jesen trka na vrata«. – hm! Je rekel oskrbnik. *(zelo počasi)* »Jesen trka na vrata«. *(Še vedno se smehlja in taktira z roko nežno v ritmu svoje notranje melodije, potem z globokim glasom)* »Na vrata« *(ponavlja v zadnjem nizkem tonu)* »Vrata«. Hm.

(samospjev Grablied ...)

(naglo odpre oči) Kako se ti to zdi?

Vinzenz

Hugo.

DRAMATIKA

1

Hugo

(v čudno svetlem in otročjem tonu, kot bi bil od daleč) Glej ga no, Vinzenza. (seže rahlo z desno roko proti Vinzenzu, toda nenadoma se ustavi in je videti prestrašen, zmeden, nebogljen) Kako se ti zdi? (vedno bolj prestrašeno) Daj, pomagaj mi, no! (naglo izbruhne, skuša se oprijeti na Vinzenzovo roko, jokajoč) No, pomagaj mi, Vinzenz, a ne vidiš? (krčevito hlipanje) A ne vidiš, kako – (pokaže nase) kako ... Kar glej me! (spravi se pokonci, roke spusti mlahavo navzdol, silno zajoče) A ne, a ne? (nenadoma zelo umirjeno, enostavno, kot bi referiral) Nekaj se je strgalo. Zamisli. (zasopel, skuša ustaviti solze) Prosim te, Vinzenz, pomagaj mi, no! (izbruhne ponovno v nasilni jok) Bodi dober in ...in – a si še vedno jezen?

Vinzenz

Moj ubo... moj ubogi ... Hu -

Hugo

(nenadoma se odvije nazaj, da bi se ubranil s svojimi rokami, močno kriči) Ne, ne. Saj nočem! (zaleti se na desno, zelo ostro, z raztegnjenimi samoglasniki) Nočem. Zakaj me ne pustite? Saj je tega vsega že konec. (pade na klopi desno, obraz drži med dlanmi)

Sophie

(vstane prestrašena in ju gleda nemočno)

Hugo

(po dolgem premoru spet odpre oči, obraz mu je ravnodušen, zdi se, kot da razmišlja; nenadoma pokima, prisluhne, želi udariti takt, vendar spusti roko spet nazaj, žalostno se obrne in prodorno izgovori tekst, tehtajoč vrednost vsake besede) »Jesen trka na vrata.« (razmišlja togo)

Vinzenz

(sedi in strmi v Huga)

2

Hugo

(po pavzi poskuša, na pol pojoče, nizki ton) »Na vrata.« (trese se; tiho, žalostno) Ne. (Nastavi kazalec na čelo) Pa je kljub temu tukaj. Le počakaj. (naredi gesto s palcem in kazalcem, kot da bi ujel hrošča, drži ta dva prsta zaklenjena pred svojim obrazom, potem ju previdno odpre in ugotovi, da sta prazna, ter sproščeno ugotavlja) Ah, pa mi je spet ušel. (zelo resno) Ja.

Pierrot

(pride od zadaj in ga boža po glavi)

Kje majhna jelka zeleni, kdo ve? V gozdu morda, in rožni grm, kdo zna, v katerem skritem vrtu? Izbrana sta oba, pomisli duša, na tvojem grobu raste in tamkaj zacveteti.

(samospev Denk' es, o Seele)

Hugo

(škili negibno proti Vinzenzu, tiho) Ti, Vinzenz.

Vinzenz

Ja, Hugo.

Hugo

(popolnoma sproščeno, tiho pokima Vinzenzu) Z mano je konec. Veš, čisto izpraznjen. Vse so mi proč ... Se ne da nič storiti. *(z mlahavo gesto leve roke)* Konec. *(ko spušča levo roko, se dotakne črnega klobuka, presenečeno ga ogleda ter si ga z nasmehom da na glavo; potegne ga globoko na čelo, malo ga vzdigne spredaj ter z nasmehom pogleda Vinzenza; srečno, svetlo)* A se spomniš? Na tisti znani sliki? Svetleči. – In Marie je bila čisto nora na klobuk. *(zasmeji se tiho, potem pa se nenadoma zresni in spet se zdi, da prisluškuje; potem žalostno dvigne klobuk s čela ter se nagne nazaj)* To tudi nič ne koristi. Ne sveti več. *(s prezirljivim nasmehom ter hladnim in ravnodušnim glasom, kot bi rekel nekaj nesmiselnega, kar se ga sploh ne tiče)* »Jesen trka na vrata.« *(zaničljivo)* Ah.

3

Vinzenz

(položi svojo levo roko na bratovo desno in ga pogleda sočutno, ne more spregovoriti besede)

Hugo

(veselo, nasmejjano, nežno) Ja, zdaj smo pa spet tu. – To je prav smešno. Tu se je začelo, tu se končuje. – Pa nisi več jezen, a ne?

Vinzenz

Seveda ne.

(samospev Scherz und Spiel)

Hugo

(spominjajoč se, veselo) Ker sem te vedno dražil. *(veselo, ponosno)* Sem bil pa res en hudobnež. Veš, človek sam ne more nič zato, pač mora biti tak, kot je. Ti si zmeraj bil bolj priden. *(smeji se skozi nos)* Hm. *(Dobrosrčno, posmehljivo)* Tako priden! Jaz pa nisem imel nobenega spoštovanja. *(zelo veselo)* O, kako si se jezil! Pogumen sem pa tudi bil. Sem točno vedel, kako je treba z očetom, ti pa ... – Ti si bil pametnejši. Mogoče – Mogoče, če bi ti sledil, kdo ve? Vendar glej, za to res ne morem nič, pač moram. A nisi več jezen name?

Vinzenz

Ampak Hugo.

Hugo

Kajne, zdaj? *(težko)* Zdaj. Pusti me tu. *(nenadoma, zelo tiho)*
Tukaj se je vse začelo.

Vinzenz*(mirno, z odobravanjem)*

Če tako želiš.

DRAMATIKA**Hugo**

(zelo mehko, s sramežljivim pogledom) Tam je ... tam je grozno. *(iztegne se in nagne nazaj, začuti klobuk in ga potegne nazaj na čelo; veselo, posmehuje se hvalisavo v otroškem tonu)* Ti si se tudi zmeraj jezil, če sem klobuk tako postrani nosil. In ker sem rekel: Genij mora tako! In oče se je smejal. *(mehko, intimno, zelo mirno)* Me je pač imel rad. *(v drugem malo zadržanem, prezirljivem tonu)* Pa potem so me ženske tudi imele rade. Veliko jih je bilo. Ampak to ni bilo več tisto ta pravo. Lepe ženske. *(vzdihne)* Lepe.

Pierrot

Čudovito se napoveduje jesen. Polagoma bo vse tišje in samotnejše, in kdor išče samoto kot jaz, temu bo dobro šele tedaj, ko se bo narava začela ogrinjati v smrtni molk. Tedaj bo nemara kak zgubljen ton zadel strune moje zdavnaj onemele harfe in tako kot skriva klica smrti v sebi novo pomlad, bo tudi moje ubiranje strun zažuborelo v novo pomlad samospevov, veselo pozdravljajoče mladi dan.

(samospev Gesang Weylas)

Hugo

(mehko, intimno) Ampak ta ljubi dober stari očetov obraz *(pogleda navzgor, spominja se; iz žepa potegne fotografijo očeta, nežno jo boža)*

Vinzenz*(sedi negibno, naslonjen naprej)***Hugo**

(po daljši pavzi se počasi obrne, njegov obraz nenadoma postane čudovito svetel in pomlajen, spomini se mu vrnejo in glas mu spet postane vesel in močan) Mislim, da imam vse po njem. *(z roko si gladi kodrčke)* Vse to lepo in čudovito veliko tukaj. Zagotovo po njem. *(pokima, nato pa z precej enostavnim pripovednim tonom)* O Bog, saj on ni nikoli nič rekel, je bil pravzaprav kar čudaški ... da le ne bi posumili, kako zelo nas ljubi! In se je delal, kot da mu je grozno, ko sem se odločil za glasbeno pot – in včasih se mi je zdelo, kot da se je hkrati bal in vendarle veselil ... kot da si je v mladosti sam to želel, pa si ni upal. Od tod to čudno čustvo do mene: napol strah, napol ponos. Na primer, a se spomniš? Pri mojem prvem koncertu tukaj. *(smeji se)* Bog, saj sem že povsod dosegal največje uspehe, ampak tukaj – res, to je bilo edini krat v življenju, ko bi jo najraje še v zadnjem hipu pobrisal, od strahu.

(samospeva Gebet in Er ist's)

Hugo

Potem pa, ko je bilo konec, medtem ko so zunaj vsi še kričali od navdušenja, je prišel oče, ko sem se preoblečil, čisto tiho v mojo sobico. In mi je samo stisnil roko. Brez besed. Ne bi zmozel drugače. Ampak od takrat vem. *(vedro)* In potem smo bili doma in ... to se še nikoli poprej ni zgodilo: je on sam prinesel staro arhivsko vino iz dedkove kleti. *(s poudarkom na naslednjem stavku)* Ga še vedno vidim pred seboj – štiri debele steklenice, to je bila vendar prava svetinja! Zadnje štiri steklenice, tri smo izpraznili. *(lahko se zasmeji skozi nos)* Hm.

Vinzenz

(ne da bi se vzburljal, težko, počasi) Ena je še ostala.

Hugo

(hitro pogleda Vinzenza, veselo)

O.

Vinzenz

(prikima) Ena je še spodaj. *(približa glavo proti Hugu ter ga vprašujoče pogleda)*

6

Hugo

To bi bilo pravzaprav –

Vinzenz

Pojdi po vino, Sophie.

Sophie

Ja, oče.

Hugo

(opazi Sophie šele zdaj, gre k njej in jo pogleda raziskovalno, sprva zelo resno, potem pa vedno bolj veselo in svetlo, kot če bi želel, da prepozna njeno bitje, in mehko umakne njene lase s čela, nežno jo poljubi, še vedno jo nasmejano gleda)

Pierrot

Ne morem na tem svetu nikomur pomeniti in noben ne more biti meni ljub?

Hugo

(prijazno da znak Sophie naj oddide)

Sophie *(odide)*

Vinzenz

(počasi, težko, slovesno) Bomo jo skupaj spili.

7

Hugo

(ki je opazoval Sophie, se ozre proti Vinzenzu z rahlo posmehljivim nasmehom; mirno stoji)
Kajne? Ker zdaj se bo namreč pokazalo. *(njegove poteze so sedaj bolj sproščene, njegov glas svetlejši, njegovo celotno bitje sije)*

Vinzenz

(prizadeto dvigne glavo, in pogleda Huga, s tesnobnim čudenjem, mirno) Hugo.

Hugo

(obkrožen z obročem spominov in misli, sijoče, nasmejan, mimogrede pogleda Vinzenza) Ja.

Vinzenz

(prestrašeno) Kaj pa ti je ... naenkrat?

Hugo

(še vedno negibno v sredini, s prepognjenimi rokami, zagledan navzgor) Vesel sem. In, veš – *(globoko vzdihne)* leteče se počutim. Veš? Vse spet poleti. In tisto drugo, vse tisto, človeško trpljenje in človeški spori, globoko pod menoj. Tone, potone ... jaz pa lebdeč, blažen navzgor. *(samospev Sehnsucht)*

Hugo

(umirjeno, intimno, otročje, nasmejani, tiho) Zdaj sem spet tukaj. Jaz. *(nagne glavo, preobraženo)*

8

Vinzenz

(sledi mu s pogledom, zgrožen) Hugo.

Hugo

(preobraženo) Jaz.

Sophie

(vstopi skozi vrata na levi strani, s steklenico vina in dvema kozarcema, ki ju da na mizo; odpira steklenico) Tako, oče.

Vinzenz

(naglo se obrne proč od Huga in seže po steklenici; k Sophie) Daj. *(s tresenjem rok napolni kozarce, nato pa pade izčrpan nazaj v stol, mahne Sophie)* Pojdi.

Hugo

(stoji ekstatično, medtem ko Sophie gre od vrat poleg mize, ne da bi jo opazil, zdaj pa, ko ona hodi nazaj mimo, jo vidi in se ji prijazno nasmehne, prime jo nežno za roko in jo vodi skrivnostno proti mizi, z ljubečo gesto jo potisne v stol, sam pa se spet usede na klop, ki je v nasprotni poziciji)

Vinzenz

(ko znova vidi Sophie, začne nasilno) Kaj? Kaj še hočeš tu? Sem ti že rekel, da –

9

Hugo

(počasi spušča roko na roko njegovega brata) Pusti jo. Ona je z mano.

Vinzenz

(močno zakriči) Ne. Ne!

Hugo

(ne da bi vstal s čudno mirno, vendar močno gesto, potisne Vinzenza v stol, nato pa sočutno nasmejan) Le pusti. Ubogi Vinzenz. Ti še marsičesa ne veš. *(nagne se skrivnostno proti njemu)* »Jesen trka na vrata« *(nagne se spet nazaj, smeh)* In vidiš, tukaj se pokaže. *(spet skrivnostno)* Vzemí svoj kozarec in ... *(loti se svojega kozarca z obema rokama)* slavimo Boga Gospoda! *(dvigne kozarec in ga izprazni do dna, s še vedno nazaj naslonjeno glavo vdihne, z zaprtimi očmi)*

Slavimo Boga Gospoda! Brat, kdor tega ne zmore! (*žareče*) Jaz zmorem. Jaz že.

Vinzenz

(*srkne tesnobno iz svojega kozarca, potem pa ga spusti bolj daleč od sebe; turobno, dolgočasno*)
Potrebno se je ponižno pokoriti.

Hugo

(*Še vedno nagnjen nazaj s kozarcem v roki, žareč*) Ne! Vzvišeno želi biti čaščen! (*kot v vročici, vročično*) Vzvišenost na življenje, dajmo in spijmo in dol s tem, da kar škropi, in se spusti, potopi, utopi – spodaj je ljubi Bog, na dnu morja. Potopi se, potopi globoko navzdol, (*počasneje*) jaz sem se potopil, vse do skrajnega božjega dna. (*v čudno nizkem tonu, ustrašeno, skrivnostno*) Od tega me včasih tako mrazi (*spet skrivnostno pogleda Vinzenza; svečano*) ...
od globoko skritega božjega dna življenja.

Pierrot

In solza se izlije, tako skrivaj, potihoma ...
(*samospev Morgentau*)

10

Hugo

(*tih se smeji*) Od tam sem za ljudi prinesel ta žar, to svetlobo. (*naenkrat spet popolnoma lahko, govorljivo*) A če se sprva ne utopiš, ne moreš vedeti. (*veselo se mu posmehuje*) Ubogi Vinzenz. (*spet si napolni kozarec, arogantno, otročje*) Rad bi še malce slavil. (*smeji se in spije hitro*)

Vinzenz

(*potisnjen pred močjo svojega brata, kot pod grožnjo*) Ampak zakaj mi praviš »ubogi«?

Hugo

(*je spil in nežno ponuja kozarec Sophie*)

Pierrot

Iz temote pa poblisne v meni svetli žar radosti ali ne morem biti z Bogom v razdajanju, kot si želim? Kaj mi preči, da ne morem biti s tabo že nocoj?

Hugo

Drago, ljubo dekle, pij.

11

Sophie

(*vzame kozarec, pogleda sramežljivo proti Vinzenzu, ki je izgubljen, in srkne*)

Hugo

(*nasmejano opazuje Sophie, tiho*) Piti in se utopiti! Se moraš naučiti, draga deklica! (*počasi, globoko resno*) Utopiti. (*dvigne in raztegne roke proti njej*) Potem boš blagoslovljena.

Vinzenz

(*iz globoke potrnosti*) Zakaj vendar ubog, povej!

Hugo

(pogleda napol Vinzenza, počasi povesi roke, nasmejano, veselo) Ubogi Vinzenz.

Vinzenz

(mučno) Zakaj mi praviš tako?

Hugo

(skrivnostno, mirno, s kančkom posmeha in prezirljivega sočutja) Ker nimaš jeseni. Vidiš -

Vinzenz

Jeseni?

12

Hugo

(tiho) »Jesen trka na vrata« *(z lahkotnim tonom, preprosto)* Ko smo včasih z vozom vozili, skozi veliki vrt, tam, kjer so tista stara drevesa, listje že veni, takrat je oskrbnik pravil, *(zajeclja za trenutek, naslednjo besedo izgovori s težavo, potem pa se znajde nazaj v prejšnjem tonu)* - oskrbnik je s Tirolske, en smešen človek, ki je vedno poln takšnih rekov, in ta pokaže na eno rumeno drevo, žareče je bilo, in pravi: »Jesen že trka na vrata.« Prav smešno je to povedal. *(nagne se proti Vinzenzu)* In vidiš: pri tebi ne. Ti nimaš jeseni. Ker se - o *(kratko se nasmehne)* Seveda.

Vinzenz

Ker - kaj?

Hugo

Ker si se bal. Zase. Jaz pa ne. Z obema nogama noter. Noter v ogenj. In zgorel. In dim. In iz dima en nov. In spet noter in spet pogorel. Gorenje brez konca. *(raztegne se; sijoče)* In od tega sem zdaj tudi tako rumen od blagoslova. Kot goreča drevesa. Vse gori. Gorenje je življenje. Goreti, zgoreti. In sem tako težak od sadežev *(prime se za glavo)*, povsod sem polno ovehšen z zreliimi modrimi urami, kjer se potem vse razodene. *(pogleda na daleč, raztegne roko, kot če bi imel kaj ponuditi)* Vse se potem odpre in se podari dobremu grešniku. Vse pride in se klanja. Vse odloži ovoje in potem pleše pred mano, vsako bitje. In šele od takrat vem. Zdaj vem. Vem, odkar sem umrl, da ne morem umreti. *(z malim gibom pokaže roke)* Samo vrti se. Smrt in življenje, isto kolo, včasih zgoraj, včasih spodaj, in gre spet gor in spet dol. Če dnevno umreš, za vedno živiš. In vse tako kot ti, povsod, na vseh soncih. *(nenadoma se ozre nazaj na Sophie, nasmehne se ji, tiho)*

Pierrot

Sladki strah obliva mi telo! Čudi me, da kot čudež sem dojemal, na svetu tem Boga za svojega imeti!

Hugo

Ti ljubko dekle, to ti podarim: Izživi se do smrti! *(široko, glasno, pojoče)*
Tako častiš Boga Gospoda!

13

Hugo

Potem to zmoreš. (*širi svoje roke, s poudarkom na naslednjo besedo*) Jaz ga častim. Ker me je blagoslovil. Goreče rumeno blagoslovil. Častim ga. Ker me je blagoslovil. Goreče rumeno blagoslovil. (*vzvišeno, preobraženo*)
(samospev *Neue Liebe*)

Sophie

(*drhteče ga gleda, hlastno vpija njegove besede*)

Vinzenz

(*skoči sunkovito, iztegne se nad mizo, kot če bi zaščitil Sophie, iztegne njegovo desno roko; nasilno proti Hugu*) Nikar! Pusti jo! Ne zmedi mi otroka!

Sophie

(*zaprta vase, tiho, komaj diha*) Oče.

Hugo

(*skoči jezno*) Kaj pa ti hočeš?

Vinzenz

(*ne more prenesti njegovega pogleda, umakne se, tiho, skoraj cvileče*) To je moj otrok!
(*podzavestno seže z roko za njo*)

Hugo

(*kratko se zasmeji, potem pa široko, hladno, z neizrekljivim prezirom*) Ubogi norec.

14

Vinzenz

(*zbere se, stisne pesti, zasoplo*) Jaz, jaz?

Hugo

(*široko, močno, s poveljujočim gibanjem desne roke*) Zlezi v svojo smrt. Ti -

Vinzenz

(*trese se, strahopetno, jokavo*) Nikar.

Hugo

(*počasi, smejoč se*) Ti ubogi norec.

Vinzenz

(*s svojimi zadnjimi močmi, kriči, želi napasti brata*) Ven! Proč s tabo! Ven!

Sophie

(*se vrže pred očeta in ga povleče nazaj*) Oče! Oče!

15

Vinzenz

(strmi sovražno v Huga)

Hugo

(nepremično, zelo umirjeno) O ja, pa bom ostal. Kjerkoli že sem, sem zdaj pri tebi. Stojim pred teboj. Zdaj se je namreč pokazalo. Jaz in ti. In to zdaj za zmerja stoji pred teboj. *(s čudnim nasmehom, popolnoma miren, zelo tiho)* In zdaj šele imaš vzrok za tvojo zavist! Daj ... bolj kot kdajkoli.

Vinzenz

(zruši se na stol, z rokami zaklene obraz) In vse življenje dolžnosti in odrekanja?

Hugo

(zelo preprosto, tiho) Ja, vidiš, vse to, kar menite, vse to ni vredno nič. *(svečano, počasi)* Vaša vrednost ... samo norost. Samo v norosti ... resnica. *(z zvitim nasmehom, opominjajoče dvigne kazalec desne roke)* Na globokem božjem dnu življenja. *(počasi zapušča klop, še vedno z vzdignjenim prstom)*

Vinzenz

(stoka) Ne! Ne!

Hugo

(k Sophie, žareče, intimno) Ti ljubko dekle! Blagoslavljam te ... iz moje blažene samote ... In ti želim. Ne sprašuj. Živi. Živi. Tako slaviš Boga, našega Gospoda *(blagoslavlja jo)*

16

(samospev Im stillen Friedhof)

Vinzenz

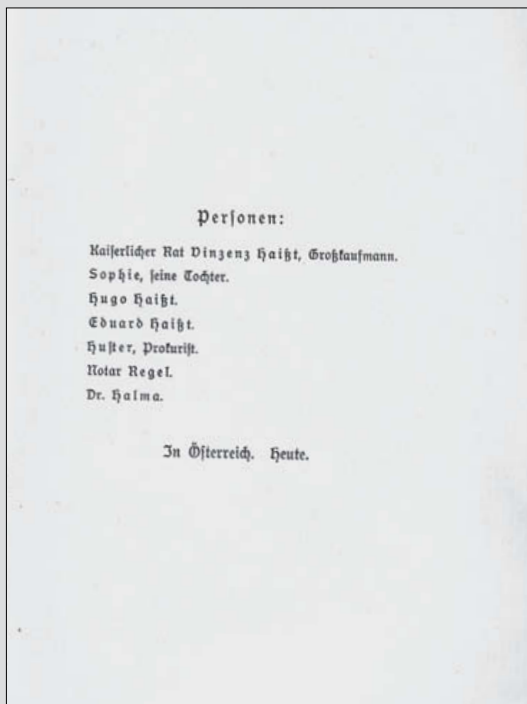
(stoka) Ampak če ni vredno nič, zakaj potem? Le zakaj?

Z A V E S A

Nova ljubezen (Ubogi norec)

Fotografije z gledališke predstave

PRILOGA

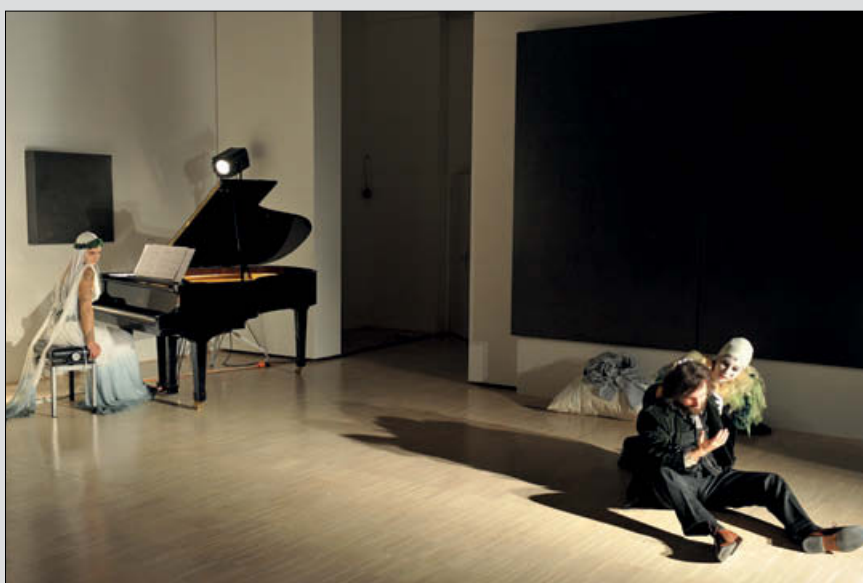
Peter Korbus: Hugo Wolf

Peter Korbus, Staša Lugovski: Pierot

Peter Korbus, Staša Lugovski, Sara Korat: Sophie, Gregor Podričnik: Vinzenz

Maja Kastratovik - klavir, Peter Korbus, Staša Lugovski

Maja Kastratovik, Maja Vogrin - sopranistka, Korbus, Lugovski

Wolf, Vinzenc, Sophie

Wolf, Vinzenc,

Wolf, Sophie, Vinzenc

Pierot, Wolf, Mihaela Rebernik - Dekle

Wolf, Sophie, Vinzenz

Wolf, Sophie, Vinzenz

Carinthia Cantat z dirigentom Tonetom Gašperjem

Finale - zaključni prizor

Poklon občinstvu

Nova ljubezen (Ubogi norec)

Gledališka predstava *Studia A* (režiser Aleksandar Čaminski)

KULTURA

Talijinim hramom, bolje – gledališkim skupinam, to je ansambлом, saj vemo, kako je sicer – pravzaprav, kako ni – s teaterskimi prostori v *Mestni občini Slovenj Gradec*, so v zadnjih letih zvezde naklonjene: tako število ljubiteljskih skupin kot njihova produkcija je (rečeno v jeziku potrošništva) enormna. Toda s prihodom Aleksandra Čaminskega, igralca in režiserja, v mesto, pa je praviloma slabšalna oznaka te dejavnosti z besednjamom o amaterskih odrh in amaterskih igralcih, dosegla svoj nasprotni presežek: mislim na njegove odrske postavitve v zadnji petletki. Večkrat neznosno lahkemu odrskemu »vaškemu« šarlanstvu je vrnil atribute, kot so igralska prepričljivost, ritem predstave, žlahtna žanrska itd. itn. Spremljevalci gledališkega dogajanja v mestu gotovo vedo, na katere njegove postavitve mislim, za slabo poučene ali nepoučene pa izdvajam predstave: *Vrsta*, *Na odprtem morju*, *Ženske storije* in še posebej zadnja: *Nova ljubezen*.

V tako imenovanem Wolfovem letu (to je 2010, ko smo ob 150-letnici rojstva velikega skladatelja, rojaka, meščana našega mesta obeležili nekaj spominskih opomnikov) je bila zastavljena tudi produkcija gledališke predstave, ki naj bi obudila kakšen segment iz življenja in dela znamenitega Slovenjgradčana (vsaj po kraju rojstva). No, predstavo smo dočakali leto kasneje, a grenkobo nerazumnega zamudništva (tako v zvezi s kasnejem pri muzejskem vzpostavljanju Wolfove rojstne hiše kot še drugih dogodkov v velikem spominskem letu) je popolaknila v letu 2011 odlična predstava *Studia A* z naslednjim polnim naslovom: *Nova ljubezen (Fragmenti o življenju in ustvarjanju skladatelja H. W. na podlagi biografske drame H. Bahra Ubogi norec ...)*. To seveda govori o tem, da je *Nova ljubezen* unikatno besedilo, ki pa je zraslo na osnovi 1906. leta objavljene drame H. Bahra, ali bolje, kakor mi je Aleksandar Čaminski v zasebnem e-poštnem pismu zapisal: »Naj takoj rečem, da sta zame tekst *Ubogi norec* in predstava *Nova ljubezen* vendarle dve ločeni zadevi. V moji predstavi, s konkretnim namenom in da bi zaokrožili določene situacije, koristimo samospelve, verze iz samospelov, ter neke dele Hugovih pisem. Spet bom ponovil, da ne bi bilo pomote: v predstavi koristim samo del (Bahrovega) teksta in sicer od trenutka, ko se pojavi Hugo. V istem prostoru, razen Sophie in brata Vinzenza, so tudi ostali liki (dr. Halma, Eduard, Notar Regel

itd.), ki jih v naši predstavi ni. Zato pa imamo Pierrota, ki ga pa ni pri Bahru. On govori verze in dele Wolfovih pisem, ki jih v *Ubogem norcu* prav tako ni. Priimek Huga v Bahrovi drami je Heisst in okoliščine v zgodbi so nekoliko drugačne.«

In v vednost dodam še naslednje: prevod Bahrovega dramskega besedila *Ubogi norec*, ki je služil Čaminskemu kot zasnova za oblikovanje v resnici avtorske gledališke podlage teksta *Nova ljubezen*, je opravila Maja Vogrin.

Enodejanko *Nova ljubezen* si je bilo mogoče premierno ogledati 9. junija 2011, potem pa je doživela le še reprizo 18. 6., oboje v *Koroški galeriji likovnih umetnosti*, ki je bil pač edini ustrezen prostor v mestni občini, kamor je bilo mogoče dostojno postaviti (zdaj je to že mogoče zapisati) to žlahtno predstavo A. Čaminskega. (Besedilo *Nove ljubezni* natiskujemo v pričujočih *Odsevanjih*, z namenom polne seznanitve bralca z dramskim dogajanjem so ji dodane didaskalije, to so soavtorska in režiserjeva natančna napotila igralcem in hkrati potencialnemu bralstvu.)

In zdaj (končno) k uprizoritvi.

Naslov/a enodejanke in komorna zasedba vlog (oz. število dramskih oseb) v naprej aludira, da v enodejanki ne gre pričakovati velikih prekucniških tem, pač pa da se obeta notranja drama, če že ne kar konflikt širših dimenzij znotraj osrednjega dramskega lika. Da bo temu res tako, se je dalo sklepati tudi po gledališkem listu, ki je dramskim osebam dodal tudi interpretki samospelov, klavirsko instrumentalno spremljavo, harfistko in zborovsko petje. Vse to je kazalo v smer izrazi-tega ponotranjenja odrskega dogajanja.

In tako se je tudi zgodilo. Hugo se v drami ves čas giblje na meji med stvarnim, to je živetim, in duhovnim potovanjem v svoje spomine in ustvarjalne postopke. Kadar ga doživljamo v sklopu Bahrovega *Ubogega norca*, je to skladatelj na freudovski meji med egom in idom, med zavednim in nezavednim, med konkretnim in umetniškim, med stvarnostjo in ustvarjalno imaginacijo. Če pa smo v optiki oz. perspektivi *Nove ljubezni* Čaminskega, je to Hugov poskus realizacije tuzemske ljubezni, ki jo skuša najti in ujeti v Sophie, a se vedno znova razblini, pravzaprav jo prekrije Pierrot, ki je sinonim za skladateljevo umetnost oz. glasbeno ustvarjanje, je njegov nezavedni del (kar je nedvomno odraz časa, ki ga je H. Wolf preživel na Dunaju, ta pa se je z znamenitim psihoanalitikom odpiral v id oz. ono, v

podzavest, kot se je reklo).

Čaminski se je v odrski postavitvi, pravzaprav mizansceni, poslužil kolaža, saj je na dovolj velikem odorskem prostoru razpostavil Hugov dom, skladateljev ustvarjalni/delovni prostor, koncertno dvorano z vsemi spremljevalnimi prostori: pevski podij, instrumentalni del in zborovsko orkestro. Z dovolj elegantnim reflektorskim prehajanje oz. fokusiranjem osrednjega dogajanja je dal predstavi na pravzaprav velikem predstavitvenem prostoru tekoč ritem, ki pa je uspel ohranjati intenzivno ponotranjenost dogajanja (v igralcih in občinstvu). Tako so se pred gledalcem (upal bi reči, da morebiti celo v maniri simultanega odra) v mehkih prehodih preivali eden v drugega svet umetnosti oz. lepote, kamor sodijo samospevi, pa Wolfov ustvarjalni čas, ko se je skladatelj dal na pódodo ustvarjalni muzi (Pierrot), in realnost, ki vdira v njegov odmaknjeni svet zelo neposredno (brat Vinzenz) ali komaj še tuzemsko stvarno (v kar prerašča Sophie). Bolj ko je Hugo v konfliktnem razmerju s tem svetom, večja je njegova skladnost s seboj in svojim umetniškim delovanjem, ko prestopi iz stvarnosti v ustvarjalno izpoved. Zagotovo svoje doda k doživetju tudi zbor, ki pa v besedilu ni pendant osrednji dramski osebi (kar je bilo zanj tipično v klasični grški tragediji), pač pa njegov dopolnjujoči del, ki Huga na koncu pospremi v blaženo spokojnost.

Vlogo Huga je igralsko prepričljivo, doživeto, s silno energijo, ki jo je potreboval za ponazoritev ponotranjenega sveta, oblikoval Peter Korbus. Njegovi prehodi v nasprotna si razpoloženja so bili igralsko dodelani, prikazi razpoloženj v stadiju normalnosti nasproti ustvarjalne norosti pa interpretacijsko zreli.

Pierrot Staše Lugovski je bil v svojem minimalizmu Korbusu izvrstno dopolnilo, svoje pa sta k razpoloženju prispevali Sara Korat in Mihaela Rebernik, ki sta kljub svoji miniaturi zmogli igralsko prezenco, ki da gledalcu jasen signal, čemu se v gledališču nagrajujejo tudi stranske vloge.

Vinzenz, Wolfov brat, ki ga je upodobil Gregor Podričnik, je ostal na nivoju igralske prepričljivosti, kaj več pa najbrž od njega tudi režiser ni pričakoval.

Gotovo pa je treba dodati naslednje: novo dimenzijo (pa ne samo zaradi umetnostne vrsti) je predstavi dodala glasba. Najprej k tekočosti predstave (prehodom iz slike v sliko), več k ustvarjanju razpoloženja, seveda pa predvsem h komentiranju zapletenih duševnih stanj osrednjega dramskega lika, ki je svojo spokojnot (tudi v življenju) našel šele takrat, ko je iz njega govorila glasba, saj je bila zanj odrešujoča. Skratka: odlični Vanja Vogrin – mezzosopranistka in harfistka, in Vanja Mori – sopranistka, še enkrat v svoji kla-

virski odličnosti vzpostavljena Maja Kastratovik, standardno glasovno zvočno korektna Carinthia Cantat.

Z režijskim, dramaturškim pristopom, s pravzaprav mozaično gradnjo, je Čaminski predstavi odprl še ena vrata: predvsem z Wolfovimi samospevi, ki jih je mogoče tudi menjavati (Goethejeva in Mörikejeva besedila to zagotovo omogočajo), so odprte možnosti za doberšen repertoarni sprehod skozi skladateljevo ustvarjalnost, omogočena je menjavati nianse razpoloženj, patino poustvarjenega časa itd. itn. Kar je vse v dobro te odprte in odlično zasnovane odrske produkcije.

Nova ljubezen je komorna predstava, ki zahteva tudi komorno število gledalcev. Na premieri in reprizi jih je bilo ravno prav – večje število gledalcev bi zagotovo razdrlo pogoje za potrebno intimno razpoloženje.

Skratka – predstava, ki bi jo bilo treba čim večkrat igrati, z njo promovirati tudi Wolfovo mesto, poslati jo na gostovanja. Po svoje je prav nerazumljivo, čemu ta praznina v (ne)ponovitvah. Ko je mestu spet enkrat uspel večji met, se zatika tam, kjer bi se smelo najmanj: pri podpori tistih inštant, ki bi ne samo morale, ampak so dolžne stati predstavi ob strani.

In da se zapis s pozitivnimi ocenami ne bo iztekel v neprepričljivo pravljico, morebiti še naslednje: predstavi v škodo je, če tik pred začetkom tekajo po odru tehniki, če ne štimajo banalnosti, kot je ugašanje luči, če se pevci C. C. po nepotrebnem razkazujejo občinstvu že pred predstavo, če niso podučeni, da se mora finale zgoditi tako, da občinstvo vidi in aplavdira osrednjim protagonistom, to je igralcem, ki pač ne smejo ostati prikriti v polkrogu ...

V posebnem stavku pa še: zelo, oprostite, kmetavzarsko, nekorektno in do igralcev nespoštljivo je, da v dvorano prilomastijo posamezniki s pet in več minutno zamudo, za povrh pa si še samopašno na ves glas razpostavljajo stole. Tudi slednje je del gledališke omike in prav bi bilo, da bi nekaternike o tem obvestil dežurni pri vhodu in jim po začetku predstave pač ne dovolil vstopa v dvorano.

P. s.

In vendar ne morem drugače – za konec vsem udeleženi v projektu *Nova ljubezen* še enkrat z vsem spoštovanjem iskrene čestitke za imeniten gledališki dogodek. Upam, da bo mesto prepoznalo svoje potenciale in se ovedelo, kako tu pa tam zmoremo tudi s svojimi močmi (beri: /po/ ustvarjalnimi potenciali) enako visoko kot tisti, ki nam prihajajo v goste.

Andrej Makuc

Besedo ima Aleksandar Čaminski

KULTURA

V Mestni kavarni, ko sva se dogovarjala za ta intervju, sva med pogovorom rekla, da komaj kaj vemo eden o drugem – ali nas je o tem sogovorca nerodno povprašati ali pa le-ta ne vidi nobenega razloga, da bi o tem govoril. Zdaj je priložnost, da to preseževa.

Kdo, kaj, od kod je Aleksandar Čaminski?

Čeprav sem bil v otroštvu prepričan, da ljudje prihajamo iz ozvezdja Orion, na moji osebni izkaznici piše, da sem rojen v Skopju, Makedoniji, kar pa ni ovira, da sem prepričan kozmopolit, prebivalec tega našega malega, a tako lepega planeta. Sem oče treh hčera (in že dedek) in to daje največji smisel mojemu obstajanju. Rad imam glasbo (včasih sem tudi nastopal s svojim bendom), slikarstvo, književnost ... Sam tudi pišem (malo, prevajam, v časopisih sem objavljajl eseje z gledališko tematiko, toda najbolj temeljito sem se posvetil gledališču, kar je tudi moj poklic.

Študijska leta, profesorji ...

Diplomiral sem na oddelku za igralce na FDU (AGRFT) v Skopju, leta 1981. Pravzaprav sem hotel študirati režijo, toda v tem času v Skopju še ni bilo takega oddelka. Močno sem si želel vkorakati v magični svet gledališča in sem se odločil prijaviti na sprejemni izpit za igralce. Posrečilo se mi je in sem bil sprejet v klasi zelo izkušenega režiserja, igralca in pedagoga, profesorja Dimitra Kjostarova, ki pa se je izobraževal v gledališkem studiu N. Masalitinova v Sofiji. Sam Masalitinov je bil eden najboljših študentov in sodelavec K. S. Stanislavskega, ustanovitelja sodobnega gledališča. Zdelo se nam je precej vznemirljivo, da smo mi, Kjostarovljevi varovanci, na nek način, pripadali tretji generaciji velikega Stanislavskega. Kakorkoli že, naš mentor nam je iz dneva v dan odpiral enkratno vpogled in pogled na igro, razkrival čudovite plati in skrivnosti gledališča in to me je tako močno pritegnilo, da sem v naslednjih 15 letih »pozabik« na režijo in se popolnoma posvetil igri.

V življenju te je zaneslo marsikod po svetu. Povej kaj o tem – nič ne bo narobe, če dodaš kakšno skušnjo, doživetje, srečanje ...

Aleksandar Čaminski

Žeja po raziskovanju različnih tehničnih in estetskih pristopov oziroma razkrivanju novih gledaliških horizontov me je zanesla v različne kraje: v malem mestu Holstebro na Danskem sem se seznanil z zelo specifičnim, če ne okultnim ustvarjalnim pristopom Odin Teatreta pod vodstvom Eugenija Barbe; na internacionalni šoli za gledališko antropologijo (ISTA) v Kopenhavnu sem imel vpogled v tradicije in tehnologije ustvarjanja predstav, od japonskih kabuki in butoh, prek atraktivne Meyerholjdove biomehanike in tehnike Daria Foja, do enkratnega sodobnega plesa Američana Stevea Paxtona; v Rigi (Latvija) sem imel privilegij delati z mojstrom za neverbalno gledališče Leszekom Madzikom; v Benetkah pa sem preživel dva nepozabna meseca kot strokovni sodelavec v Teatro a L'Avogaria majhnega gledališča, ki je negovalo tradicije commedie dell'arte, itd. Kot dolgoletni stalni član Makedonskega narodnega teatra sem pogosto bil na turnejah po Evropi. Enkrat smo gostovali v Moskvi s predstavo, katere glasbeni lajtmotiv je bila skladba H. Wolfa Neue Liebe. Po predstavi sem spoznal ... Tukaj se začne zanimiva kauzalnost, ki jo v tem pogovoru še zagotovo bom uporabil.

Aleksandar Čaminski v vlogi Glostra

Potrjuje se mi, da je tvoja slovenščina vedno bolj izborna. To ni ravno pravilo, da se človek zgledno nauči jezika novega okolja.

Hvala za kompliment. Všeč mi je pregovor: kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš. Čeprav spada med tako imenovane male jezike, sem se slovenščine lotil z veliko veselja in otroške radovednosti. Brez lažne skromnosti pa priznam, da nisem zadovoljen s svojim nivojem znanja tega lepega jezika. Bo ...

Izpostavi nekaj režij, ki se jih spominjaš z naklonjenostjo.

Kot sem že rekel, dolga leta sem bil »pozabil« na režijo. Kot igralec sem pa imel možnost sodelovati z vrsto odličnih režiserjev (Kjostarov,

Unkovski, Magelli, Taufer, Madzik, Milčič, Portnov, I. Popovski ...) in od vsakega sem se nekaj novega naučil. V devetdesetih letih minulega stoletja sem se postopoma začel vračati k svoji prvotni strasti - režiji. Iz teh časov se z največjo naklonjenostjo spominjam inscenacij Sedem smrtnih grehov, Brecht/Weill, v Makedonskem narodnem teatru, ter Esperanca, Mirčevska, v Dramskem teatru v Skopju.

Pa nekaj svojih igralskih angažmajev.

V igralskem poklicu je sreča tudi eden izmed pomembnejših dejavnikov. Razen nastopov na filmu in televiziji (okrog 18 večjih produkcij), sem imel tudi v gledališču srečo spopa-

Ženske štorije (režija Aleksandar Čaminski, uprizoritev Studio A)

sti se s številnimi zahtevnimi vlogami kot so: Kreont (Antigona, Sofokles), Faust (Faust, Göthe), Alceste (Ljudomrznež, Moliere), Hamm (Konec igre, Beckett), Eddie (Nori od ljubezni, Shepard) ... Celo tukaj, v Sloveniji, kjer bi kot tujec lahko imel težave z jezikom, sem dobil nekaj podobnih priložnosti, vlogo Glosterja (Kralj Lear, Shakespeare) na primer ali pa Soljinija (Tri sestre, Čehov).

V Slovenj Gradcu si vrgel svoje družinsko sidro. Kako si doživel kraj, ko je bilo jasno, da bo treba začeti delovati iz njega in v njem?

Odgovoril bom z zaokrožitvijo zgoraj začete primera kauzalnosti: v Moskvi sem gostoval s produkcijo, ki je kot glasbeni lajtmotiv koristila skladbo Huga Wolfa Nova ljubezen - po predstavi sem srečal Majo (Kastratovik), ki je takrat študirala klavir na konservatoriju P. I. Čajkovski - nedolgo po tem se je iz tega poznanstva rodila nova ljubezen - 10 let kasneje sva se preselila v Wolfov rojstni kraj (ne da bi sploh vedela, da je rojen v Slovenj Gradcu). Se bo zgodba tukaj končala? Seveda ne ... Slučajnost ne obstaja, to je samo sinonim za našo nevednost. Če sem že tu, četudi v nekem širšem kontekstu, morda ne vem zakaj, moje je, da se trudim, da v tem okolju dam iz sebe najboljše.

V svojih »slovenjgraških letih« si pomembno premaknil gledališko (profesionalno-ljubiteljsko) dejavnost: z režijami, s Studiem A (ki funkcionira tudi kot gledališka šola). Je mesto dihalo s teboj in s tvojimi načrti?

Včasih dihamo s polnimi pljuči, včasih nam zmanjkuje sape ... Vedno se da nekaj več, nekaj boljšega narediti, ne glede na okoliščine. V vsakem primeru sem hvaležen vsem, ki imajo razumevanje in podpirajo to, kar delamo v studiu.

Katere so tvoje režije v »mestu«?

Sobe, M. Köbeli; Vrsta, I. Horowitz; Na odprtem morju, S. Mrožek; Ženske storije, A. Nicolai; Obletnica, glasbeno-scenski projekt; Prasicca debela, N. LaBute; Nova ljubezen, na podlagi teksta H. Bahra Ubogi norec.

Za delo si prejel vrsto priznanj, naklonjenih odzivov (uvrstitve na Linhartova srečanja ...). Vem, da v gledališču šteje vse kaj drugega kot nagrade, pa vendar. Vsako pošteno zaslužen priznanje je tehten razlog za veselje. Ne bom povedal neresnice, če rečem, da so me najbolj veselili uspehi mojih igralcev.

S postavitvijo Ubogega norca (predstava o H. Wolfu) si osupnil in navdušil občinstvo. Naredi genezo nastajanja te predstavo (Bahr, prevod, priredba, igralci ... pač vse tisto, kar se ti zdi vredno povedati).

Na odprtem morju (režija Aleksandar Čaminski, uprizoritev Studio A)

Aleksandar Čaminski v vlogi Soljinija

Huga Wolfa sem že od nekdaj doživljal kot nekega glasbenega Van Gogha. Oba nista bila prepoznana, razumljena v svojem času ... Njegova glasba pa me navdihuje že več kot 20 let. Enkrat sem nekje naletel na podatek, da je eden najbolj zvestih prijateljev skladatelja, avstrijski pisec Hermann Bahr, napisal dramski tekst, kjer glavni lik, »bolnik« Hugo, svojemu bratu razlaga svoja stališča o smislu življenja in umetnosti. Knjižico sem našel v neki starinarnici na Dunaju, izvod je bil tiskan 1906. leta! Ko sem prebral besedilo, Hugove replike sem doživel tako živo, da sem bil prepričan, da je Bahr napisal testament z namenom, da bi ohranil brezkompromisne misli, besede, stališča svojega prijatelja. Ker je pa v samem tekstu dovolj reminiscenc, sem se odločil, da s pomočjo asociativne montaže zgodbo koncipiram kot zadnje evforično »potovanje« obupanega Huga skozi lastno življenje in ustvarjanje, potovanje, na katerem zadnjikrat išče upanje, višji smisel obstoja, išče Boga. Za ta namen je bilo treba nadgraditi osnovno zgodbo, oziroma narediti širšo dramaturško priredbo. Del teksta »Ubogi norec« kjer nastopa Hugo, je predstavljal jedro, iz katerega so se koncentrično »rojevale« situacije podprte z njegovimi skladbami in fragmenti iz njegovih pisem, oziroma z verzi iz njegovih samospevov. Ta širši kontekst, kjer je osrednji motiv skladba Nova ljubezen, združen z ogromnim spoštovanjem do dela Huga Wolfa, je nujno prinesel spremembo naslova projekta. Mozaik se je v kreativnem procesu, iz dneva v dan obetavno izpopolnjeval, koncentracija ustvarjalne energije je nenehno rasla, tako da so se stekli pogoji za eno zvrst »spiritistične seanse« (moj priljubljen

izraz), kar je, na nek način, tudi pra-namen gledališča. Torej, osrednji motiv predstave je samo-spev Nova ljubezen. Potrt in utrujen umetnik išče upanje v neskončnem prostoru ljubezni. Je Hugo na svojem zadnjem potovanju našel Boga? Odgovor na to vprašanje se skriva v srcu slehernega iskrenega gledalca. Lahko rečem, da je ekipa delala z velikim entuziazmom, kar je sprožilo avtentično energijo. Vsi smo zelo veseli, ker je naša, na videz hermetična zgodba, tako optimalno komunicirala z občinstvom.

Kako se ti odpira tvoja osebna perspektiva v Slovenj Gradcu in kako vidiš potenciala mesta kot človek, ki se je v mestu naselil in zdaj skuša dihati z njim?

Na področju umetnosti so v Slovenj Gradcu dejavni dve zelo kakovostni instituciji, glasbena šola ter galerija likovnih umetnosti. S pravilnim pristopom in posvečenostjo bo morda prišlo do kakšne tretje ...?!

Pred tabo je zagotovo kakšen nov projekt – v mestu ali pa daleč od njegovih meja.

Ideja mi ne manjka, toda od ideje do realizacije je dolga pot ... Po navadi nikoli na stavim samo na eno polje ali številko na tej »rulleti«. Bo ...

Spoštovani kolega, naj bodo tu zastavljene besede le iztočnica za obsežnejši pogovor o vsem tistem, kar je v tvojih odgovorih pravzaprav zastavljeno kot izziv na daljše popotovanje.

Andrej Makuc

Mitja Šipek

Človek mnogih talentov – Korošec za mušter

Matevž Šipek, p. d. Kolmanov Tevžej, se je rodil 5. septembra 1926 na kmetiji v Sv. Danijelu.

Šentanel, idilična koroška vas z značilnim pogledom na mogočne gore.

Mati se je priženila s Suhega vrha, ob veliki noči je prihajala na obisk tudi njena mati. Babice se Mitja medlo spominja, plašen pobič se je pred njo skrtil, čeprav mu je prinesla belega kruha.

Lesena domačija Kolmanovih (do leta 1950) je dolgo kljubovala zobu časa.

Oče, ki ni maral gosposke in zato tudi šol ne pretirano, je sinu večkrat rekel: »Kaj bi, pisati in brati znaš, računati tudi, kolikor na kmetiji rabiš, več pa ti ni treba.«

Kolmanova: mati Mica in oče Matevž Šipek.

Kolmanov Tevž postane prvošolec.

Generacija osnovnošolcev pred staro šolo v Šentanelu leta 1932.

Ukazeljni Matevž je leta 1939 odšel v Maribor v klasično gimnazijo. V semenišču, kot se je ustanova imenovala, je imel imenitne vzgojitelje: dr. Trstenjaka, bodočega škofa Tomažiča, g. Janžekoviča ... Fant pa je v šoli tudi izvedel, da je pisatelj Prežihov Voranc pohujšljiv, ker je zapisal »bavšej pa kri ščije«. Porabljen čas za izdelovanje petard za drobiž je moral nadoknaditi z učenjem med mašo v šolski kapeli, kar pa ni ostalo neopaženo. Na zagovoru je direktor zabrusil očetu: »Vaš sin nikoli ne bo duhovnik!« Nato je nekoliko omilil ton in izrekel prerokbo: »Bo pa inženir.«

Matevž Šipek v gimnazijskih letih.

2. svetovna vojna je leta 1941 prekinila šolanje, Matevž se je naučil nemščine in se leta 1942 vpisal v 6. razred gimnazije v Celovcu. Avgusta 1943 so ga Nemci prisilno mobilizirali v delovne enote. Brat je obležal v sibirski zimi, sam pa se je z nekoliko sreče in iznajdljivosti februarja 1944 s študijskim dopustom izmuznil odhodu na fronto, dezertiral in septembra 1944 odšel k partizanom.

Takrat večina ljudi – niti partizanov – ni vedela za komunistično partijo in v zmedbi pomanjkljivih informacij, negotovosti ter strahu tudi domobranstva ne gre črno-belo obsojati, se danes spominja Mitja in doda, da so bili v tistih najhujših časih mnogi ljudje kot zveri.

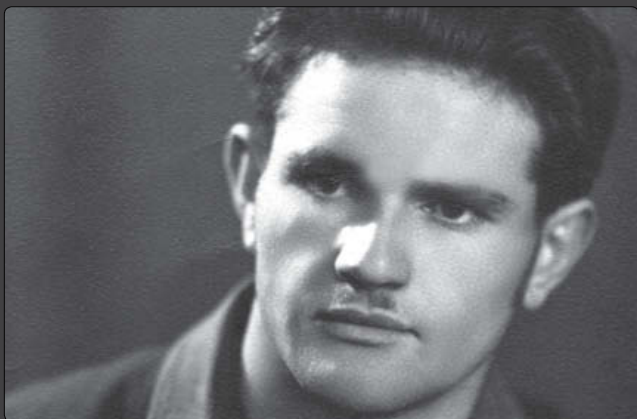
Ironija usode je hotela, da so mlademu nadebudnemu partizanu Nemci rešili življenje in to s tem, ko so napadli njegovo skupino. Namreč, Mitja je bil po odločitvi partizanskega poveljstva določen za prekomando v »trinajsti bataljon«, kar je v resnici pomenilo likvidacijo – strel v hrbet. Fantu niso zaupali, saj se je po prihodu v hosto držal nekoliko zase, ker je slišal, da imajo partizani uši in bolhe, in se med bivakiranjem ni stiskal v gručo s premraženimi tovariši. To ga je ožigosalo za gestapovskega vrtnjenca in ga skoraj stalo glave. Ko se je po napadu vrnil v enoto, je sum splahnel; komisar mu je to zaupal kasneje.

Mitja Šipek, levo, prve dni v partizanih, 1944

Spomini na vojno ne zbledijo, ne svetli ne temni ... boleč spomin na ranjeno partizanko Janjo, ki so jo Nemci v bunkerju živo sežgali ... se 29. novembra 1944 znesli nad devetčlansko družino Rakitnikovih, domače pobili in zažgali z domačijo vred. A kljub temu je pesnik Blaž Mavrel – Pvožl dva dni za tem v svojo skromno bajto na Strojni sočutno sprejel premražene borce NOB, jih nahranil in prenočil.

Prvo obeležje po zločinu, Rakitnikovo pogorišče 1944

»Po vojni sem delal v Dravogradu in na Prevaljah na Okraju kot agitrop, vmes pa sem se vpisal na ponovno ustanovljeno klasično gimnazijo v Mariboru, vendar sem zaradi anarhije odnehal. Skregal sem se tudi z oblastjo, se pomladi 1946 ponovno vpisal in aprila 1946 maturiral,« se spominja Mitja Šipek.

Po maturi v Mariboru leta 1946

Po maturi je bil doma, oče je želel, da bi bil sin kmet ali duhovnik, za kaj drugega pa ga ni želel podpreti. V železarni na Ravnah je Mitja srečal direktorja Gregorja Klančnika, ki mu je ponudil štipendijo, če se vpiše na metalurgijo. Kljub želji študirati fiziko ali glasbo, ki je bila v rodu doma, se je odločil za štipendijo in metalurgijo. V tej stroki, ki je sprva ni maral, pa se je našel na področju ultrazvoka, ki se je tedaj v svetu pričel uporabljati za kontrolo materiala.

Portret Mitje Šipka iz leta 1950

Mitja pripoveduje: »Ko sem kot pastirček s sončnega Šentanela gledal na mogočno domovnanje kralja Matjaža, na Peco, ki je prva zasijala v jutranjem soncu, in na Obir - »Škarje« - kot ga Šentanelci imenujejo ... sem si iskreno želel, da bi nekoč plezal prav na vrh. Ta želja se mi je prvič uresničila leta 1941. Pohlevna Uršlja gora me je prvič zvalila na vrh med vojno, pa ne kot turista, temveč kot partizana, na Obir pa sem prisopihal šele po vojni.«

Mitja Šipek in prijatelj Gregor Klančnik, s katerim sta prehodila cele Julijce.

Mitja Šipek, univerzitetni diplomirani inženir metalurgije, se je strokovno nadvse uspešno in inovativno posvetil ultrazvoku ter preiskavam materiala brez porušitve. V *Železarni Ravne* je postal direktor kontrole kvalitete in vodil to službo do upokojitve. Za strokovno dejavnost na tem področju je med drugim prejel tudi *Kidričevo nagrado*.

Na specializaciji v ZDA leta 1958 na sedežu ICA v Washingtonu

Mitja Šipek se je ob raznoterih talentih, ki jih je uspešno razvijal, visoki strokovni izobrazbi, vidnem položaju v delovni organizaciji in družbi ter s tem povezanimi mnogimi obveznostmi, ki so ga vodile tako po domovini kot po tujini, vedno nadvse rad vračal v pristno okolje k svojim ljudem v Šentanel – v družbi sovaščanov se je počutil doma.

Pevska kultura je v Šentanelu tradicija, na tem področju je bil Mitja aktiven že v semenišču. Petje je gojil občasno, pel v akademskem pevskem zboru, nato v koroškem zboru v Ljubljani, dokler ni materin bratranec Luka Kramolc uresničil ideje in – kot naslednika moškega pevskega zbora s Suhega Vrha, ki ga je vodil Štefan Kramolc pred 100 leti – ustanovil zbor *Šentanevski pavri*, Mitjo pa določil za pevovodjo. Zbor še danes poje koroške narodne – po posluhu brez poznavanja not, kar je pogoj za pristno ljudsko petje. Repertoar obsega 50 pesmi rešenih pozabe.

Luka Kramolc s pevci ob ustanovitvi pevskega zbora Šentanevski pavri (leto 1964).

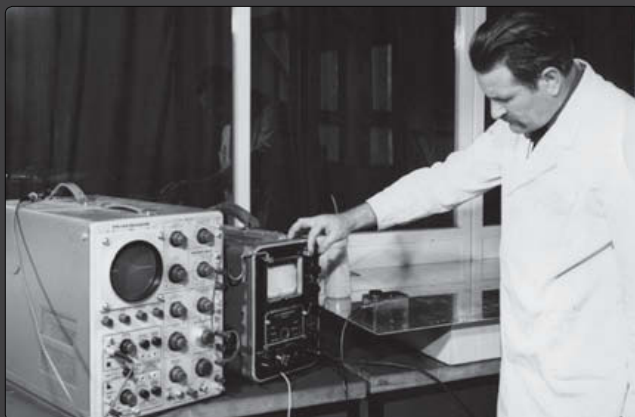
Na področju NDT – Nondestructive Testing (Preiskave materiala brez porušitve) je začel delati leta 1953: ultrazvok, magnetna kontrola, pozneje penetranti in elektromagnetna kontrola, kontrola polproizvodov v *Železarni Ravne* z neporušitvenimi metodami.

Koristna je bila dveletna specializacija v letih od 1961 do 1963 na metalurškem raziskovalnem inštitutu *IRSID* v kraju St. Germain blizu Pariza v Franciji.

Mitja Šipek med demonstracijo postopkov in merilnih naprav za ultrazvočne preiskave.

Železarna vzbudi tudi zgodnje mladostne spomine na dogodke, ko sta z očetom opoldne prignala vole na semenj v Guštanj mimo železarne in je glasna tovarniška sirena ob koncu šihta splašila živali, da so zbežljale naprej in sta jih našla šele na sejmišču, pomešane med druge.

Značilni pogled na goro Peco s »fabriškim« dimnikom Železarne Ravne, ki je zaznamovala Šipkovo strokovno pot.

Mitja Šipek je prvi strokovni tečaj izvedel na Bledu leta 1957 in kasneje v podjetjih po Jugoslaviji in v tujini (Bagdad, Bukarešta), po osamosvojitvi pa v podjetjih v Sloveniji. Skupno število tečajnikov je več kot dva tisoč. Predaval je na simpozijih, objavljaval v strokovnih revijah in bil strokovni svetovalec proizvajalcev NDT opreme.

Mitja Šipek na I. simpoziju

V lastnem laboratoriju je razvijal metode in opremo za kontrolo materialov (za železarne, za letalstvo, avtomobilsko, naftno, kemijsko, rudarsko, akumulatorsko industrijo, za slovenske železnice, strojogradnjo), sodeloval je na remontih v jedrski elektrarni Krško, pri kontrolah v termoelektrarnah, v vojaški industriji ... Bil je soustanovitelj *Jugoslovanskega društva za neporušitvene preiskave* (Opatija, 1965) in njegov predsednik. Leta 1970 v Hannoveru včlani društvo v *Svetovno organizacijo NDT*.

Tečaj ultrazvoka na Rimskem vrelcu, 1985

Z gledališčem in odrskimi deskami se je Mitja Šipek srečal že kot šolar in nadaljeval kot študent po prihodu na Ravne leta 1952, ko se je vključil v nadvse dejavno dramsko skupino ter običajno prevzemal glavne vloge. Letno so pripravili tudi po tri premiere.

Za svoje dramske dosežke je prejel *Severjevo nagrado*, ki mu od vseh priznanj pomeni največ.

Mitja kot Kantor v Cankarjevem Kralju na Betajnovi

Šipek je napisal nekaj lastnih dram in ena prvih je bila monodrama *Svetneči Gašper* po noveli Prežihovega Voranca *Pot na klop*, ki je bila do danes uprizorjena več kot 1000-krat; z njo je nastopil na *Borštnikovem srečanju* in v *Križankah*, po njej pa je bil posnet tudi film. Sledi drama *Judenburg* po Vorančevem romanu *Doberdob* – 20 ponovitev, tudi na Dunaju, nato *Jamnica* ter *Med zakonom in vestjo*, ki še ni bila objavljena, in besedilo *Sporočilo ugaslega plavža* ob stoletnici propada prevajlske železarne.

Mitja Šipek - znameniti Svetneči Gašper

Gregor Klančnik je ob dogovarjanjih za novega direktorja železarne povzel: »V tovarni imaš dobre mlade inženirje metalurgije in strojništva. Med vsemi pa posebej izstopa Mitja Šipek. To je mlad, široko razgledan domačin iz Šentanela. Bil je tudi partizan. Ni samo strokovnjak, ampak človek širokih obzorij. Piše, igra, poje, take ljudi pa Koroška potrebuje, da bo ob gospodarskem razvoju sočasno rasel tudi družbeno kulturni razvoj. Skratka, Mitja Šipek je pravi človek, ki ga v tem času potrebuje ta prostor.« Tako se spominja Franc Fale, naslednji direktor železarne Ravne.

Mitja Šipek je bil avtor mnogih govorov, ki jih je prebral kot slavnostni govornik na raznih proslavah ob državnih in drugih praznikih. Posebna kategorija teh literarnih zapisov so pogrebni govori. Skozi minevanje let se jih je nabralo daleč preko 100.

Mitja Šipek - govornik na enem izmed številnih spominskih borčevskih srečanj

Mitja Šipek je igral v filmu *Koplji pod brezo*, 1954. Za monodramo *Svetneči Gašper* je pokojni režiser Janez Drozg napisal scenarij za film - dramo s štirimi igralci. Drozg je posnel še film *Boj na požiravniku* in *Pasjo pot*, po Prežihovih pripovedih. Na *Borštnikovem srečanju* je *Svetnečega Gašperja* videla tudi poklicna igralka Milena Godina, mati filmskega režiserja Karpa Godine, ter sinu priporočila Šipka, ki mu je v filmu *Splav meduze* zaupal vlogo. Mitja pa je sodeloval tudi v filmu *Nasvidenje v naslednji vojni*.

Mitja - Vužnik v filmski upodobitvi Svetnečega Gašperja z Vužnico, Milko Cearjevo.

Šipek se spominja: »Ker ne znam reči ne, so me ulovili hotuljski lovci pred leti in me prosili, naj jim pomagam zapeti kako »ta staro«. Pristal sem, nakar so mi kupili lovsko uniformo in tako sem postal njihov lovec brez puške ...«

Poleg zborovskega petja pa je Mitja zložil mnogo besedil narečnih popevk za razne pevce; na *Veseli jeseni* je bilo od 14 njegovih besedil 7 nagrajenih, tudi ponarodela *Koroška pesem* z znamenitim verzom: »Korošci smo zmirom za muštr bili, na svieti ni guršeh, ne bulšeh lidi.«

Zborovodja lovskega okteta LD Prežihovo Kotlje

Mitja Šipek je s svojim delovanjem postal neformalni koroški kulturni ambasador. S knjigo *Šentanel, moje življenje, 1979*, katere izid je spodbudil Leopold Suhodolčan, pa tudi koroški kronist in varuh dediščine, saj zapisi poleg spominov ohranjajo tudi izumirajoče običaje in narečne besede.

Ob 40-letnici Bralne značke na Prežihovini, Kotlje 2001

Kot človek mnogih talentov je Mitja Šipek napisal tudi pesniško zbirko *Oporoka*, ki je nastala med desetdnevним bivanjem v bolnišnici v Slovenj Gradcu. Verzi so menda kar bruhal: v desetih dneh sedemnajst pesmi in zadnja kot naslovnica zbirki. Ko je pesmi prebral takratni urednik *Fužinarja* Marjan Kolar, se je odločil, da jih odkrije svetu v knjižici, ki je izšla v 500 izvodih leta 1988. Leta 2008 pa so ponovno izdajo te pesniške zbirke omogočili Brančurnikovi, Šipkovi sosedje in prijatelji.

Mitja s Simonom Hribnikom

V letih strokovnega in kulturnega udejstvovanja se je nabrala kopica priznanj, zahval in medalj. Na področju stroke je najpomembnejša *Kidričeva nagrada* za izume in izboljšave. Na področju kulture *Severjeva nagrada* za najboljšo stvaritev v amaterskem gledališču, *Janežičeva listina* za delo v kulturi pri zamejskih Slovencih, *Ostrovharjeva listina*, zlato *Sušnikovo priznanje občine Prevalje* in predvsem zlata plaketa *Republiškega sklada za ljubiteljsko kulturo* za življenjsko delo ter srebrni častni znak svobode Slovenije iz rok predsednika Milana Kučana.

Delavnica v kletnih prostorih hiše

Ob tridesetletnici obstoja je zbor *Šentanevski pavri* za svoje delovanje prejel neposredno od predsednika Milana Kučana, ki jim je priznanje osebno izročil, državno odlikovanje - častni znak svobode Republike Slovenije.

Zborovodja Mitja Šipek in Šentanevski pavri s takratnim predsednikom republike Slovenije Milanom Kučanom ob podelitvi priznanja

Mitja Šipek praznuje osemdeseti rojstni dan v krogu družine.

Mitja Šipek z vnukinjo in ženo, doma, 10. september 2006

Ob 80-letnici častnega občana: na slavnostni prireditvi v *Družbenem domu* na Prevaljah so počastili visok jubilej. Prireditve so se udeležili številni prijatelji in znanci ter vidni gostje iz družbenega, političnega in kulturnega življenja pokrajine ter Slovenije.

Ob 80-letnici z ženo, Milanom Kučanom, Štefko Kučan in županom dr. Maticem Tasičem v Družbenem domu na Prevaljah.

V počastitev 80-letnice je februarja 2007 izšla knjiga *Pesem in jeklo - Izbor besedil in bibliografija Mitje Šipka* z bogatim slikovnim gradivom, ki so jo predstavili na Prevaljah.

Mitja Šipek in Sandi Čolnik na predstavitvi na Prevaljah, 16. februar 2007

Zanimiva in bogata življenjska pot ter osebnost klenega Korošca, strokovnjaka in ustvarjalca Mitje Šipka je dr. Francu Sušniku narekovala besede: »Od vsepovsod so ga rodne korenine vlekli nazaj. Lahko bi bil profesor učenjak. Tudi pisatelj. Tudi gledališki umetnik. Lahko kmet na očetni domačiji, dedinji. Postal je koroški fužinar ...«

Ob vseh darovih, ki jih je razvil, velja omeniti tudi rezbarjenje lesenih pip; narejenih ima za celo zbirko, z različnimi motivi, tudi avtoportret ...

Značilni portret Mitje Šipka s pipo, poletje 2011

Blaž Prapótnik

Urškinih deset slovenjgraških let

KULTURA

Festival mlade literature Urška ima svoje korenine v srečanjih pesnikov in pisateljev začetnikov, ki ga je zastavila *Zveza kulturnih organizacij Slovenije* daljnega leta 1972. Duša pogona je bil Peter Božič, prvo srečanje je bilo v Gradišču (danes spet Sv. Trojica) in tako bo torej ta vseslovenski literarni pogon naslednje leto dopolnil 40 let.

Način nabora in izbora literarnih ustvarjalcev za osrednji dogodek (srečanje finalistov in imenovanje najboljšega med njimi) je vsa ta leta utečena metoda dela, tudi pogoji za sodelovanje ostajajo vsa leta enaki (udeležijo se ga lahko vsi, ki za seboj še nimajo knjižne izdaje, starost je nepomembna, v poštev pride ustvarjanje v vseh treh literarnih zvrsteh, torej poeziji, prozi in dramatik).

Po trinajstih letih domačijstva v Gradišču se je osrednje srečanje začelo seliti (po letu 1985) po še drugih krajih v Sloveniji, način sodelovanja na najprej področnih srečanjih, ki so postala prvo sito izbora (selektorji), nazadnje pa še osrednje republiško s selektorjem, ki izbere najboljšega, pa je stalnica že od prvega srečanja naprej.

Leta 1999 se je gostovanje z republi-

škimi osrednjim srečanjem zgodilo v Slovenj Gradcu, kjer so izbrane avtorje predstavili spunkovci z živo besedo, podloženo z glasbo in v ustrezni odrski inscenaciji – in so z odra govorili besede danes uveljavljenih slovenskih literatov: Alje Adam, Jelke Ciglencečki, Helene Crček in Davida Bedrača. Dogodku je prisostvovala tudi Dragica Breskvar, ki je bila za Petrom Božičem (od leta 1981, torej letos že trideseto leto) spiritus agens gibanja. In jo je tisto leto, kot je zapisala: »... navdušila predvsem skupina mladih z mentorjem Andrejem – z odličnim recitalom. Ta mlada energija na odru in v zaodrju (mentor) je bila res fascinantna.« K temu dogodku so srednješolski ustvarjalci priložili še predstavo *Razredni sovražnik* (Nigel Williams) in odločitev je padla: leta 2002 se je srečanje preimenovalo v *Festival mlade literature Urška* in dobilo domovinsko pravico v Slovenj Gradcu. Letos je za njim prva desetletka. Zgodila se je 21. in 22. oktobra, osrednja dogajanja pa so se (zdaj že skoraj tradicionalno) razpršila po vsem mestu.

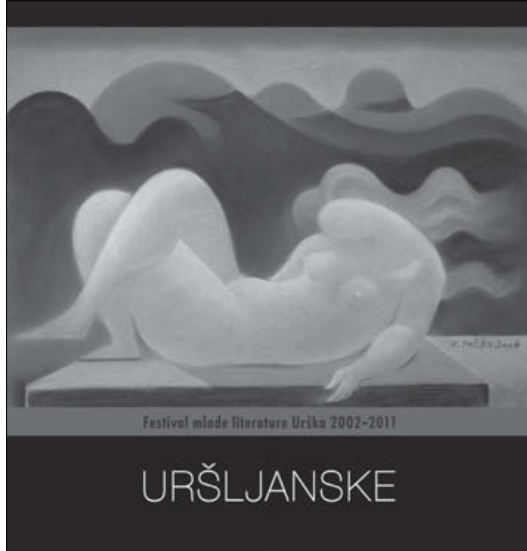
Od kod odločitev za poimenovanje *Urška*, ki se je polagoma spremenilo iz lastnega

Predstavitve prvenke – Aljoša Harlamov: Jedci
Z leve: Tatjana Knapp, Vida Mokrin-Pauer, Andreja Gologranc, Dragica Breskvar, Goran Gluvić, Aljoša Harlamov

Zlet uršljanskih finalistov 2011 v Knjižnici Ksaverja Meška

Naslovnica zvočne knjige uglasbene poezije z motivom slikarja Karla Pečka (oblikovanje Blaž Prapotnik)

imena v splošno rabo (uršljani – udeleženci osrednje prireditve, uršljan – zmagovalec festivala ...)? Najprej zaradi tradicije: Urška iz Prešernovega *Povodnega moža* je že dolgo slovenska splošna last (če Slovenci kaj razumejo na prvo žogo, kot se reče, iz pesniške zapuščine prvega med velikimi, potem je to zagotovo ta pripovedna pesem). Urška je ljudsko poimenovanje za Plešivec, kasneje Uršljo goro, ki bedi tudi nad našim mestom (nena zadnje ljudsko baje govori o tem, da je na Uršlji živel povodni mož, pa potem svoj dom s posestvijo vred prestaval na Pohorje). In, a ne na zadnje, je Urška osrednji in likovno prepoznavni motiv akademskega slikarja Karla Pečka, ki je postal z grafično podobo zaščitni

znak *Festivala* in zelo konkreten podpornik.

Festival Urška je v desetih letih preraščal svoj osnovni namen na več načinov: najprej se je začel seliti iz osrednje institucije in promovirati na različnih mestnih lokacijah, uglasbitev izbrane poezije (Franc Vezela, Andrej Ofak, Borut Mori) je postala stalnica in ob desetletnici kulminirala v izid zgoščenke *Uršljanske*, izbrana literatura ni bila samo recitirana, ampak ubesedena v gledališki maniri, beseda je uplesnjena (koreografija), uršljani (zmagovalci natečaja) so prepoznavni z izidom *Prvenke*, izhajajo priročniki (strokovna literatura), ki so namenjeni uku tradicionalnega in iskalcem novega v književnem ustvarjanju, vsako leto se ovrednoti (in nagradi) samozaložnika dejavnost, posebno vrednost dajejo *Festivalu* zadnja leta literarne matineeje, na katerih srednješolci (gimnazija, zdravstvena in ekonomska šola) v živem pogovoru z avtorji-uršljani razpredajo o konkretnem in splošnem v literarnem ustvarjanju in percepciji le-tega.

Najbrž je mogoče upravičeno reči, da *Festival mlade literature Urška* že dolgo ni več efemeran pojav.

Tudi letos se je uršljansko dogajanje delovno začelo z literarnimi matinejami, na katerih so mladi analizirali izbrana na natečaj poslana literarna besedila (6 avtorjev, 6 lokacij), v Mestni kavarni so predstavljali lan-

Interpretator besedila Jaka Šoster (desno) in kasnejši uršljan 2001 Janez Grm

Pogled na prireditveni prostor minuto pred dvanajsto (to je pred začetkom osrednje uršljanske prireditve)

skoletnega zmagovalca Sergeja Harlamova in njegovo letos izšlo prvenko *Jedci*, ob tem pa še esejistično delo Gorana Gluvića *Pri mojstru na čaju*, na osrednji prireditvi v KGLU, poimenovani *Šele konec pesmi pove pesem* pa se je deklamiralo, igralo, pelo, plesalo in nagrajevalo. Uršljan leta 2011 je postal prozaist Janez Grm.

Naj ta ultra kratek sprehod skozi slovenjgraška uršljanska leta zašpilim s pregledom doslejšnjih uršljanov in selektorjev: predvsem zaradi tega, da bi nejeverni v uršljanski (mestni) presežek prepoznali svojo zmoto.

- Veronika Dintinjana (selektorica Barbara Simoniti), 2002
- Peter Golob: *Šola. Zid. Šola ali Šola ni šala* (Zdenko Kodrič), 2003
- Eva Kovač: *Tri pike ...*, (Ivo Stropnik), 2004
- Tatjana Petelinek: *V ostrem kotu* (Marko Kravos), 2005
- Nataša Kramberger: *Nebesa v robidah* (Barbara Korun), 2006
- Mirana Likar Bajželj (David Bedrač), 2007
- Gregor Rozman: *crux. ansata* (Jože Štucin), 2008
- Sergej Učakar (Meta Kušar), 2009
- Sergej Haralamov: *Jedci* (Lucija Stupica), 2010
- Janez Grm (Vida Mokrin-Pauer), 2011

Vsakoletno slovenjgraško uršljansko prireditev smo poimenovali z verzom, ki je bil delovni naslov in slavnostno poimenovanje osrednje prireditve. Ob počeznem pregledovanju desetletne uršljanske bere pa je naenkrat zasijala iz teh brez kakršnegakoli višjega namena zbrana bera – pesem, pogojno prepoznana za uršljansko. Prilagam jo.

Beseda v gibu: plesalke Annu Rokainen, Urša Rupnik, Kaja Teržan, Tamara Polanc

Vokalno-instrumentalna skupina Matalaja: Gregor Kragelnik – bas, Zala Gošnak – vokal, Alina Hirtl – flavta, vokal, Franc Vezela (skladatelj) – kitara, Lara Sedar – sintesajzer

Priznanje SPUNKU za 10-letno uršljansko sodelovanje

Z leve: Klemen Uršnik (tehnična ekipa), Nika Lušnic (interpretatorka), Dragica Breskvar, A. M., Andreja Gologranc in direktor JSKD mag. Igor Teršar

*Ti, vetrnica ukradenega večera
pa naj bom najprej dež pomladni
dan je nekako praznično resen, svečan
na tleh in med zvezdami
ne bom potrkala
nikoli nočem izgubiti tega vrta
toliko besed imam na konici jezika
pod skupno tišino dreves razprostrti
na isti strani ulice
skačem po eni nogi, da je težje
šele konec pesmi pove pesem*

Za konec: brez JSKD RS in njegove območne izpostave v Slovenj Gradcu, torej brez Andreje Gologranc, bi bila naša Urška gotovo ... Preprosto - ne bi je bilo.

Andrej Makuc

Uršljansko občinstvo, v prvi vrsti z desne finalisti 2011: Janez Grm, Tatjana Knapp (2. vrsta), Matej Cigale

MEDNARODNI FESTIVAL MLADE LITERATURE URŠKA 2012

KULTURA

Literarni festival za uveljavljajoče se avtorje bo združil različne umetniške prakse (literaturo, glasbo, likovno umetnost, ples, gledališče in film), generacije – posameznike in interesne skupine – in to v Sloveniji (literarna in likovna gostovanja v partnerskih mestih) in tujini (sodelovanje z organizacijo Young Euro Connect Berlin in Novosarajevskimi srečanji). Na osrednjih prireditvah festivala od 18. do 20. oktobra 2012 bodo v Slovenj Gradcu v galeriji, kulturnem domu, mestni kavarni, mladinskem centru, knjigarni, čajnici in drugih prizoriščih nastopili izbrani avtorji z literarnega natečaja, najboljši gledališki, glasbeni in plesni interpreti besedil uršljanov (izbrani spomladi 2012 na srečanjih po Sloveniji) ter gostujoči avtorji iz različnih evropskih držav. Na okrogli mizi v knjižnici Ksaverja Meška bodo slovenski in tuji uredniki revij spregovorili o mladi evropski poeziji, po mestnih atrijih bodo razstavljene *Polne vreče zgodb* z literarnimi zgodbami in drugo vsebino avtorice projekta Natašo Kramberger in njenimi sodelavci (od jeseni 2011 do spomladi 2012 bomo zgodbe zbirali tudi po domovih za starejše občane v partnerskih mestih). V Koroški galeriji likovnih umetnosti Slovenj Gradec bo od 5. do 21. oktobra odprta državna razstava *Tekst v podobi* z likovnimi deli, izbranimi na desetih regijskih razstavah, ki jim bosta dodana še pregled slovenske vizualne poezije in fotografski projekt *Castrum foto*.

Z *Urškinimi sredami* (vseh bo kar 21!) pa bomo mestno jedro Slovenj Gradca odprli ustvarjalcem vseh zvrsti. Od 8. februarja (začeli bomo s predstavitvijo zgoščenke z evropsko poezijo) do 19. decembra 2012 bodo namreč vsako drugo sredo na različnih prizoriščih potekali literarni, glasbeni, plesni performansi, gledališke predstave in projekcije filmov.

Dragica Breskvar, vodja Festivala Urška
Andreja Golobanc, organizacijski
vodja projekta

12. PESNIŠKA OLIMPIJADA V DRAVOGRADU

Pesniška olimpijada je projekt, ki je bil zastavljen pred dvanajstimi leti na pobudo mladih študentov entuziastov, ljubiteljev pisane slovenske besede, ter ob pomoči *Kluba koroških študentov*, *JSKD OI Dravograd* in *Zveze kulturnih društev Dravograd* zrasel ter se razvil v veslovenski pesniški projekt, katerega vogale v zadnjih letih podpira tudi *Javni zavod Dravit*. Projekt je v osnovi zasnovan na štirih pesniških delavnicah, literarnem nastopu in predvsem druženju, spoznavanju in kaljenju najboljših avtorjev s priznanimi in uveljavljenimi pesniki – mentorji delavnic.

Tako je bila letos jeseni na Koroškem že dvanajstič zapored tradicionalno *Pesniška olimpijada*. V *Dvorcu Bukovje*, ki zadnja tri leta gosti udeležence in udeležence *Pesniške olimpijade* z mentorji, smo Martinov vikend oblekli v poezijo, glasbo in umetnost. Skupaj z dvanajstimi udeleženci (kako primerno za 12. *Pesniško olimpijado!*) z vseh koncev Slovenije smo sobotno jutro pričeli s prvo pesniško delavnico pod mentorstvom pesnice, pisateljice, urednice, ustvarjalke glasbenih iger in še marsičesa, Cvetke Bevc, ki je s svojimi izkušnjami, nasveti in pogledi na poetično izražanje mladih zarisala smernice, po katerih smo naše druženje peljali tudi v popoldanskih in večernih urah.

Veronika Šoster, Jan Pipan, Nina Ditmajer, Rok Smrdelj in Bojana Jovičević (slednja prihaja iz Srbije in študira v Ljubljani), vsi povratniki z lanskega druženja, so svojo poezijo letos pogumno delili s sedmimi »bruci« *Pesniške olimpijade*: študenti Majo Burja, Davidom Ahačičem, Tanjo Tomazin, Lucijo Mlinarič, Manjo Weingertl, Valerijo Jakopič in dijakinjo Moniko Firer. Z mentorsko čarobno palico poezije sta nad njimi bdeli že omenjena Cvetka Bevc in pesnica Barbara Korun, letošnja prejemnica *Veronikine nagrade* za najboljšo pesniško zbirko leta *Pridem takoj*, ki je z mladimi udeleženci svoje znanje delila na dveh popoldanskih delavnicah.

Prevešanje dneva v večer smo pričakali na literarnem večeru starejših pisateljskih kolegov, ki so imeli v *Dvorcu Bukovje* *Državno srečanje starejših avtorjev* v organizaciji *Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti*, prav tako pod mentorstvom Cvetke Bevc.

Zrelo prozo in poezijo sta z izvajanjem slovenskih zimzelenih skladb požlahtnila koroška glasbenika Vita in Drago Repnik, sledilo pa je druženje ob prigrizku, med katerim smo z ude-

Pesnici Lucija Mlinarič in mentorica Barbara Korun - letos obe na vrhu Parnasa

leženci 12. *Pesniške olimpijade* dorekli še zadnje podrobnosti o poteku našega literarnega večera, ki je bil napovedan za osmo večerno.

Vita in Drago, ki sta nas navdušila že na prejšnjem, sta nas popeljala tudi v začetek drugega literarnega večera, mlada vsestranska kulturnica in pesnica Ana Pisar pa nas je z besedo vodila skozi večer, tesno prepleten z mlado poezijo. Prvič smo na *Pesniški olimpijadi* namreč pozdravili osnovnošolko, ki je na našem prvem razpisanem natečaju *Mlada pesniška olimpijada* za najboljšo otroško pesem prejela drugo nagrado v kategoriji od prvega do četrtega razreda. Eneja Lina Berglez, učenka 4. razreda *OŠ Fram*, je s svojo pesmico *Mavrica* tudi pogumno nastopila, mi pa smo ji z veseljem podelili priznanje za sodelovanje in knjižno nagrado. Te prejme tudi ostalih pet nagrajencev. Za prvo mesto v isti kategoriji učenec 4. razreda *OŠ Bršljin* iz Novega mesta Nejc Vesel Sitar za pesmico *Izštevanka* in za tretje učenka 4. razreda *OŠ Mirna Peč* Lara Simonič za pesmico *Revni Jure*. V kategoriji od 5. do 9. razreda je po mnenju strokovne komisije v sestavi pesnice, pisateljice in aforistke Aleksandre Kocmut, pesnice Maje Visinski Andrejc, profesorice slovenskega jezika Mire Razdevšek in Barbare Žvirc (ki smo izbirale najboljše v obeh kategorijah) je najboljšo pesmico z naslovom *Krt* napisala Kaja Nakani, učenka 9. razreda *OŠ Brežice*, drugo najboljšo z naslovom *Ta glavna Urša* Tjaša Brglez, učenka 8. razreda *OŠ Gustava Štliha*, Laporje, in tretjo z naslovom *Parlament* Sara Slemenšek Avšič, učenka 7. razreda *OŠ Brežice*.

Po razglasitvi teh rezultatov smo prisluhnili vtisom mentoric in poeziji udeležencev 12. *Pesniške olimpijade*. Temu je sledila poslastica večera, razglasitev zlate olimpijke. Avtorico, ki je s svojo poezijo najbolj izstopala med letošnjimi udeleženci, sta razglasili mentorici, ki sta bili pri izbiri enotni. Zmagovalka je tako postala Radeljčanka Lucija Mlinarič, ki piše izjemno

zrelo in dodelano poezijo, tako, ki v bralca pusti sporočilo in zmeraj znova preseneti. Lucija je za nagrado prejela organizacijo lastnega literarnega večera, ki jo poklanja *JSKD OI Dravograd* in knjižno nagrado. Knjižne nagrade in priznanja za udeležbo so prejeli tudi vsi udeleženci, knjige pa so nam prijazno podarile založbe *Miš*, *Litera*, *KUD Apokalipsa*, *Slovenska matica* in *Epistola* ter *Kulturno društvo Mohorjan* s Prevalj.

Druženje prvega dneva smo zaključili z glasbo Vite in Draga, v pritličju dvorca pa smo si lahko postregli z več kot stotimi knjigami, ki nam jih je prijazno podaril lokalni zbiralec knjig Bogomir Fajmut - Fajči, ki ima ob prostorih *Dvorca Bukovje* zavidanja vredno zbirko knjig

Barbara Žvirc, vodja projekta Pesniška olimpijada in nagrajenka Mlade pesniške olimpijade Eneja Lina Berglez

vseh starosti, velikosti in oblik. Knjige pa niso bile edine, ki so privabliale naše poglede. Od 12. ure do večera je v pritličju *Dvorca* potekal tudi *Artmarket*, prvič organiziran v sklopu projekta *Pesniška olimpijada*, na katerem se je predstavilo osem ustvarjalk unikatnih izdelkov, od grafik in slik do izdelkov iz fimo mase, žgane gline, filca in celo kaligrafije.

Mladi pesniki in pesnice so prenočevali na *CŠOD Ajda* v Libeličah, naslednjega dne po zajtrku pa so nedeljske delavnice nadaljevali v Bukovju pod mentorstvom Blaža Prapotnika, urednika, pesnika in glasbenika, ki jih je popeljal v svet uglasbene poezije.

Razšli smo se s kopico novih vtisov, izkušenj in nasvetov, prežeti s krasno poezijo in napolnjeni z glasbo. In razšli smo se z obljubo, da se, če ne prej, spet srečamo na 13. *Pesniški olimpijadi*, ki bo poskušala ovreči mit o nesreči, ki spremlja to številko.

Barbara Žvirc, vodja projekta
Pesniška olimpijada

Slovenjgraški Krajnci – štiri generacije glasbenikov

KULTURA

V treh številkah *Odsevanj* (75/76,77/78 in 79/80) so bili objavljeni prispevki o štirih znanih slovenjgraških družinah, ki so zarezale globoke in žlahtne brazde v ljubiteljski kulturi, šolstvu, zdravstvu in gorništvu. To so družine Druškovič, Železnikar in Grmovšek ter Žolnir. Drago Druškovič je bil pisatelj, publicist in urednik. Primarij Vinko Železnikar je bil prvi ravnatelj *Splošne bolnišnice* v Slovenj Gradcu po prvi svetovni vojni in ustanovitelj telovadnega društva *Sokol*. Grmovškovi in Žolnirjevi so bili odlični pedagogi. Miloš Grmovšek šolski okrajni nadzornik in znani kulturni delavec, Bogdan Žolnir prvi ravnatelj slovenjgraškega muzeja. Zanimivo je, da so se vse štiri družine priselile v Slovenj Gradec po prvi svetovni vojni, razen Druškovičev, ki so prišli že v času Avstro-Ogrske in bili trn v peti nemškemu meščanstvu.

Druškovičev, Grmovškov in Žolnirjev v Slovenj Gradcu ni več, tudi njihovi domovi so menjali lastnike. Spomini nanje pa so

ohranjeni v mnogih ustnih in pisnih virih: zapisnikih in zbornikih.

Slovenjgraški mestni grb potrjuje, da so bila mestna vrata od nekdaj odprta vsem: slikarjem in kiparjem, glasbenikom in zdravnikom, učiteljem in profesorjem, športnikom, obrtnikom in trgovcem, bankirjem in podjetnikom, ki so postavili zametke moderni industriji.

Ena izmed slovenjgraških znanih družin je tudi družina Krajnc. Iz nje so se rodile štiri generacije glasbenikov. Alojz Krajnc je bil doma iz vinorodne Prlekije, iz Tomaža pri Ormožu. Tam so v mladih letih odraščali tudi Ksaver Meško, Cajnkovi, Pučkovi in drugi, ki so bogatili rast Slovenj Gradca.

Zgodba o Alojzu Krajncu

Iz prve knjige zapisnikov mestnega občinskega odbora od februarja 1919 do decembra 1929 izvemo, da je mestni občinski svet na seji z dne 28. novembra 1919 odločil, »... da se gospoda Alojza Krajncja sprejme za tajni-

Skupina Maistrovih borcev, Alojz Krajnc drugi z leve zadaj.

Alojz Krajnc z ženo Štefko in njeno sestro Anico Skribe v sredini

ka občine pod sledečimi pogoji:

- stalna plača z dokladi je zmeraj enaka plači državnih uradnikov ter se prične pri XI. činovnem razredu,
- prosto stanovanje, kurjava in svečava,
- služba je 7 mesecev provizorna, od 1. julija 1920 naprej pa redna.«

Sin Polde posreduje še očetovo misel: *»Pogoj za tajnika občine je bil tudi organist in zborovodja.«*

Alojz Krajnc je torej izpolnjeval vse pogoje, saj je opravil srednjo orglarsko šolo v Gradcu. Pomembno je bilo tudi to, da je bil Maistrov bореc za severno mejo 1919/20. V monografiji Slovenj Gradec (1981) smo zapisali, da je iz Mislinjske doline v teh bojih sodelovalo 92 Maistrovih in Malgajevih borcev. Na Maistrovi medalji piše: *»Če v onem času ne bi bilo nas, še večji kos slovenske zemlje bi odtrgal tuji plaz.«* V slovenj Gradcu sta dve ulici poimenovani po borcih za severno mejo: Maistrova in Malgajeva. Na Ravnah na Koroškem deluje *Koroško domoljubno društvo Franja Malgaja*.

Krajnčevi zapisniki sej mestnega občinskega odbora Slovenj Gradec so ohranjeni v dveh vezanih zvezkih od leta 1919 do 1941. V tem času so se z volitvami zvrstili

naslednji župani: dr. Alojz Bratkovič, Franc Marčič, Franc Cajnko, dr. Alojz Bratkovič, Ivan Rojnik in dr. Josip Picej.

Zapisniki so eden izmed pomembnih pisnih virov za zgodovino Slovenj Gradca za to obdobje.

Alojz Krajnc je odlično obvladal delo tajnika, bil pa je tudi poznan kot organizator mnogih kulturnih nastopov in prireditev v mestu. V mestni cerkvi sv. Elizabete je bil organist in zborovodja mešanega pevskega zbora. Pisal je slovenjgraške kronike za silvestrske večere, bil je strokovni sodelavec *Kurenta* (strokovni list za pustne norce), bil je režiser in znan gledališki igralec med obema vojnama in po vojni. Nepogrešljiv je bil kot godbenik v mestnem salonskem orkestru. Ob 40-letnici orkestra je za svoje dolgoletno nastopanje prejel diplomu (1960). S pevci je koncertiral po mnogih krajih v Sloveniji.

Alojz Krajnc je potrjeval velik smisel za gledališko dejavnost, z veliko ljubeznijo je nastopal na odrskih deskah in režiral številne igre in operete. Seznam iger in fotografij v času med obema vojnama je ohranila učiteljica Zdenka Stani, ki je s svojo mamo Josipino Romold igrala v številnih resnih in zabavnih predstavah.

Mešani pevski zbor po 1. svetovni vojni. Od leve sedijo: ... 3. Alojzij Čížek, mestni župnik, častni občan mestne občine (1932), 4. Štefka Krajnc, 5. Alojz Krajnc, za njim Ljuba Prenner itd.

Poročilo iz časopisa Jutro

Doboviška »Radikalna kura« je prišla tudi na slovenjgraški oder. Premijera na pustno soboto, dvorana Sokolskega doma nabito polna, publika netočna kakor v velemestih. Vsakogar je gotovo presenetila dobra zasedba in sigurna izvedba vlog. So sicer še pri nekaterih vlogah manjši nedostatki, ki se dajo opravičiti s tremo, v splošnem pa je igra uspela za igralce-diletante nadvse častno. –

Glavna zasluga za to gre v prvi vrsti odličnemu paru g. Krajncu in ge Romoldovi. Od moških vlog je dr. Rogan g. Mravljeta bil podan s samozavestnim in elegantnim nastopom; simpatičen je bil g. Pevel kot poročnik Polović, prepričevalen in naraven krokar Bombeli in sodnik g. Kopača, imeniten tip je postavil g. Debelak kot sluga Jaka. Od ženskih vlog mi je poleg ge. Romoldove najbolj ugajala neprisiljena in smiselna igra Etelke; tudi vloga Wande je bila pri gdč. Marčičevi v dobrih rokah, ljubka, a malce plaha gdč. Druškovičeva je bila poročniku Poloviću simpatična družica; prav dobro se je vživela v svojo vlogo ga. Krajnčeva kot Katica; ga. Debelakova kot Polajnarica, ga. Gabronova kot gostilničarka in vsi drugi so po svojih močeh prispevali k dobremu uspehu igre. Pevske in plesne točke so bile skrbno naštudivane ter so se morale skoro vse ponavljati.

Scenarija, posebno v drugem dejanju, zelo efektna, za kar gre zasluga neumornemu g. Gabronu. Muzikalični del igre je izvedel slovenjgraški salonski orkester pod spretno taktirko g. Horvata. V nedeljo popoldne se je vršila repriza v še bolj zasedeni dvorani z istim uspehom.

Sobota, 15. 3. 1930.

Med »brkačema« Štefka Krajnc, desno Ljuba Prenner

Salonski orkester leta 1935

Sedijo od leve: Ferdinand Šentjerc, ravnatelj meščanske šole, Elo Horvat, umetniški vodja, Marica Rogi, poročena Kramar, Rajko Iglar, učitelj, Miloš Grmovšek, za harmonijem, okrajni šolski nadzornik, predsednik PD SG. Stojijo: Karel Gabron, uslužbenec, prvi predsednik PD SG, Leopold Kopač, upravitelj OŠ, Alojz Krajnc, občinski tajnik, kulturni delavec, Slavko Mrovlje, učitelj, Norbert Grasseli, Jože Lesjak in Edo Serneč, gozdarski inšpektor.

Slovenjgraški salonski orkester je deloval od leta 1919 do 1971. Torej polnih 52 let, le med drugo svetovno vojno je umolknil. Salonski orkester je na vsak pustni torek izdal zanimiv list za pustne norce – *Kurent*. Izhajati je začel leta 1923. Odgovorni urednik je bil Miloš Grmovšek, Alojz Krajnc pa je zlagal verze za salonski orkester.

Za občinski praznik leta 1962 je imel tudi

salonski orkester svoj koncert. Med drugimi gosti je bil tudi znani slovenski skladatelj Blaž Arnič. Visoka kvaliteta orkestra ga je navdušila in menil je, da si orkester zasluži naziv simfonični orkester. Jurij Bocak, ravnatelj Glasbene šole in dirigent orkestra je v naslednjem letu uporabil ime simfonični orkester Slovenj Gradec, kar potrjuje tudi vabilo za koncert.

On in njegova sestra, premiera 18. 3. 1934, režiser Alojz Krajnc, z desne sedijo: Štefka in Alojz Krajnc ...

SALONSKI ORKESTER SLOVENJ GRADEC

bo priredil

v nedeljo, 16. septembra 1962, ob 20. uri
v dvorani TVD »Partizan« Slovenj Gradec

KONCERT

v počastitev plenuma Zveze inženirjev in tehnikov
gozdarstva in lesne industrije Slovenije
in mednarodnega simpozija perialpskih inštitutov
za gojenje gozdov

Dirigent: Elio Horvat

SPORED

Mozart: Uvertura k operi »Figárova svatba«

Čajkovski: Cvetlični valček iz suite »Hrestač«

Wolf: Tajnost — samospjev ob spremljavi klavirja
solistka: Ljudmila Stemenik, sopran
pri klavirju: prof. Cveta ZeleznikarGrieg: Fantazija »Spomini« — odlomki iz Griegovih
del

Mascagni: Fantazija »Cavalleria rusticana«

Odmor

Gounod: Arija Siebla iz opere »Faust«
sopran solo ob spremljavi orkestra:
Ljudmila Stemenik

Offenbach: Uvertura »Orfej v podzemlju«

Hauck: »Intermezzo« za pozavno solo ob spremljavi
orkestra — solist: Milan Januška

Ketelbey: »Na perzijskem trgu« — glasbena slika

Sin Alojza Krajnca, Polde, je opravil nižjo glasbeno šolo v Slovenj Gradcu in v njej poučeval mlade klarinet od leta 1961 do 1981. V vojaški suknji je igral kitaro. Največ delovnih let je do upokojitve preživel v *Tovarni usnja Slovenj Gradec*, urejal med drugim tudi tovarniški časopis *Poročevalec*.

V narodnozabavnem ansamblu *Štirje kovači* igra skoraj pol stoletja. V jazz ansamblu, ki je deloval od leta 1960 do 1972, je igral saksofon.

SG jazz ansambel

Pomemben mejnik v kvalitetni glasbeni rasti je bila ustanovitev *Nižje glasbene šole* v Slovenj Gradcu leta 1953. Nekateri učenci iz te šole so nadaljevali glasbeni študij na akademijah in delujejo v znanih orkestrih, drugi pa kadrovsko krepijo slovenjgraški pihalni orkester ter igrajo v raznih glasbenih skupinah. Med njimi je desetletje uspešno deloval *Slovenjgraški jazz ansambel* (1962–1972). Milan Januška, vodja ansambla, pravi, da zametki ansambla segajo v glasbeno skupino Trio, ki so jo sestavljali: Pavle Štumberger – kitara, Ivan Štumberger – kontrabas in Milan Januška – harmonika. Vsi trije so obiskovali glasbeno šolo. Toda njihove »sanje so

Vabilo na koncert salonskega orkestra, leta 1962

Ansambel Štirje kovači deluje od leta 1954, fotografija je iz leta 1963
Z leve: Polde Krajnc, Tine Lakovšek, Franc Šegovc, vodja ansambla, Viktor Breznik in Jože Šteharnek

Jazz ansambel leta 1962

Z leve: Tine Knez, Roman Marin, Pavlek Štumberger, Ivan Štumberger, Milan Januška, vodja ansambla, Aco Ogrin pri klavirju, Stane Podpečan in Polde Krajnc

bile, da bi igrali jazz, predvsem dixieland in swing.« In sanje so dosanjali leta 1962, ko se je ansambel razširil in se preimenoval v *SG (Slovenjgraški) jazz ansambel*, ki je igral v naslednji zasedbi:

Ritem sekcija: Aco Ogrin – klavir, zamenjal je Viktorja Vaupota, ki je odšel študirat; Pavle Štumberger – kitara; Ivan Štumberger – kontrabas; Tine Knez – bobni;

Solisti: Roman Marin – trobenta, Polde Krajnc – klarinet in tenor saksofon, in Milan Januška – pozavna;

SG jazz ansambel je vadil v glasbeni šoli, ki ji je ravnateljaval priznani glasbenik Jurij Bocak. Pozneje je nekaj časa vodil *Koroški big band*, v katerem je igrala večina članov *SG jazz ansambla*. Ansambel je igral na mnogih različnih plesnih prireditvah in pri tem spremljal takrat popularne vokaliste zabavne glasbe, kot so Marjana Deržaj, Majda Sepe, Nino Robič in Berta Ambrož. Leta 1967 so v TV oddaji *Slovenski ansambli tekmujejo* med petimi dosegli 1. mesto. Ansambel je sodeloval tudi s slovitim dirigentom in skladateljem Jožetom Privškom. Na TV Slovenija so jazzovci nastopili drugič leta 1968. Tudi na tem nastopu so zaigrali tri skladbe in tudi tokrat je eno skladbo zapel *Trio Štumberger* (Zorka, Jelka in Pavle).

Drugi koncert *Koroškega big banda* je bil

februarja 1972; ob tem je nastopil tudi *SG jazz ansambel*. To je bil njihov zadnji nastop.

Zatem so nekateri člani ansambla nastopali v drugih glasbenih skupinah. Polde Krajnc je član ansambla *Štirje kovači*, Pavle in Ivan sta delovala v ansamblu *Fantje treh dolin*, Tine je igral z ansamblom *Fontana 5*.

Člani ansambla in starejši Slovenjgradčani se radi in z nostalgijo spominjajo časov, ko je bilo družabno življenje v našem mestu dokaj pestro, k čemur je svoje prispeval tudi *SG jazz ansambel*.

Poldetov sin Dušan Kranjc je bil rojen leta 1962 v Slovenj Gradcu. Šolal se je v Sloveniji in Nemčiji (študij pozavne v Ljubljani in Trossingenu). Od leta 1983 do 1992 je bil zaposlen v orkestru *Slovenske filharmonije* kot solo pozavnist. Od leta 1990 je član orkestra *Camerata Academica Salzburg*. Od leta 1990 je tudi član *Juvavum Brass kvinteta*, s katerim ohranja in dopolnjuje umetnost trobilne komorne igre itd.

Od leta 1992 do 1994 je bil zaposlen na *Akademiji za glasbo v Ljubljani* kot višji predavatelj za predmet pozavna, od leta 2005 pa je zaposlen kot docent za predmet pozavna.

V letošnjem februarju so v Slovenj Gradcu pripravili prvo mednarodno šolo trobil. Med organizatorji tridnevnega izobraževanja je bil tudi docent prof. Dušan Kranjc.

Prof. Dušan Kranjc (desno) in študent Andreas

Dušanova soproga Barbara, profesorica, poučuje flavto že 25 let. Je dolgoletna članica orkestra *Mozarteum* v Salzburgu, v katerem je igral tudi Dušan. Profesorica Barbara Kranjc je sicer Avstrijka, vendar se dobro sporazumeva v slovenščini. Tudi njuni otroci govorijo očetov jezik.

Nina (21 let) je poročena in živi v Avstraliji. Filip in Luka nadaljujeta družinsko glasbeno

tradicijo pradedka Alojza, dedka Poldeta, očeta Dušana in mame Barbare. Filip (21 let) študira solopetje v Frankfurtu, Luka (17 let) je končal srednjo glasbeno šolo, v Salzburgu pa študira kontrabas.

Profesor Dušan Kranjc živi v Avstriji od leta 1989, vendar je pogosto na obisku pri starših in v Slovenj Gradcu.

Jože Potočnik

Druga, tretja in četrta generacija Kranjcev

Z leve: dedek Polde, vnuka Luka in Filip, babica Jožica, snaha Barbara in sin Dušan.

Zrušil se je viharник.

Kako trdna je še gora, s katere je vihral in vihral Janko Messner?

Janka Messnerja s(m)o pokopali letošnjo zadnjo oktobrsko nedeljo, dan pred dnevom reformacije. Na pokopališču v Nonči vesi. So ga položili v grob, kjer so svoj mir našli že njegovi starši pa brata in sestra. Tako je najbrž želel: da se je spokojnost rodu naselila v tem nemirnem pritrkovalcu zvestobe svojemu karantanskemu plemenu. In nam je korak zaustavila tik pred tem, ko smo se namenili razleteti po svojih doslejšnjih poteh, pretresljiva pesem domačijstva: Slovenec sem, tako je mati djala. Je zvenela kot opomin, up, veselje, obup ... slovensko pač, pod sivo božjo pokrivalko iz megle in nizke oblačnosti, ki je pritiskala na messnerjansko koroško gluho lozo. Nad njo pa ... ves v soncu nebeški svod. Nismo ga videli – vedeli zanj pa. Slovensko pač.

Moj prvi »veliki« stik z Jankom Messnerjem se je zgodil v tistem letu, ko sem v Ljubljani za diplomsko nalogo zastavljal besede o njegovi drami Pogovor v maternici koroške Slovenke. Štorija je znana – zgodila se je predstava v Gleju, tej pa sta poseben žmoht priložila Tomaž Šalamun in Dušan Jovanović, ki sta k osnovnemu besedilu dodala še vsak svoj del: pesnik liričen zapis o materi in očetu dvojčkov, ki sta še v maternici in se ne moreta zbožati (posebej Anzej) o vstopu pod ledeno koroško sonce, dramatik Jovanović pa je besedilo nadgradil z dramaturško in vokabularsko ustreznim vzdušjem (rečeno pogojno) celovške demonstracije. Spominjam se, kako mi je Marko Slodnjak dramski triptih (Messner, Šalamun, Jovanović) pustil pri natakari (mislim da Mici) v Šumiju: ta ga je hranila za steklenicami nad šankom in tja ga je tudi odložila, ko sem ga vrnil. Prepričan sem, da je ta civilna pošta delovala popolno in je tekst prišel nazaj v prave roke. Še bolj kot to me danes seveda vznemirja dejstvo, kaj se je v skoraj štiridesetih letih zgodilo z našim svetom: sredi sedemdesetih še skoraj čas Kremenčkovih z začetki žafransko dragih fotokopij, v novem tisočletju že knjigovoznica v takorekoč vsakem (tudi zasebnem) delovnem prostoru. Skratka – za uprizoritev sta bila združena dva vsaj na prvo žogo nezdružljiva slovenska svetova: osrednjeslovenski s šalamunovsko preseženo prešernovsko strukturo in jovanovićevskimi odrskimi ludistično-absurdnimi iskanji v navezi z messnerjanskim angažiranim, narodno prebudnim gledališčem. Takrat tega nisem videl, danes morebiti vem: njihovo mimanje (srečanje) se je zgodilo na nevr-

Janko Messner (1921–2011) je bil sodelavec in tudi gost Odsevanj, posnetek iz leta 2010.

gični točki umetnosti, to je v elementu biti človečnosti, k njej pa so plezali vsak s svojega konca, bolje – Šalamun in Jovanović sta se tja namenila po diktatu ars poetica, zakaj Messnerjevo besedilo je že stalo.

V svoji nebolgljenosti sem se dolgo pred zadnjo piko, ki sem jo postavil v svojem poskusu interpretacije, po pomoč zatekel še k Messnerju z zasebnim pismom. In me je iz mojega nacionalno privzgojenega aktivizma (kot gimnazijci smo bili namreč prepričani, da je koroško vprašanje mogoče razdrasati samo v maniri danes še vedno živega vzorca, ki ga folklorno prakticira del srbskega življa z osvobajanjem Kosova) rešil pisatelj sam, ko me je odvezal vsakršnega angažmaja v smeri fizičnega osvajanja izgubljenih slovenskih ozemelj. No, tolaži me dejstvo, da je človeku do tridesetega še dovoljen vsakršen poskus oz. metoda dela pri preobračanju sveta k njegovemu dobremu (in meni je še nekaj manjkalo do tega starostnega limita), po tem letu pa to priliči le še zmedencu, če ne že norcu. Messner Janko je seveda vedel, kje so vzvodi moči, pa čeprav je to maksimo evociral njegov zoprnik Dušan Pirjevec, namreč – v imenu spreminjanja sveta

nam preostane le še pohod skozi institucije.

Ta dolgi pohod (skozi institucije) je pravzaprav čudna reč. Začne se s prvim, nebogljnim korakom, preraste pa v ... Tako je dolgo let že po tem zgoraj uporabljenem prvem (pisnem) srečanju najina korespondenca prerasla v srečanja na njegovem (novem) domu. In ko je najina pošta vse do zadnjega potovala še na izvoren način (sicer ne več peš in že brez kočij, a še vedno v kuverti z vlakom ali s čim drugim), je vedno zadovoljno prikimal, ko je bilo na kuverti zapisano: ali spoštovani tovariš ali (slovenski) pisatelj ali gimnazijski profesor ali itd. itn. (bi rekel dr. Matjaž Kmecl), pod tem pa obvezno SOJNICA 46/ Zwanzgenberg. To je bila pravzaprav ena izmed temeljnih stopnic pohoda: dosledna dvojezičnost, ki je nedvoumno kazala na to, da tu, na Koroškem, živita dva naroda v pogojnem (jezikovnem in človeškem) spoštljivem odnosu.

Spominjam se, kako sva pripravljala »veliki« intervju ob njegovi osemdesetletnici (za slovenska koroška Odsevanja) – vsi, ki poznajo Janka, vedo, da se takšnih oblik promocije svojih vrednot, stališč, prepričanj ... viharo-vihravi viharik ni branil. In sem kar nekajkrat priropotal k njemu na Sojnico, v njegov dom (od tam sva praviloma odpešačila na vrh hriba, kjer je domoval, da se je potem skozi rastje pod nama odpirala kotlina s Celovcem kot na dlani) in besedovala (bolj Janko kot jaz, zakaj imel je kaj povedati o takrat že svoji dolgi prehojeni poti) o vsem, kar se mu je zdelo treba in vredno reči. Ko sta naju že priganjala njegova osemdesetletnica in izid revije, je po Koroškem vrelo: plebiscitarni brambovci, Haider, topografija, dvojezičnost ... pač vse kot že od nekdaj. In je vstal izza mize, za katero sva govorila, prigrizovala, merlot dolivala ... vzel v roke transparent, ki ga je pripravil sam, in s katerim se je, osemdesetletnik, namenil v vrsto z drugimi in javno izraziti svoj protest proti položaju, v kakršnega tira koroška večina v poblebiscitnem času zdesetkano manjšino. In je stal pred mano, malo sključen že, a še ves živ, demonstrant, uporni Messner, aktivist, viharik, ki kljub vsemu potrebuje oporo, da lahko je. In me je bilo kar malo sram, saj sem vedel, da bom čez dva dni rit na svojem držal, on pa bo moral spredaj, v prvi vrsti hoditi, zakaj ve se, kako se hodi, kadar Messner tempo diktira. In je bil na straži svojega tu in zdaj, sem ga v Delu na fotografiji videl.

Pokrznikov Luka ni nikoli mogel iz svoje kože. To pomeni, da mu je bila prav. Kar ni ravno pravilo v teh časih, ko ne samo davki pritiskajo in draginja tare, ampak je tudi prepričanje na trgu komaj kaj vredno blago. Sva se dogovorila, da bo gost slovenjgraških gimnazijcev – organizi-

rali smo literarno matinejo. In takšen kot je bil, mi je dal kar v slovenjgraško knjižnico naročiti, naj ga počakam v kraju Ais/Led ter ga odpeljem v Slovenj Gradec. In sem odšel z avtom ponj.

Pripeljal se je z vlakom. Iz Celovca. Zdaj moram dodati Klagenfurta, zakaj takšna je bila Messnerjeva Zaveza. Komaj sem ga prepoznal. Z vlaka je stopil s palico na rami, na njej je bila obešena cula, na nogah šlape. Takšen je bil: govoril je, tudi ko ni pisal ali besedoval. Ves iz enega kosa izklesan. Koroški hlapec Jernej sredi koroškega Ledu.

Takšen je stal, ker drugače ni znal. Ni smel. Ni hotel. Ni mogel.

A ko se je postavil v slovenjgraškem kulturnem domu pred 240 mladih ljudi, se je stopil ves led in začela se je velika maša: o ljudeh, lepoti, mladosti, dolžnosti, narodu, jeziku, Koroški. V šahu jih je držal dve uri: bil je teatraličen, humoren, iskriv, analitično oster, provokativen ... In smo zijali in se (vsaj tisti dve uri) zaobljubljali, da se bomo skušali podobno vzpostavljati.

Janka Messnerja sem nazadnje obiskal lansko leto (po telefonu pa še kakšno rekla letos), ko sva mu s pisateljem Petrom Rezmanom odnesla v branje njegovo (takrat še rokopisno) dramsko besedilo Ljubljana – Gospa Sveta. Vzodbuda za nastanek te »harmsovke« je bil Pogovor v materici koroške Slovenke (v Gleju uprizorjene 1976) in dramtiziranega romana Venedikta Jerofejeva Moskva – Petuški (uprizorjenega 1983), oboje v maniri modernega kolaža, vrednega glejevskega obletničnega praznovanja. Obljubil je, da se bo potrudil in o tekstu kakšno besedo zastavil. Pa ni. Samo ugibamo lahko, čemu ne, zakaj Janko Messner je bil ves živ vse v svoje devetdeseto leto. Nenazadnje o tem priča njegova groteska Pogovor ..., ki o temeljnih vprašanjih našega tu in zdaj govori na izrazito osupljiv tradicionalno-modernističen način. In še – ko sva z Joškom Hudlom to zadnjo oktobrsko nedeljo pred mrliško vežico Janka med »žive« priklicevala, je povedal, da je še letos junija pri njem sms-ovsko povpraševal za telefonsko številko Jožeta Pirjevca. Si pač lahko mislimo, o čem bi znala dva premissjevalca z manjšinstvom preizkušana besediti.

Teh nekaj slik s tovarišem Jankom Messnerjem se je ob poslavljanju od velikega človeka in Slovenca ter državljana sveta v meni preložilo v teh dneh slovesa. Ni veliko – drugi so z njim prehodili mnogo več. Ne vem, če bodo pisali o tem – meni se je zdelo prav, da rešim, kar imam, pred imitacijskim pergamentom, ki zagotovo in vztrajno lega in bo legal na gornje messnerjanske spomine.

Andrej Makuc

Mestna občina Slovenj Gradec

OBMOČNA IZPOSTAVA SLOVENJ GRADEC

Francetova 5, 2380 Slovenj Gradec

tel.: + 386 (0)2 88 12 460 / fax: + 386 (0)2 88 12 461

e-pošta: oi.slovenj.gradec@slkd.si

CerDonis

Z A L O Ž B A

STARI TRG 278, SLOVENJ GRADEC

02 88 56 702, 041 627 496

info@cerdonis.si

www.cerdonis.si-info@cerdonis.si

TISKARSTVO IN KNJIGOVEŠTVO

Brda 10a, 2383 Šmartno,

telefon: (02) 88 53 198

ODSEVANJA - revija za leposlovje in kulturo

Izdajatelja in založnika: Kulturno društvo Odsevanja Slovenj Gradec in Zveza kulturnih društev Slovenj Gradec

Uredniški odbor: Andrej Makuc (glavni in odgovorni urednik), Blaž Prapótnik (oblikovalec in tehnični urednik), Maja Visinski Andrejc, dr. Silvija Borovnik, Milena Zlatar

Lektoriranje: Nina Vožič Makuc

Izdajateljski svet: Peter Petrovič, Jože Potočnik, Franjo Murko, Andrej Makuc, Niko R. Kolar, Alenka Waltl

Nadzorni odbor: Franček Lasbaher - predsednik, Andreja Gologranc, Liza Krpač

Častno razsodišče: Niko R. Kolar, Marijana Vončina, Janez Žmavc

Naslov: Kulturno društvo Odsevanja Slovenj Gradec, Ronkova 4 (knjižnica), 2380 Slovenj Gradec,

telefon: 031 324 020 - tajnica Cilka Sedar

Fotografije: Tomo Jeseničnik, Jože Repas, Primož Podjavoršek (stalni sodelavci) in arhiva Odsevanj ter JSKD

Grafično oblikovanje: Epigraf, Blaž Prapótnik, s.p., tel.: 03 759 34 23, info@epigraf.si, http://www.epigraf.si

Produkcija in distribucija: Cerdonis, d.o.o., Stari trg 278, Slovenj Gradec, tel.: 059 010 576, info@cerdonis.si

Tisk: Tiskarna Grešovnik, 400 izvodov, november 2011. **Cena:** 6,5 EUR - naročniki 6 EUR

